

16443

16444

891.99

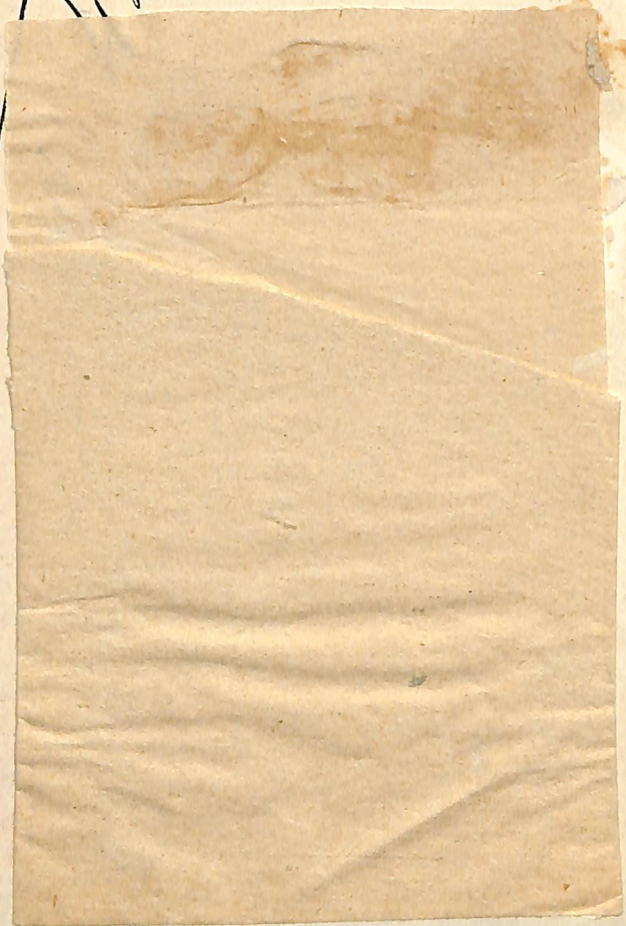
12-16

25 Feb.

St. H. P. 121

4/2009

Ans. 14.
120

121

121

121

№ 5431

ՌԱՄԿԵԿԱՆ
ՄՐՄՈՒՆԶՆԵՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ ԵՒ ՊԱՐԵՐԳԵՐ

ԽՃՐԱԳՐԵՑ

ԴՊ. ԱՐՇԱԿ ԲՐՈՒՏԵԱՆ

2003

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼ
ՏՊԱՐԱՆ ԳԵՈՐԳ Ս. ՍԱՆՈՅԵԱՆՅԻ

Типография К. С. Саноянца. Бебутовск. ул., собственн. домъ

1896

№ 5731.

891.99

12-16

aw

ՌԵՄԿԵԿԱՆ

ՄՐՄՈՒՆՋՆԵՐ

Ժողովրդական երգեր եւ յարերգեր

1001
1331

Խմբագրեց

ԿՊ. ԱՐՇԱԿ ԲՐՈՒՏԵՍՆԵ

ԱՂԵՔՍԱՆԿՐԱՊՈՒ

ՏՊԱՐԱՆ ԳԵՈՐԴ Ս. ՍԱՆՈՅԵԱՆՅԻ

Типография К. С. Саноянца. Бебутовск. ул., собственн. домъ

1895

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Թէ թնչ է երգը, երգեցողութիւնը, եղանակը և այլն, այս մասին աւելորդ եմ համարում գրել, որովհետեւ շատ շատերը զգացել և գեղեցիկ կերպով բացատրել են. միայն մի բանի մասին շատ քչերն են ուշադրութիւն դարձրել, և այն հետ զհետէ մոռացութեան տալով, կամ լաւ ևս ասած՝ արհամարհելով, քիչ է մնում որ կորստեան մատնուի: Մեր որոնածը հին, կամ այսպէս ասած, ռամկական եղանակներն են, որոնք գրէ թէ միմիայն գիւղերում, աշուղների և ուրիշ մասնաւոր անհատների բերաններում, թէև կիսով չափ էլ աղճատուած ու աղաւաղուած, դեռ ևս կիսակենդան երեւում են: Մի քանի տարի ևս՝ և ահա կտեսնէք, որ այլևս իսպառ հին եղանակ չունենք. որովհետեւ բնականապէս հինը նորին տեղի պիտի տալ. բայց նորը յառաջ գալով՝ չի նշանակում, որ հնից պէտքէ ձեռք վերցնել և կորցնել:

Այս հանգամանքն ի նկատի առնելով, գլխաւորապէս Պ. Աղէք. Մխիթարեանցի առանձին յորդորմամբ, որին պարտական եմ գործիս յաջողութիւնը, և որի յորդորներն ու աջակցութիւնը, դեռ ևս տասը տարուց սկսած՝ հարկադրեցին ինձ ձեռնամուխ լինել սոյն դժուարատար աշխատութեանը, որ երբեմն գիւղերը շրջելով, երբեմն աշուղներին և ուրիշ գիտակ անձանց երգել տալով՝ մի քանի հարիւր խաղի, տաղի հին եղանակներ (երգերի հետ միասին), պարերգեր և սոսկ (առանց բառերի) պարի եղանակներ ձայնադրեցի անկորուստ մնալու, և թերևս արեւելեան երաժշտութեան ուսումնասիրութեան նիւթ լինելու համար:

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 4-го ноября 1895 года.

Իմ այդ ստուար գործը Գրաքննիչից ստանալով՝ կամե-
նում էի տպագրութեամբ լոյս ընծայել, որ ամենքին մատ-
չելի լինի, բայց Ս. Եջմիածնի տպարանի պայմանները (որով-
հետև Հայկական ձայնանիշները միմիայն Ս. Եջմիածնի
տպարանի սեփականութիւն են և ուրիշ տպարաններում
չկան), իմ այդ նպատակն ու ծրագիրը առ այժմ յետաձգել
տուին:

Իսկ թէ՛ ինչքից ստիպուած այժմ շտապում եմ լոյս ըն-
ծայել սոյն երգարանը թերի և առանց ձայնագրութեան՝
ահա ասեմ: Նախ՝ որ գոնէ մեր կողմերում, այսինքն Շիրա-
կում, պահանջ կայ մի այսպիսի ամփոփ երգարանի, որոնց
երգերն ու եղանակները ընդհանրապէս ծանօթ և տարա-
ծուած են ժողովրդի մէջ. և երկրորդ՝ որովհետև իմ նախկին
երգարանի համար բաժանորդագրութիւն էի բաց արել և
շատերին չափանի էր երգարանիս լոյս տեսնելը, այդ իսկ
պատճառով այժմ ստիպուած եղայ, թէև կրկնապատիկ աշ-
խատութեամբ, ամբողջ ձայնագրեալ երգարանս գլխովին
խախտել, ձայնագրեալ մասը թողնել և համառօտելով ու
կրճատելով, միմիայն եղանակների անունները վերնագիր
դնելով (ինչպէս Գիւլանի, Սէմալի Ղօշմայեալն) առ այժմ մի
մասը հրատարակել: Թէև շատերն այդ անունները կարգալով
չեն կարող գիտենալ, կամ մտաբերել եղանակները, բայց
շատերն էլ կարող են օգտուիլ: Իսկ որքան հնար է, դար-
ձեալ պիտի աշխատեմ իւրաքանչիւր եղանակից գոնէ մի
տուն, առանձին թերթերով, ձայնագրութեամբ հրատարա-
կել և ցանկացողներին ու ձայնագրագէտներին, իբրև եր-
գարանիս յաւելում, ուղարկել, մինչև որ բարեյաջող հան-
գամանքներն ու ժամանակը օգնեն և նպաստեն ամբողջ
ձայնագրեալ լիակատար երգարանս լոյս ընծայելու:

Դպ. Արշ. Բրուտեան

ԱՌԱՋԻՆ ԲԱԺԻՆ

ԱՇՈՒՂԱԿԱՆ-ՌԱՄԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Մ Ո Ւ Խ Ա Մ Մ Ա Ջ

«Երբ գօրաց Տէրն Աստուած օգնել կուզէ որք ազգին¹⁾
Նրա մէջը կուղարկէ ազգասիրութեան հոգին²⁾»:

Գիտէս, արգեօք, որ հոգին, կամ որ ազգեցութիւնն.
Այն Եսթերայ թագուհւոյ ստորագրութիւնն,
Կամ ընդ նմա Մուրթէի քաջ ազգասիրութիւնն,
Որ տպրեցոյց Յակովբայ ցիրուցան եղեալ տունն,
Ոչ ծննդական ձիրքն, ոչ հայրական արիւնն,
Այլ վերոյիշեալ հոգւոյ պարգևն էր թանկագին:

Ազգասէր մարդոյ միտքն ալեկոծեալ կ'լինի,
Երբ իւր ազգն ալլազգեաց ստորանկեալ կ'լինի,
Բարի նախանձն 'ի նմա անշէջ վառեալ կ'լինի,
Թէև յԱրամեան գահին մօռք բազմեալ կ'լինի.
Բայց վիճակաւ մերթ անորդ, մերթ զրպարտեալ կ'լինի,
Սակայն երբէք չի խախտուիլ սէգ և անդարձ գլխովին:

Ազգասէր մարդոյ տունն խաղաղութիւն կուենայ,
Ճշմարտօրէն ասուլիս պարզ գրութիւն կուենայ:

¹ և ² տողերը պէտքէ կրկնել իւրաքանչիւր տան վերջում:

Թէ ողջ ազգին՝ թէ անձին — մէկ ընտրութիւն կուենեալ,
Որքան միտքն, կամ սէրն տարածութիւն կուենեալ,
Ազգասէրն նոյն չափով՝ շուք և անուն կուենեալ,
Վերընծալուող Արարչին և անձնատուր Վայսերին:

Երբ տասընամեալ լինի ազգասիրի զաւակն,
Իւր հայրենի լեզուաւն կը գրէ իւր նամակն,
Հաւատով Հանգանակն և ծիսից նպատակն,
Այնուհետեւ կշարժէ իւր մտաց աշտանակն,
Այլ և այլ լեզուաց տալով իւր ուսման ժամանակն,
Ինքն ինքեան կ'լինի համալսարան իւր ազգին:

Ազգասէրն կ'ցանկալ իւր ազգի փրկութեանն,
Նաեւ նորա լաւապէս յաշխարհի կեցութեանն,
Խաւար ազգաց մէջ՝ նորա պարզ լուսաւորութեանն,
Քաղաքական կանոնին, կրթութեան աստիճանն,
Թէ առ Աստուած, թէ առ մարդիկ տպօրինաւոր բանն,
Ոչ իւր անձին կը ընտրէ, ոչ ազգական ընկերին:

Բայց ես անբաղդ և անյոյս է իմ վիճակն ինձ համար,
Ծրարեալ պահուած մնաց ուսման նամակն ինձ համար,
Ոչ պիտանի, ոչ յարգի մարմնեղէն ակն ինձ համար,
Այլ իբր միջօրեալ լոյս կալ իմ փափագն ինձ համար,
Ծեր Կռոնոսն¹⁾ է գառել իմ ժամանակն ինձ համար,
Զիք ազգասէր այնպիսի, որ ասէ, վա՛յ քեզ Շիրին:

¹⁾ Հին Յունաց չաստուած, որին կ'ձևացնէին ալեգարդ ծառանու նման՝ ձեռքին գերանդի և մանգաղ:

Մ Ռ Ի Խ Ե Մ Մ Ը Զ

Քու մասին, իմ աչքի լոյս, ինչ ասում եմ՝ լաւ եմ ասում,
Յաւում եմ՝ ամբողջում եմ, ունեւոր իրաւ եմ ասում,
Ամեն տեղ, ամեն բանում՝ քեզ քաջահամբաւ եմ ասում,
Քու խորհուրդդ ամենի մօտ մի անիլ չաւ եմ ասում,
Քու անզգույշ մտալդ՝ ինձ համար մեծ ցաւ եմ ասում:

Գանձը ժանգի համար է՝ մարդուս անունն է գովելի,
Բարի ընթացքը՝ կատարեալ կեցութիւնն է գովելի,
Անունի տարածուիլը՝ անհատ արդիւնն է գովելի,
Դու մի կարծիլ՝ թէ միայն գեղեցկութիւնն է գովելի,
Պակասամիտ սիրունին՝ ես մին գատարկ գաւ եմ ասում:

Բայց ասեմ, գեղեցկութիւնն Արարչի մէկ պարգևն է,
Հողանիւթ գոյացելոյ՝ մէկ բարեբեր անձրեւն է,
Բայց շուտով կ'իժարշամի՝ արմատը չէ՝ տերեւն է,
Դիտութիւնն, ո՛վ աչքի լոյս՝ մարդուս երկրորդ արեւն է:
Ո՛չ գիշեր կընդունէ՝ ոչ կը սիրէ սեւաւ եմ ասում:

Ինձանից միտք ծախու ան, անհոգութեամբ մի լինիլ,
Խրատի միշտ կարօտի, շատ ինքնահաւան մի լինիլ,
Դու բարւոյն լեր փափագող, չար սովորութեան մի լինիլ,
Անվալել լուր մի հանիլ՝ կամ վատաբերան մի լինիլ,
Մի թողուլ թանգ օրերդ վատկեցութեան գրաւ եմ ասում:

Դիտում եմ, որ յարգի է իմաստութեան քարը քու մօտ,
Շատախօս չի երևիլ՝ ինձ նման անճարը քու մօտ,
Տեսնում եմ շնորհաց ոգին և գիտութեան բարը քու մօտ,
Ամենեւին չեմ ուզում, որ զօրանալ չարը քու մօտ,
Ես Շիրինս ահա քեզ խորհուրդս լեզուաւ եմ ասում:

ՂԵԼԵՆՏԵՐԻ

Բիւլբիւլ քոյ նման, քեզ վերայ փափագ չունի վարդըդ,
Սէր վայելելու մթթէ ժամանակ չունի վարդըդ,
Չէ որ քու անունդ նորա հեա պատմողը մենք ենք,
Կարձեալ գիտում ենք, որ սիրոյ մուրհակ չունի վարդըդ:

Քո վարդուհին իմ բաղդից անգուլթ է, ո՛վ անճար,
Իմ սիրականիս չափ խնամ անքակ չունի վարդըդ,
Իր ծառը փշալից, հովանին անգամ օձանիստ,
Իր արիւնն իրա մէջ իստակ չունի վարդըդ:

Թէպէտ Մայիսի ծնունդ է, բայց Յունուարայ շունչ է,
Ամպով է պատած, երբէք արեգակ չունի վարդըդ,
Թէ մարթէ սիրել՝ համասփիւռին սիրէ բացարձակ,
Որովհետեւ անանցների վիճակ չունի վարդըդ:

Տասնումէկ ամիսդ դու նորան ծախում ես անշուշտ,
Բայց քո մէկ օրդ գնելու ստակ չունի վարդըդ,
Վարդիցը, Երբէն, պատմէ սոխակին, քանի որ կաս,
Եւ կրկնէ ասելով, թէ հեղինակ չունի վարդըդ:

ՄԻԻՍՏԱՉԱՏ

Ակնարկեան, ո՛վ իմ սիրուհի, ակնարկեան տկարիս,
Օգնեան սիրահարիս.

Մերթ իմ նեղութեան հասու լեր, մերթ դեղ ու ճարիս,
Տուր անմխիթարիս:

Անբաղդութեանս ձեռքիցը ողորմելի եմ շատ,
Երբեմն էլ յուսահատ.
Ափսոս, հազար ափսոս, ապա վնձ ինձ խելագարիս,
Պանդուխտ և օտարիս:

Մինչ Էրր աղաղակս չը լսելով մնամ այսպէս,
Հայցեմ խնամ այսպէս.
Թէ և քո արարքդ, լիրաւի, շատ չէ լիմարիս,
Ամօթ բարերարիս:
Սիրոյդ աղեղը ինձ վերայ լարուած կայ յարժամ,
Սպանուած եմ անգամ.
Արեան ծարաւի սէրըդ է ահարկու խոնարհիս,
Ներհակ կայ աւարիս:

Որքան փարելով ձայնեցի անգուլթ սիրականիս,
Այն ինչ հոգեհանիս.
Իսկ նա սաւուղազգեաց չի նայող թուլթակ շաւարիս,
Տասնաղեայ քնարիս:
Ես իմ ժամանակիս գումարը բաշխեցի սիրոյդ,
Գրաւ եղի անփոյթ.
Էլ այսուհետեւ թնչ է պոկաւ մահուան յօժարիս,
Բաղդով ապիկարիս:

Ես համահաւասար հիմա որդւոյն Պենելոպեայ,
Ինձ սէրը Կալիփոսեայ.
Թէ՛ սրքան էր անթիւ, հիմայ պատմեմ նաւավարիս,
Նա վայ կրկնէ չարիս:
Այս քան բողոքը իմ սիրելւոյս կարգացի ես ողջ,
Ականջ դրաւ ամբողջ.
Ասաւ— դու, Երբէն, պէտքէ սիրոյս մէջ չը դադարիս,
Մինչ ինձ հաւասարիս:

Գ Ի Ի Ա Ն Ի

Ե՛յ Զուժա, սաննան նի՛չա սըռւար նուժալեան էթտիլար,
Ավիլար օլ սապապ իսմըն բէ րավշան էթտիլար,
Սըրի մավլա մահպուլս օլտի շապպի նիֆսընտա սանըն,
Փուլս էտանտա գեօրտուլար չաք ու գիրիպան էթտիլար:

Գիւֆտի գիւհի Դավուտն օլտամ, թամամ օլտու, թամամ,
Օն իքի Փարվարտիլար, քիմ րահպարիան էթտիլար,
Հիլլէի շարիաթիլա օյնաթտըլար երտան երա,
Շար էտանըն շանընայ, շարիաթ ու գիլան էթտիլար:

Դատտընի քիմ եալխատի օլ քեաֆարի խուտպի խալալ,
Չալիփալս սալվարիշա աստէի ջան էթտիլար,
Քիմըսըն վուրտու շամար, քիմի զարաֆատ գլմատան,
Գիւլ Բուպասի սօյտուլար, խար ու խարիգեան էթտիլար:

Դաստի փալընտա շահընտ հանկի մըսմաու իշլատի,
Ավվալա խալգ օլմուշում աշգընտա դուրբան էթտիլար,
Սաղի սօլնտա անըն խուտպի քեաֆարան գիւզտուլար,
Սիւնտուլար զահըն ջամի թաշնա գիլի զան էթտիլար:

Մաֆտա գեալտի մաֆթի հիւմմաթտան ֆարաղաթ էլլատի,
Ելլիանլար, է՛յ Շիրին, մաֆտի զատիման էթտիլար:

Գ Ի Ի Բ Ե Ի Թ

Անխղճօրէն մեզ գատում են,
Խօսի՛ք Հայաստանի լեռներ,

Եղբարցս ինձանից զատում են,
Խօսի՛ք Հայաստանի լեռներ:

Իմ խնդրիս չեն դնում ականջ,
Ասում են սուտ է քո պահանջ,
Այս հողերը ումն էր յառաջ,
Խօսի՛ք Հայաստանի լեռներ:

Գուցէ լիշէք դուք այն օրը,
Որ պապս լծած արօրը,
Ցանում էր ձեր գաշտն ու ձորը,
Խօսի՛ք Հայաստանի լեռներ:

Գիտեն իմ պապիս անունը,
Բալց ստում են ուղղութիւնը,
Գոնէ նորա պատմութիւնը,
Խօսի՛ք Հայաստանի լեռներ:

Հիմայ ձեզ մնաց ամեն բան,
Պէտք է դուք զաք վկայութեան,
Ումնով էք կոչվում Հայաստան,
Խօսի՛ք Հայաստանի լեռներ:

Պայծառ լինաւորել են,
Հողերուն հաւասարել են,
Մեր կայքը օտարք տիրել են,
Խօսի՛ք Հայաստանի լեռներ:

ՂԵԼԵՆՏԻՐԻ ՄՈՒՍԷՄՄԷՂ

Կոյս, իմ սիրուհին բնական՝ Աստուած վկայ դու ես,
Չունիմ ես ուրիշ սիրական, Աստուած վկայ դու ես,

Աշխարհի մէջը գովական, Աստուած վկայ դու ես,
Մէրդ քաջողին հոգեհան, Աստուած վկայ դու ես,
Քմահաճոյ վարդ ու շուշան, Աստուած վկայ դու ես,
Դրախտը ծոցիդ վարդարան, Աստուած վկայ դու ես:

Պարտիզումը մանիշակը, քեզնից գեղեցիկ չէ,
Ոչ քրքումը, ոչ մեխակը, քեզնից գեղեցիկ չէ,
Ոչ գիշերալին լուսնեակը, քեզնից գեղեցիկ չէ,
Ոչ արև ու արուսեակը, քեզնից գեղեցիկ չէ,
Մինչ երկնային հրեշտակը, քեզնից գեղեցիկ չէ,
Զկայ քեզի համանման, Աստուած վկայ դու ես:

Զէ որ դու ես իսկ պատճառը, ազնիւ սիրական իմ,
Որ վառվում է կեանքիս ծառը, ազնիւ սիրական իմ,
Թէ կ'սիրես Աստու զառը, ազնիւ սիրական իմ,
Լից վառ կրակիս ջուր սառը, ազնիւ սիրական իմ,
Ասլընջու քու խեղճ Պայծառը, ազնիւ սիրական իմ,
Զի Պայծառուս իսկ պահապան, Աստուած վկայ դու ես:

Պ Ա Ր Տ Է Չ

Իբրև Արաքս ես հոսում եմ,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ,
Զը ջրուելուդ ավստսում եմ,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ:

Ահա անգուլթ արեգակը,
Քո մէջ լցնում է կրակը,
Այրում է մինչ քոյ յատակը,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ:

Պողատու ծառդ չորացաւ,
Եւ անուէդ ստորացաւ,
Մթթէ բաղդը քեզ մոռացաւ,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ:

Ծաղիկներդ խունանում են,
Վարդերդ օտարք տանում են,
Սոխակներդ սպանում են,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ:

Զկայ քեզ նման վարդարան,
Բայց վարդերդ օտարք տարան,
Սոխակներդ ո՛ւր կը կարդան,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ:

Պահապանդ տկարացաւ,
Մթթէ քոյ բաղդը կուրացաւ,
Անգոր թշնամիդ զօրացաւ,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ:

Պահապանդ պարտաճանանչ,
Տկարացաւ, ով մեծափանչ,
Թառամեց բոյսերդ կանանչ,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ:

Դու պողատու պարտէզ էիր,
Իմ նախնեաց ասպարէզ էիր,
Ծառդ միշտ կանաչ կուզէիր,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ:

Ինձի վարձել է քո տէրդ,
Որ ժողովեմ ծառաներդ,
Նորոգեմ հնացեալներդ,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ:

Պայծառ Տրդաբէան մենակ,
Բո մասին ողբումեմ անլազ,
Մինչև երբ մնաս աւերակ,
Ո՛ւր է պահապանդ, պարտէզ:

ՔԵՆՐԵՄԻ

Հեռացէք, ո՛վ ամպեր, դնացէք Հեռու,
Այս մութ երկրումը արեգակ տեսնենք,
Զեր սե երեսովը մնացէք Հեռու,
Գոնէ մենք էլ մի պարզ եղանակ տեսնենք:

Քանզի մեր երկրին պատճառել էք մութ,
Վասնորոյ մենք գործից՝ չենք քաղում օգուտ,
Արգետք մինչ երբ այդպէս դուք լինիք անզուլթ,
Քաշուէք, գոնէ զիշերն արուսեակ տեսնենք:

Արգետք ձեր անունը գրենք թնչ տառով:
Զէք արժան, որ խօսինք Հայոց բարբառով,
Պայծառ չ'գիտեմ, թէ ձեր պատճառով,
Մինչ երբ մեր երկիրը աւերակ տեսնենք:

Գ Ե Չ Ի Լ

Ա՛խ, անիրաւ տիրութիւն, մինչև երբ ինձ տիրես,
Մինչև երբ իմ սրտի, ուրախութիւնն աւերես,
Մինչև երբ տանջես ինձ, մինչև երբ, ո՛վ անզուլթ,
Մինչև երբ լուսափալ արեգակս մնայ մութ:

Մինչև երբ, աստ ինձ, մատաղ կեանքս տրորես,
Մինչև երբ տիրութեան օրօրոցումն օրօրես,
Մինչև երբ ցաւալիս մնամ դառը վիճակում,
Մինչև երբ դառնութեամբ այրիմ ես կրակում:

Մինչև երբ տիրութեամբ շարագրեմ երգերս
Տրդաբէան, տակաւին չը բժշկած վէրքերս:

ՂՕՇՄԸՅ

Սիրելիս, ոչ ոքից դու մի՛ նեղանար,
Որ քեզ չես պաշտպանում, ո՛վ է մեղաւոր,
Ծախսումեմ-մխսում ես միշտ շռայլբար,
Գործդ չես ճանաչում, ո՛վ է մեղաւոր:

Այն որ փողոցներում շրջում է քաղցած,
Շորերը կեղտոտած, վաղուց հնացած,
Խնդրեմ ասէք, նրան թնչ անէ Աստուած,
Խնքը չէ աշխատում, ո՛վ է մեղաւոր:

Այն որ հետեւում է մշտապէս չարի,
Ի հարկէ իւր ոտքը կը դիպչի քարի,
Թէև խրատ տուողներ ունի բարի,
Բայց նոցա չի լսում, ո՛վ է մեղաւոր:

Լօխր, քեզ եմ տտում, չարեաց հեղինակ,
Գործում ես չարութիւն ամեն ժամանակ,
Անում ես վատութիւն հազար մի տեսակ,
Բանդի ես մատնում, ո՛վ է մեղաւոր:

Պայծառ, դու էլ մտածում ես անգաղար,
Եւ լուսահատվում ես՝ իբրև մի լիմար,

Ապագայ հոգսերդ հոգալու համար,
Հինգ կողէկ չես պահում, ով է մեղաւոր:

„ԺԱՄԵՐԻ ԺԱՄԵՐԻ“ ԵՐԻ ԵՂԱՆԵՐՈՎ

Գիշեր ցերեկ մորմոքում եմ, ինչ անեմ,
Կարօտդ քաշում եմ տարով, նազանի,
Հանգիստ չունիմ, անդադար եմ քեզ համար,
Ցաւերս թեթեւցուր սիրով, նազանի:

Մէկ տեսքդ տեսնողը քեզնից կամանչէ,
Ծանօթացիր, սիրականիդ ճանանչէ,
Հազաճդ զգեստը ալ ու կանանչ է,
Փաթաթուել ես ճերմակ զարով, նազանի:

Թալաշօշիս խմեց երազումը թաս,
Քաղցրանաս, դու մեղի անուշ բարե տաս,
Երանի այն օրուան, որ մեր տունը դաս:
Պտրտուիմ գլխովդ բարով, նազանի:

Թ Է Ճ Ն Ի Ս

Մէկ գիշեր երազով գեղեցիկ տեսալ,
Առաւ ուշքս գլխէս, տարել է ընձի,
Տիւ և գիշեր հանգիստ չունիմ անդադար,
Կորած մենծ ցաւերը ճարել է ընձի:

Մաշուաւ կեանքս ընձի կրակ բոց էլաւ,
Ոչ մի խորհուրդ տուեց, ոչ էլ բաց էլաւ,

Վատ լեզուովը խաբեց, մտքով լաց էլաւ,
Սիրտս իրան սիրովը, մաշել է ընձի:

Բալայ Թալաշօշիս իրան եմ աշում,
Մտածում հալվում եմ, կեանքս եմ մաշում,
Ոչ մի ողորմում է, ոչ էլ ձեռք քաշում,
Դռանը բռնաւոր արել է ընձի:

Մ Ո Ւ Ս Ը Տ Տ Ե Ս - Ս Ե Մ Ե Ր

Վասն զի մնացիր անջուր, ունիս Եփրատ, Բուրաստան դու,
Ո՛ւր է պարտիզպանդ, ձայն տուր, արա գանգատ Բուրաս-
տան դու,

Ձէ՛ որ մէկ ժամանակ անկախ էիր ազատ, Բուրաստան դու,
Ունէիր բարերէր տունկեր, պտուղներ շատ, Բուրաստան դու,
Կեցար անօգնական, անտէր, նիհար, աղքատ, Բուրաստան դու,
Բաւական չէ՛ մնաս այդպէս գրութեան վատ, Բուրաստան դու:

Տեսար որ վալրենի - անբնակ անտառը դարձաւ, պարտէզ,
Գարունդ, սհ, ձմեռ դարձաւ, պահապանդ սառաւ, պարտէզ,
Էն օրից մինչեւի այսօր մնացիր դու ծարաւ, պարտէզ,
Քո ձեռքէդ թշնամին կայքդ խլեց — մաս մաս արաւ, պարտէզ:

Կտակդ Եանդաշի կարգաց, պահապանդ՝ պահապան չէր,
Բոլոր ծառաներդ ամբողջ, միաբանդ՝ միաբան չէր,
Մթթէ վարդերի հետ անհոտ բալասանդ՝ բալասան չէր,
Թողեց քեզ նա, սիրեց ալլոց, սիրականդ՝ սիրական չէր:

Վասն զի մնացիր անջուր, ունիս Եփրատ, Բուրաստան դու,
Ո՛ւր է պարտիզպանդ, ձայն տո՛ւր, արա գանգատ, Բուրաս-
տան դու:

ԵԱՆՐԱՊ ԳԵԱՐԱՄԻ

Տէր իմ, թռչունի պէս թեւ տո՛ւր թռցրո՛ւ,
Հասցո՛ւր Արարատի կատարը ինձի,
Նկատեմ աշխարհին, կրկին դարձրու,
Մի թողուր մնալու էն սարը ինձի:

Կաղաչեմ, նիհարիս տո՛ւր առողջութիւն,
Օրերս միշտ կանցնի անաջողութիւն,
Ոչ ապրուստ տուեցիր, ոչ կարողութիւն,
Ի գուր ինչք՝ բերիր աշխարհը ինձի:

Եանդանին եմ, ողջութեան նշան չունիմ,
Խնդութեան վիճակից աստիճան չունիմ,
Անզգամութեան հետ երբէք բան չունիմ,
Ես խոնարհին գիտեմ, խոնարհը ինձի:

ԳԵՕՁԱԼԼԱՐՄԱՅ

Երանի թէ շուտով ննջած լինէի,
Ձը տեսնէի տիուր, Հայաստան քեզի,
Կամ նման ազգասէր անձն լինէի,
Կեանքս նուիրէի ազատման քեզի:

Չունիս մէկ ցաւակից, չունիս օգտակար,
Հոյ, մինչեւ երբ մնաս առանց միտիմար,
Մոլորուած ես ինչպէս անհովիւ ոչխար,
Այժմ պառակտում եմ գալլ — գազան քեզի:

ձիշտ գիտեմ, այս պատիժն է մեր մեղքերէն,
Մեղօք բարկացուցինք Աստուած մեր վրէն,
Գիւլփէսէն տեղեկացալ գրքերէն,
Հիմա Տէրն է էնող դատաստան քեզի:

ՍԵՄԱՅ

ձառագայթ լոյս փառաց անմահ թագաւոր թանգարանս բայ,
Լուստուռ պատուհաններս մութ մի թողուր, գանձարանս բայ,
Փոքր մարգարտաչափ, Տէր, շողշողուն կաթիլ մի ջուր կաթցնուր,
Զովացնուր բորբոքած սիրտս, բերանս — բառարանս բայ:

Քո սուրբ անմահ անուագ օրհնելով միշտ — անգագար
կարգամ,
Սողոմոնեան շաւաղի գերթ Դաւիթ սաղմոսարանս բայ,
Նժույզներ սանձեցին անխիղճ, անիրաւ, անհաւատ մարդիկ,
Մուկետիկ ձայնում է — մարտ է, օձախիշտ գաւազանս բայ:

Խօսողներ շատ ունինք երգիչներէն անհամ սոխակ, Զահրէ,
Սա գիժ տատրակներէն չէ քո Կարապետ, վարդարանս բայ:

ՂՕՇՄԱՅ

Կարգացէք իմ բաղբի նամակի սեւը,
Երևում է ինձի օտարի նման.
Սկսեց թառամիլ կեանքիս տերեւը,
Զմռան ժամանակի Յունուարի նման:

Այս անիրաւ բաղդս ինձի յոյս տալով,
Մնացի մորմոքած, ողբալով, լալով,
Յաւովս տապում եմ աշխարհ մտնգալով,
Անհովիւ մոլորումս ոչխարի նման:

Այս անիրաւ բաղդէս՝ հաշիւ չունեցալ,
Երկինքը սլացող՝ արծիւ չունեցալ,
Պանդուխտ աշխարհի մէջ՝ պատիւ չունեցալ,
Համարում են ինձի յիմարի նման:

Ո՛հ, անիրաւ բաղդից՝ մի բան չիմացալ,
Մէկ տարիից մինչի՝ երեսունն անցալ,
Զարմանք չէ որ, այս ցաւերին դիմացալ,
Երկաթիցը ամուր՝ լեռ քարի նման:

Զաւրիւ եմ, աչքիցս ցողը պակաս չէ,
Երեցած սրտիցս՝ բովը պակաս չէ,
Գիշեր ցերէկ գլխիս հովը պակաս չէ,
Անբաղդ Արարատեան մեծ սարի նման:

Թ Է Ճ Ն Ի Ս

Կարգացել եմ ոլբուբենը առաջին,
Գիմ ու դան մոլորումս՝ կէտին եմ նայում,
Համար տալիս իմ վարպետի առաջին,
Երկիւղ ունիմ, ձեռի կէտին եմ նայում:

Պարան գցած՝ անում եմ հաղ օղիցն,
Շատ կան գանգատ անողներ հաղողիցն,
Փախս եմ տալիս վատ հաղեր հաղողիցն,
Գլուխս խոնարհած՝ գետին եմ նայում:

Այս կեանքն է մեզ համար՝ իսկ և իսկ ունայն,
Վատ գործքեր տեսնելիս՝ դու փախիր ու նան,
Տես թէ ո՛ւր աղօթեց Մարգարէն Յունան,
Բարեւիւ եմ, էն ձկան — կէտին եմ նայում:

Պ Ի Ի Ա Ն Ի

Տարակուսած մտն եմ դալիս շատավերս թնչ անեմ,
Ո՛ւմ պատմեմ սրտիս խորհուրդն, ով է ծերս, թնչ անեմ,
Անուսում եմ — ուսում չունիմ, յոյսս կորած մտն եմ դալիս,
Կատարեալ ուսման չ'տուին հէրս ու մէրս, թնչ անեմ:

Հարկաւոր է ամենայն մարդ իր վիճակէն դոհ մնալ,
Թէ աղքատ ենք, թէ հարուստ ենք, իմ ընկերս, թնչ անեմ,
Ում որ բարի կամեցալ՝ վերջումն վատ էլալ ես,
Աւելցրին տարեց տարի վիշտ ցաւերս, թնչ անեմ:

Ի բնէ դու անբաղդ էիր — բաղդիցդ կոյր մնացած,
Քեզ եղպես ըստեղծեց, Բարեւի, Յիսուս Տէրս, թնչ անեմ:

Մ Ձ Ե Տ Ո Ւ Ե Ր Պ

Էս ինչ թաւուր քար ջիկար եմ,
Թորկեր եմ զիմ ճըթերն 'ի չօլ,
Բառատալ խլիին բէկար եմ,
Կու կըտըռտեմ բէուզա սօլ:

Խէրիք մնամ էլու դռներ,
Երթամ գտնիմ զիմ խեղճ գառներ,

Ջրեմ զիմ բոստրնի ծառներ,
Շինիմ ընտոր լաղբուր ու գօլ:

Չուր եբ դատիմ ես խաց փորի,
Ու դան իմ աւաիք կորի,

Ես կու պարկիմ դօշակս է բօլ:

Սէֆիլ Անոս մնաց լալով,
Մեռաւ խլիխ պարտքեր տալով,
Չուր եբ մնալ խերուան շալով,
Կրպէս խաղալ առանց դըհօլ:

ՍԻՐԸԿԸՆԻ ԴԱՆԴԱՏԸ ՍԻՐՈՒՀՈՒԹ.

Ես քեզ սիրի, որ դու ընծի չը թարկես,
Եթէ թարկես՝ հոգով մարմնովդ խարկես,
Անիծեմ, տաս տարի տեղումդ պարկես,
Եօրդանի մէջ տքալ կողերդ, աղջիկ:

Ում հետ էլ որ էրթաս՝ հետդ չը վարուի,
Պսակուելուդ օրը՝ քողքդ սե կարուի,
Հօրդ տուն ու դուռը սե քարով շարուի,
Ախ ու վախով մնալ աղբէրդ, աղջիկ:

Մօրդ լեզուն ուռի, բերանը փակուի,
Քառսուն օր տանջուի՝ հոգին չը քակուի,
Ընծեն զայրի հետդ ով որ պսակուի,
Իրեք օր չը վելէ սէրդ, ալ աղջիկ:

Չգտնիս խամ կտաւ էնես արխալուդ,
Լէն-բօլ աշխարհքի մէջ օրդ անցնի սուդ.

Հացդ կորեկ էղնի, գարին հետը կուդ,
Օձի պէս սակաւի քու կերըդ, աղջիկ:

Ես մէկ խեղճ տղայ եմ, էրի քեզ գիւման,
Աստուածածինն էնէ քու մօրդ դիւան,
Իր կենաց մէջը նա՝ չունենալ սաղ ջան,
Որ ինձ էրաւ տնից դարբէգար, աղջիկ:

Պատճառն թնչ էր, որ չ'հաւնաք դուք ընծի,
Կարօտ էք դովլաթի, փափագ էք գանձի,
Առաջ խօսք տուողի լեզուն պապանձի,
Տանողդ չը տեսնի քու խէրդ, աղջիկ:

Ալագեօզ աչքերդ, կամար ունքերդ,
Ուզում եմ հեռանամ՝ չի թ ողնում սէրդ,
Քեզի ընծէն էրաւ քու քեաֆիր մէրդ,
Խնդրում եմ շատանալ վէրքերդ, աղջիկ:

Ես Զաւլա-օղլին եմ, դարբովդ եմ կեցի,
Դիշերն եմ մտածի, ցերեկն եմ լացի.
Տասը տարի խաթրիդ ազապ մնացի,
Ծակծկի ծոցիդ մէջ ծծերդ, աղջիկ:

Գ Ի Ի Բ Ե Ի Թ

Ես օր մի նազանի տեսայ՝
Զիլիֆները օլլրած էր,
Երեսը տասնուհինգ աւուր
Լուսնի նման բօլլրած էր:

Աւագը բիւլբիւլի պէս ա,
Կարօտ եմ, մէկ հետս խօսայ,

Եկել էր մեր թաղը՝ տեսալ,
Մահեամ ճամբէն մոլորած էր:

Հալած-զղլին եմ մէկ հարքեամ,
Քու գարտէն կապել եմ վարամ,
Ասի պաշրմ արա քեարամ,
Երեսը թարս խոլորած էր:

Փ ի ի Ը Ն ի

Հէքիմ, Աստուածդ կը սիրես, ազալիս պալման արա,
Ան ուղածդ, մի խնայի, նոր դեղդ սահման արա,
Վերեւ Աստուած, ներքեւ քեզի, ումուդ արել էկել եմ,
Մէկ ճար արա—կենդանացու, եան օրս մահուան արա:

Մախսուլի պէս լաղթուել եմ, կուլամ օգնական չունիմ,
Ջանլաթի զայրալ զազապից՝ անեարալ տեղ ջան չունիմ,
Սաւալի անգին Քրիստոսից, ուրիշ գիւման չունիմ,
Էս աշխարհի մէջ խօսելու մէկ նշանաբան արա:

Երեանու նահանգից եմ, բինէս Թալիս Գիւլաշի,
Դարդ ունիմ դարման անելու, աշխարհս բոլորեցի,
Դարդիս դարման չը գտնելով, օրերս երկարեցի,
Մի թողնի ինձի մոլորուած, դարտուլիս մէկ եան արա:

Ս Է Մ Ա Յ Ի

Բոլոր երկիրներէն ինձի համար քաղցր հալաստանն է,
Ի հարկէ, հայրենիքս աշխտեղ է, բարձր ապաստանն է:

Վենետիկ, Ամերիկայ տպուած աղէկ տալասին նայէ,
Քնընէ աշխարհացոյց տախտակը՝ Պոնտոսը սահմանն է:

Ունենանք աղքատ անձանց ապրուստ ու խօթաց հիւան-
դանոց,
Մեր ազգին կրթութիւն տուողը դպրոց ուսումնարանն է,
Տղէտը երջանկութեան գիրքը դաս առած աւարտած չէ,
Ամեն կերպ ազդեցութիւն պատճառողը համալսարանն է:

Փիսովն, Եփրատը կելնեն շտապով մը Հայկալ լեռներէն,
Բիւրակն իր սարը, գաշտը Արմենակի վարդենաստանն է,
Հոտուէտ ծաղկըներու գոյնը բացարձակ կը փալլի հոն,
Ճառագայթ արձակողը ծաղկըներու մէջ շուշանն է:

Հայաստան աշխարհումը տնկեց ինքը փափկութեան
պարաէդ,
Հաւասի, գործեց աշխտեղ տուածին մարդու բուրաստանն է:

Ղ Է Լ Է Ն Տ Ի Ր Ի

Ծաղկիր դու շուշան ցանկալի դարունն եկաւ անցաւ,
Դարձեալ անուշիկ հովերի հնչիւնն եկաւ անցաւ,
Տեսնում եմ ամեն ծաղիկը բողբոջ ու կանանչ է,
Դեռ դու մնացել ես, աւանդ, աշունն եկաւ անցաւ:

«Յոյս չիք շուշանին ծաղկելու», շատերն տսումեն ինձ,
«Քանզի ծերացել է, նորա արբունն եկաւ անցաւ».
Յայտնիր քո նորոգման օրդ սիրահարիդ յոյս տուր,
Անդադար է նա, աչքերիցը քունն եկաւ անցաւ:

Խնդիրը Խաչաթուս սա է փակ մի մնար, բացուէր,
Չասեն թէ միայն իւր մի լոկ անունն եկաւ անցաւ:

Վ Ա Ն Ա Ղ Ջ Ի

Ա՛խ, երբ պէտքէ երևաս, ո՞վ դու գարուեց անման,
Դիմես երբեմն մեր աշխարհ՝ ու գաս մեզ այցելութեան,
Տաքացնես երկիրը, վանես ցուրտը ձմեռուան,
Յօղես անձրևներ առատ, արգիւնաբեր, մշտական,
Ծաղկին դաշտերն ընդհանուր, հոտ բուրեն անմահական։

Մօտենալով վաղճանին բքաբեր Մարտ ամիսը,
Այցելութեանդ կսպասէ ծերունի խեղճ Մասիսը,
Դէ՛հ, ժամըն է, արձակէ գալստեանդ աւետիսը,
Քաղցր ու անուշ հոտերով մեզ ընծայէ Մայիսը,
Զիւնապատ լեռներուն էլ սփռէ կանաչ ցնծութեան։

Մառախլապատ ամպերով ծածկուած անտառները,
Արգելք եղան փարախից շուտ դուրս գալու գառները,
Երևումեն խիտ ծաղկանց փոխարէն մացառները,
Նարոզուելու կսպասեն տերեւաթափ ծառները,
Թէ, երբ պէտքէ մեզ վերայ արեգակդ առնէ շրջան։

Կարկաչահոս գետը լուռ հոսում է սառուցի տակ,
Ե՛րբ կը ծագէ պաշտելի Մասեաց սարէն արեգակ,
Հիւսիսային պաղ քամին մինչ երբ փչէ շարունակ,
Զմռան ոսոխ գարունդ, արի՛ ու տա՛ր լաղթանակ,
Պարզ օդի մէջ ծածանի սուրբ գրօշակդ անկործան։

Ամբողջ տարուայ նախագահ, նշանաւորն էս, գարնն,
Մնացեալ ամիսների դու փառաւորն էս, գարնն,
Հողային գնդի պարծանք ու թաքաւորն էս, գարնն,
Ազատութեան աւետիք բերող իսկ օրն էս, գարնն,
Դորա համար Խաչաթն էլ փափագ ունի քո տեսեան։

Ե Մ Ե Ն Ի

Բաղմացան վերքերս, սաստիկ բաղմացան,
Մինչև անգամ թիւ ու համար էլ չկայ։
Բժիշկները տեսանելով զարմացան,
Մահ կարգալով ասին—քեզ ճար էլ չկայ։

Սիրտս Ռամալի և Նոբի նման,
Դառել է, կը ողբայ Յակոբի նման,
Մխիթարելու չափ ինձ Յոբի նման,
Մէջս իմաստութիւն—հանճար էլ չկայ։

Միտքս ինձի կամի շարժել վատութեան,
Նաեւ թշուառութեան, յուսահատութեան,
Փակուել է ինձի դէմ դուռն աղքատութեան,
Բացուելու դիւրութեամբ հնար էլ չկայ։

Կայ արդեօք Մաշիկի խրախօս տուող,
Ողջամիտ խօսքերով հաստատ լոյս տուող,
Բացի սուրբ գրքերէն ինձի լոյս տուող,
Զկայ, էլ մէկ ուրիշ, դամբար էլ չկայ։

Բ Ե Ր Գ Ո Ւ Ս Ո Ւ Լ Ի

Օրը մէկ տրամութիւն, տարին հազար ցու,
Քաշելով՝ ինձանում ոլժ էլ չի մնաց։
Լացրս, աղաղակըս եղան ո՛չ սակաւ,
Քանզի իմանալու լոյս էլ չի մնաց։

Ստուերի պէս անցան սրերս բոլոր,
Ո՛, ես անմխիթար, ո՛, ես սգաւոր,
Ամիսը, շաբաթը, մինչ օրը մէկ նոր,
Ականջիս չի հասած՝ գոյժ էլ չի մնաց:

Այս անբաղգուն թիւնը է իմ մեղացես,
Յետ կացէք իմ ջուրէս, իմ կերած հացէս,
Մաշիկ՝ իրաւ կասեմ, բացի կենացէս,
Ինձ տալու աշխարհին՝ տոյժ էլ չի մնաց:

Թ Է Ճ Ն Ի Ս

Իմ տուած յարգանքս պատուելի ընկեր,
Անկեղծ սիրելիի պատիւ համարէ,
Իմացիր, քո սէրդ սրտումս է, ընկեր,
Այրիւս քո տեսողդ, քեզի համար է:

Հագել, զարդարուել ես գեղեցիկ հալաւ,
Ամեն մարդ քեզ կասէ գեղեցիկ հալաւ,
Հոգիս կրակովդ գեղեցիկ հալաւ,
Թէ խիղճ ունիս, մէկ մտածէ, հա՛ մարէ:

Ջւահի՛ վերքերն արիր քարանցաւ,
Մարդ եմ ես, սիրելի, չեմ /սկ քար անցաւ,
Քո մասին գլխիցս քանի քար անցաւ,
Լէր ցաւակից, արի, թուէ, համարէ:

Գ Ի Ի Բ Ե Ի Տ

Առանց վախի առանց ահի,
Քաջերու տուն Սասունայ սար,
Քեզնից հրդեհ կը պատահի,
Կրակի բուն Սասունայ սար:

Եկաւ ողջ Արաբիստանը,
Որ նուաճէ Հայաստանը,
Քեզ չը լաղթեց ձինկիդ-խանը,
Կեցար կանգուն Սասունայ սար:

Հայաստանը նոր կանաչեց,
Թշնամին տեսաւ ամաչեց,
Եւրոպան քեզի ճանաչեց,
Առար անուն Սասունայ սար:

Քրտի Թուրքի դահիճներ էք,
Թունաւորող կարիճներ էք,
Սարերու մէջ կարիճներ էք,
Դու և Զէյթուն Սասունայ սար:

Վերացաւ խաւար գիշերը,
Փայլեց երկնային լապտերը,
Կապստեն Տաճկահայերը,
Քեզնից գարուն, Սասունայ սար:

Ն Ե Ի Ը Յ Ի Պ Ե Զ Ե Լ

Աւետաբեր խօսնակը Հայուն, Հարաւէն պիտի գայ,
Կսպասեմ և յոյս ունիմ, գարունը Հարաւէն պիտի գայ,
Հիւսիսը պէտքէ հրամայէ, պահանջէ իսկապէս,
Իմ սիրուհին պճնուած սիրուն, Հարաւէն պիտի գայ:

Արևելքը ոչ մի ժամ արեւմտքից բան չ'սպասէ,
Քաղցրախօս կեանք պարգեւող թռչուն Հարաւէն պիտի գայ,
Փրկիչը Հարաւային կողմէն եկաւ մեզ փրկելու,
Այնպէս էլ մեծ առաքեալ Արթուրն Հարաւէն պիտի գայ:

Շատ վաղուցուայ ամուլը լղի է արգէն կարծում են,
Երբ լինի արու զաւակ, արբուն, Հարաւէն պիտի գայ,
Երբ բարով մկրտութեան հասնի մանուկը, ո՞վ Զիւան,
Կնքողից բարձրապատիւ անուն Հարաւէն պիտի գայ:

Պ Ի Ի Բ Ե Ի Թ (Հիւ)

Ազգ իմ, որքան նկուն մնաս,
Սիրտս քեզանից չի գատուի,
Հազար տեսակ չարչարանք տաս,
Սիրտս քեզանից չի գատուի:

Քեզ չեմ մոռանալ յաւիտեան,
Հարազատ մայր իմ Հայաստան,
Թէկուզ գրախան էլ ինձի տան,
Սիրտս քեզանից չի գատուի:

Քեզանով եմ ես երջանիկ,
Իմ սիրելի, իմ անուշիկ,
Ծոցիդ մէջը հանգչիմ, մայրիկ,
Սիրտս քեզանից չի գատուի:

Զիւանիւ եմ քեզ բարեկամ,
Քանի ողջ եմ ամենայն ժամ,
Հնդկաստանին էլ տէր դառնամ,
Սիրտս քեզանից չի գատուի:

Խ Ը Մ Ո Ի Բ Ի

Եկալ անցնելու քեզանից,
Արաքս, ինձ մի ճանապարհ տուր,
Հեռացել եմ տեղից տանից,
Արաքս, ինձ մի ճանապարհ տուր:

Այս աշխարհն է հին Հայաստան,
Նախնեաց մերոց էր որորան,
Ինձի երեք սպասողք կան,
Արաքս, ինձ մի ճանապարհ տուր:

Ուռուցում ես դու երկիրը,
Գետերու միջում ընտիրը,
Լսէ Ղարխալ խնդիրը,
Արաքս, ինձ մի ճանապարհ տուր:

Գ Ը Ջ Ի Լ

Նազելոյս տմպ է իջել արևի պէս վառ երեսին,
Սգուորի պէս, սև շղարշ է ծածկել պալծառ երեսին,
Աչքերի և ունքերի սևութիւնը չէր բաւական,
Որ նորից մութ քող է առել կոյսը կայտառ երեսին:

Կաթնաբուխ բերանը փակ, աչքերը արդէն դալկացած,
Խաւարը գիշերի պէս պատել է պատկառ երեսին,
Մէկ տարի կալ, չեմ գիտեր, հիւանդ է, թնչ է տիրուհիս,
Կտրել է—վերացել է ժպիտը իսպառ երեսին:

Մարտը գարուն գիտնալով զգոյշ չալահեց ինքն իրան,
Գոյնը որ թօթափել է՝ ցուրտն է պատճառ երեսին,
Տապալեց յոյսդ օգապարիկի նման Զիւնի,
Հարաւից լանկարծ փչեց ահաւելի թաթառ երեսին:

Ս Ե Լ Ի Ս

Մի լինիր, ով բնութիւն, կեանքիս դաւաճան մի լինիր,
Մի լինիր, ինքնաշաւան մարդուն սիրական մի լինիր,
Աշխատիր առաքելի նիւթեր ժողովէ անօթդ,
Սնուիր, անօգտաւէտ բառի օթեւան մի լինիր:

Կրօնդ և քո լեզուդ միշտ պահպանէ կեանքիդ նման,
Խաբերայ սուտ կղերի խօսքով պապական մի լինիր,
Միմիայն քո պատիւդ աւելնալու համար տգէտ,
Փառամոլ և շահասէր պատուի մուրացկան մի լինիր:

Ամենայն մարդու իրա վարուիք գաղափարով հետը,
ձշմարիտ բնկերութեան կեանքիցը բաժան մի լինիր,
Արտաքին գէմքիդ նման, ներքին խարհուրդդ էլ սուրբ տըս,
Գարշելի ոսկորներով լեցուն գերեզման մի լինիր:

Աշխատիր ծուլութիւնը քեզանից հեռու պահէ միշտ,
Աղքատի անտանելի վիճակին արժան մի լինիր,
Ով Զիւն, անհիմն—անհաստատ սէրիցը հեռու փախիր,
Վառուելով Ալայիսի Արթուրի նման մի լինիր:

Ը Մ Ր Ը Հ Ի

Դու այն երկրէն մի հեռանար, Հայի ճուտ,
Ուր որ նախնիքներէդ լիշատակներ կան,
Մրսած ժամանակդ կը քաղես օգուտ,
Դեռ մոխրի մէջ թաղուած հին կրակներ կան:

Բնակուած երկիրդ սուրբ է, Հայ եղբայր,
Հայի արնով ներկուած է սմեն քար,
Զոհուել են հաւատի և ազգի համար,
Պարկած հազարաւոր նահատակներ կան:

Զիւն, ազգիդ հաւատարիմ ծառայէ,
Տեղը եկաւ՝ մինչև կեանքդ ընծայէ,
Հայրենիքիդ վերայ լաւ աչքով նայէ,
Իւր մէջը հոգեբուղիս աւերակներ կան:

Գ Ը Ս Տ Ա Ն

Անմիտ ճնշողուկը բազէի ճանկից,
Ուզում է որս խել, խելքի աշեցէք,
Կարծես ձանձրացել է գլխից ու գանկից,
Պատերազմ է մտել, խելքի աշեցէք:

Խելքին զօռ տալով է հիմալ ամեն բան,
Յիմարն էլ իմաստուն կարծում է իրան,
Նիհար հաւը՝ պարարտ մեծ սագի նման,
Ուզում է ձու ածել, խելքի աշեցէք:

Ազնիւ մարդը անարգւում է գէշի հետ,
Երիվարը լուծ է քաշում էշի հետ,
Երկու տարուալ հորթը՝ ցուլ գոմէշի հետ,
Բերել կամ են լծել, խելքի աշեցէք:

Գալը վերան ոչխարի մորթի առած,
Գառներուն պահապան հսկող է դառած,
Աբլորը քարոզչի վերարկու հագած,
Ամբինն է ելել, խելքի աշեցէք:

Ուղտը մետաքսագործ, եզր նաւավար,
Գալը հովիւ դառած՝ կարած է ոչխար,
Ազուէսը հաւնոցի գրանն յուշարար,
Խնչ հսկող են գտել, խելքի աշեցէք:

Փափուկ ճենտէլմէն է հաստ գռեհիկը,
Ամբոխի գիտունն է՝ խելքից բոպիկը,
Կենացը մէջ ծառ չ'տեսած ռամիկը,
Այգեպան է եղել, խելքի աշեցէք:

Երեխան ձեռն առած փթած հին լարը,
Բռնել կամի դարձող ջաղացի քարը,
Գաճած մուկը շրջել կուգէ մեծ սարը,
Կողքը դէմ է տուել, խելքի աշեցէք:

Ուրացողը խիղճ չունի ամենեւին,
Զգգալով՝ սպիտակ ասում է սեւին,
Կոյրը չ'տեսնելով լոյսը արեւին,
Աշխատում է ստել, խելքի աշեցէք:

Աւել հոգսը վնաս կուտայ իւր անձին,
Ուրիշի ցուերը առնելով վզին,
Գալը յոշոտել է մարդացեց մէկին,
Խենթը սեւ է հագել, խելքի աշեցէք:

Գորտը մեծ պարոնն է տաբուկ ջրհորին,
Գուրս ելաւ՝ բաժինն է վիշապի փորին,
Իրար հետ սուտ կռուել են ձին ու ջորին,
Եշը մէջ է ընկել, խելքի աշեցէք:

Ժլատն աշխատելու է շատ ընդունակ,
Իւր հացը ուտելու չունի տխորժակ,
Խեղճ տնձր զրկելով գիգել է ստակ,
Ուրիշն է վալելել, խելքի աշեցէք:

Յանցաւոր հարուստը ուրախ խնդալով,
Մեղքից ազատուել է մեծ գուժար տալով,
Խեղճ մարդը սխալմամբ մի հաւ գողնալով,
Բանդի մէջն է փթել, խելքի աշեցէք:

Մարդ կայ գերդաստանը պահում է ցամաք,
Կերթայ դուրսը կուտէ մեղր ու սեր կարագ,
Այլոց համար կանէ ձախով պատարագ,
Իրան ժամ չի անիլ, խելքի աշեցէք:

Մի նոր քաղաք տեսայ ժամի սիրահար,
Բնակիչները Հայ՝ մօտ քսան հազար,
Իրանք սնունդ չունին ապրելու համար,
Հինգ հատ վանք են շինել, խելքի աշեցեք:

Ինչ կենդանի ուզէ լինիլ շանսատակ,
Կերթայ ու կ'մտնի ծանր բեռի տակ,
Նապաստակը առիւծի գէմ համարձակ,
Կռիւ է սկսել, խելքի աշեցեք:

Յորենը մի անգամ լինելով տկար,
Այնպէս ըստ չեն գտել, որ անեն նշխար,
Կորեկ հացը իրան կարծելով յարմար,
Սեղան է բարձրացել, խելքի աշեցեք:

Մեծամեծ մարդիկը հեռու են կանգնած,
Սուպրէզը համբալներուն են թողած,
Ձիւնն էլ կող իշով կարաւան մտած,
Բանաստեղծ է դարձել, խելքի աշեցեք:

Ք Ե Օ Ր Օ Ղ Լ Ի

Գնաց վրէժ առաւ Հռէ արքայից,
Հայոց արքայ քաջ Տրդատը սլաքեղ է:
Քսան երկու կանգուն գետի վերայից,
Մէկէն թռչող Վարազդատը սլաքեղ է:

Գալլ Վահանը Պարսից զօրքին կրակեց,
Հնարներ բանցրուց ու խալտառակեց,
Տաք շամբուրով Մեհրուժանին պոսակեց,
Բագրատունի քաջ Սմբատը սլաքեղ է:

Նա ալլոց զօրքերից առնում էր գրաւ,
Ալլոց զրաւում էր, ինքն էր անգրաւ,
Քանի անգամ Հռովմայեցւոց գէմ դրաւ,
Սյն Տիգրանեան Միհրդատը սլաքեղ է:

Վ Ե Ն Թ Ե Խ Ս Ի Մ Ի

Վերջացաւ մեր այդին վերջ եղաւ ու վերջ,
Անտէրութեան ձեռքից աւերակ մնաց,
Երբ տունկերն սկսան մնալու ստերջ,
Միանգամայն անջուր, անվտակ մնաց:

Հինգ հարիւր տարուայ չափ չ'գալով անձրև,
Ծառերը չորացան, ծծելով արև,
Ինքը բոլորովին բնաջինջ եղև,
Միայն լսկ անունը լիշատակ մնաց:

Ձիւնն, խնդրէ նա քաշէ պատուհասը,
Ով որ հասուց այս մեր այդուն վնասը,
Ասա և անդ ցրուելով ամեն մի մասը,
Մնացածն էլ ալլոց ձեռի տակ մնաց:

Շ Ա Ր Գ Ի

Գեւ գիշեր է, առաւօտ չէ, հանգիստ քնիր, իմ գաւակ,
Ահա ծիծս առ բերանդ, եթէ ունիս գուն փափագ,
Թէև դրսից քո ականջին դիպչում է սուր աղաղակ,

Քնիր, քնիր, սիրուն մանկիկ, ժամանակ չէ զարթելու,
Մի հաւատար, որ խաբուեմ են, ոչինչ չունին քեզ տալու:

Դու քոյրերիդ մի մտիկ տար, նրանք մեծ են, գառնուկս,
Օրոր ասեմ, դեռ դու քնիր, որ մեծանաս, մանուկս,
Ահա դրի գլխիդ տակը բարձի տեղակ, բազուկս:

Հանգիստ քնիր, սիրուն մանկիկ, ժամանակ չէ զարթելու,
Մի հաւատար, որ խաբուեմ են, ոչինչ չունին քեզ տալու:

Դրացու չար երեխայքը քեզ դոչում են — դուրս արի,
Բաց չեմ թողալ, որ դու գնաս՝ հանգիպես պատահարի,
Ոչ ոտք ունիս և ոչ լեզու, պարկի, տեղդ — գողարի:

Անհոգ քնիր, սիրուն մանկիկ, ժամանակ չէ զարթելու,
Մի հաւատար, որ խաբուեմ են, ոչինչ չունին քեզ տալու:

Օրօցքիդ մէջ քեզ պինդ կապեմ, չը լինի թէ զլորիս,
Կամ թէ ընկնիս գետնի վրա, քեզ վնասեմ, մոլորիս,
Մտիւր Մորիէսի գիրկը, մինչև լեզու սովորիս:

Այժմ շուտ է, սիրուն մանկիկ, ժամանակ չէ զարթելու,
Մի հաւատար, որ խաբուեմ են, ոչինչ չունին քեզ տալու:

Բացի կաթը դու չես կարող ջուկ բան ուտել, քոջ տղայ,
Բերանումդ ատամ չկայ, երեխայ ես, երեխայ,
Ինքս կասեմ քեզի զարթիր, երբ բարով ատենը գալ:

Դեռ հիմալ լոյսը չէ բացուել, ժամանակ չէ զարթելու,
Մի հաւատար, որ խաբուեմ են, ոչինչ չունին քեզ տալու:

Օրօցքիդ ձի կը նստիս, երբ մեծանաս, պատուական,
Սիրուն մէջքիդ թուր կը կապեմ, ուսիդ կառնես հրացան,
Մեծ եղբայրս, ազնիւ քեռիդ՝ երբ որ կուտայ հրաման:

Ինքս կասեմ, վեր կաց, մանուկ, ժամանակ է զարթելու,
Կարելի է մի բան յուսալ ուրիշներից քեզ տալու:

Կ Ա Ղ Զ Ո Ւ Ա Ն Ի

Օտարի բնական գիտութիւնիցը,
Իմ հայ պապի տուած խրատը լաւ է:
Փարիզու զարգարուած քառանկիւնիցը,
Ինձ համար Անույ մէկ պատը լաւ է:

Ուրիշ տալիք չունիմ՝ թաղց կեանքիս մահէն,
Ինձ ինչ կուտան օտարք իրանց մեծ շահէն,
Ինձ համար Փարիզու վեհ կայսեր զահէն,
Աշտի քանդուած պալատը լաւ է:

Ինչ հասկանամ անհոտ բուրաստանիցը,
Ո՞վ է դոհ անաշխատ ալգեպանիցը,
Անօգուտ, անողորմ, վատ իշխանիցը,
Ազգասէր, ողորմած աղքատը լաւ է:

Յ Ի Դ Դ Դ Դ Դ

Ով որ իր ազգն ուրանայ,
Երկու աչքով կուրանայ,
Յետեւալ աղքատի նման,
Դռնէ ի դուռ մուրանայ:

Կշտին դիպչի գեղարդը,
Սրտիցը թափի լեարդը,
Դժոխքի բռնցկելիք,
Լինի ազգուրաց մարդը:

Կեղծ ու պատիր հնչողին,
Կատուի պէս մռնչողին,

Աստուած աշխարհից ջնջէ,
Հայ անունը ջնջողին:

Հ Ի Ճ Ր Ա Ն Ի

Թորկեր եմ խեղճ, ակլսր զիմ ճժեր զիմ տուն,
Կոլորածիմ մէկ վիշուր չոր խացի խամար,
Ըսկի չունիմ դագար, ըսկի չունիմ քուն,
Եօթ տարի է չինէ չունին մէկ խապար:

Ձըմ գինայ թէ, մըկայ թնչ ձուն տամ խալիս,
Կուրցեր են իմ աչեր, մացեր եմ լալիս,
Մէ դուռմ լէ չի բացուի իմ սև եղբալիս,
Ձէմլէ էն Կիլիս իմ անօթի, անճար:

Խայու խաւատ, Խայու Աստուած, փրկէ զիս,
Դիպա Մշու գաշտը իմ տուն խրկէ զիս,
Եա չէ առ իմ խողին, ումբրէս զրկէ զիս,
Ճամբախըս չիրիշկէ իմ սէփիլ Նուպար:

Մ Ի Ի Խ Ը Մ Մ Ը Ձ

Ձախորդ օրերը ձմռայ նման կուգան ու կերթան,
Վհատելու չէ վերջ կունենան, կուգան ու կերթան,
Դառն ցաւերը մարդու վերայ չեն մնայ երկար,
Որպէս յաճախորդ շարուէ շարան, կուգան ու կերթան:

Փորձանք, հալածանք և նեղութիւն ազգերի գլխից,
Խնչպէս ճանապարհի կարաւան կուգան ու կերթան.
Աշխարհը բուրաստան է յատուկ, մարդիկը ծաղիկ,
Որքան մանիշակ վարդ պալատան կուգան ու կերթան:

Ոչ ուժեղը թող պարծենայ, ոչ տկարը տխրի,
Փոփոխակի անցքեր զանազան կուգան ու կերթան,
Արեւ առանց վախենալու ցայտում է լոյսը,
Ամպերը գէպի աղօթարան կուգան ու կերթան:

Երկիրը ուսեալ զաւակին է փաշտփայում մօր պէս,
Անկիրթ ցեղերը թափառական կուգան ու կերթան,
Աշխարհը հիւրանոց է, Ջիւն, ազգերը հիւր են,
Այսպէս է կանոնը բնական, կուգան ու կերթան:

Գ Ը Ձ Լ Լ

Խնդրում եմ, աղերսում եմ, Տէր իմ, քեզանից օգնութիւն,
Ողբալով մորմուքումեմ, Տէր իմ, քեզանից օգնութիւն,
Երկիւղդ, սուրբ անունդ սրտիս վրայ գրուած կայ միշտ,
Բազկոտարած խնդրում եմ, Տէր իմ, քեզանից օգնութիւն:

Քո Ղարիբն եմ խղճալի, ցոյց տուր, Տէր իմ, մէկ ճանապարհ,
Հաւատում եմ, որ քո մօտդ չը կայ մէկ բան անհնար.
Այս ամալի—անապատ տեղերում ինձի ման մի տար,
Ես չափազանց արտում եմ, Տէր իմ, քեզանից օգնութիւն:

ՂԱԼԵՑՁԻ

Այս իմ ծով արտասուք դնան ընթանան,
Ի քեզ սիրտ ապառաժ քանի կան մնան,
Իմ Անի վաղեմնի լինէն հեռացեալ,
Ասա դու ինձ, արդեօք, ոչք եղեն պաշտպոն.

Այս, ոչք եղեն պաշտպան:

Երկին արդեօք անէծ, թէ լերինք Հայոց,
Զիս յայսպէս շուարեալ թողին խնմար բոց.
Գոռ բաղդին շրջանակ դնաց մեկնեցաւ,
Յիս յաւել բիւրաւոր կսկիծ վիշաւ և ցաւ.

Աւանդ զմեծ ցաւ:

Ե՞ր ալքքան անխնամ լինէն հեռանաւ,
Զիս թողեալ յերերուն հեռի կաս մնաւ,
Կոյր բաղդին կերպարանք թէն սեպցաւ,
Բայց քո ալք խղճմանք զիմրդ քարացաւ.

Ալքքան մոռացաւ:

Մի ալ յաւելուր, խեղճ Բագրատունի,
Արիւնոտ սրտի ցաւ, որպէս ովկիան.
Երբեք, տառանեալ մնամ ի շուար,
Ոչ առնուս Աստուծոյ քոց զսրծոց արար.

Սրտի իմոյ ճար:

ԴԵՐՆՋԱԼԻ

Հանդիպողը քեզի տխրի կը մնայ,
Տեսնելով վիճակդ թշուառ քո, Անի,
Անիրաւը երբէք էլ մօտդ չի գայ,
Բաղդդ ուրացել է իսպառ քո, Անի:

Պալատներդ հողին եղած հաւասար՝
Կրկին նորոգուելու չունիս յոյս ու ճար,
Վանքերդ կիսաքանդ, առանց ժամարար,
Ո՛ւր է դրութիւնդ պայծառ քո, Անի:

Ո՛ւր է Աշոտ Երկաթ, ո՛ւր Վահրամ իշխան,
Ո՛ւր է Սմբատ Մեծ-Շահնշահ ախոյեան,
Վեստ Սարգիսի ձեռքով կերու Յունաստան,
Ո՛ւր է սէզ Գաղիկդ կայտառ քո, Անի:

Չունիս շէն մնացած մի տուն, մի փողոց,
Գարձել ես բուերու ձագուց օրօրոց.
Այգիներդ ողջ եղել են փշանոց,
Գոնէ չի երևում մէկ ծառ քո, Անի:

Կիսամեռ ես, չ'կան ձեռքերդ ուժեղ,
Արդէն քարակոյտ ես, էլ չես փառահեղ,
Գանձում են ամեն երկիր, ամեն տեղ—
Ժողովուրդդ պանդուխտ, չուառ քո, Անի:

Անասնոց հօտերը զօրքերիդ տեղակ,
Կողբրտում են քեզի ազատ—համարձակ.

Որ աւուր դառնում ես կրկին աւերակ,
Անտարբեր որդիքդ են պառճառ քո, Անի:

Նենգեր չ'լինէին, ով դժու նախախտո,
Կապրէիր պապէ պապ, մինչև թուէ թու,
Վանքերիդ քարերից շինում են ախոռ
Գիւղացիքդ տգէտ, ցանցառ քո, Անի:

Ել ոչ աւան ունիս, ոչ էլ ագարակ,
Չունիս աղօտ լուսով գոնէ մէկ ճրագ,
Այլի աղքատ կնոջ նման խեղճ քաղաք,
Հանդերձներդ պատառ-պատառ քո, Անի:

Նման ես ջախջախուած ծովասուղ նաւի,
Տեսնողը չի օգնիլ, միայն կըցաւի.
Գրութիւնդ նոյնն է, չի փոխուիլ լաւի,
Գարուն, ձմեռ, ամեն ամառ քո, Անի:

Քո մէջդ այնպիսի մարդիկ գտնուան,
Որ քեզի մատնեցին Յուդայի նման,
Պատճառը չար հոգի իշխաններդ եղան,
Որ չ'մնաց ճրագդ վառ քո, Անի:

Ուրացան Արարչին, հետեան չարին,
Անունդ, պատիւդ խփեցին քարին,
Թագաւորդ վաճառեցին օտարին,
Քահանայքդ կերան կաշառ քո, Անի:

Չ'կայ գանգակի ձայն, չ'կայ զօղանջիւն,
Լռութիւն է տիրել ամեն մի անկիւն,
Տաճարներուդ միջից սաղմոսերգութիւն
Ել չի լսում քաղցրաբարբառ քո, Անի:

Նրան էլ է դիպել մահառիթ նետը,
Որ այգպէս տխուր է, չի խօսվում հետը,
Արիւն արտասունքով Ախուրեան գետը,
Մօտէդ կանցնի միշտ անսպառ քո, Անի:

Միջիդ շահասէր մարդիկը ռիսակալ,
Քուկիններիդ կ'հանէին միշտ սխալ,
Գետը գարձուց քեզ չկարաց օգուտ տալ,
Կաթուղիկոսդ վեհափառ քո, Անի:

Մի լայ, մայր ողբալի, քաղաք դու, մի լայ,
Տաճարներուդ պաշտպան մեծ Հայրապետ կայ,
Արարատդ բնագաւառ քեզ վերայ
Մի՛թէ չի մտածիլ երբէք, խեղճ Անի:

Ջրանի, սրտագէտ Կակը արդար,
Բարուն բարի կուտայ՝ չարին էլ միշտ չար.
Քեզ կործանող ազգն էլ չապրեցուց երկար,
Արարիչդ սուրբ, անաչառ քո, Անի:

Ս Ի Ի Վ Ա Ր Ա Վ

Ի՞նչ եղար, մէկ դժու արի, Հայոց արեգակ, Բնչ եղար,
Թողնելով որդիքներդ խաւար մութի տակ, Բնչ եղար.
Հինգ դար ու վեց տարի է հեռանալդ ճիշտ մեզանից,
Ապրում ենք առանց լուսոյ այսքան ժամանակ, Բնչ եղար:

Մասնաւոր շառաւիղդ մօտ տարիներս ցոյց տուիր,
Ազգի մէջ բարձրացուցիր ազմուկ—աղաղակ, Բնչ եղար,
Քո դիւցազուն, անարատ, քաջ Հայերդ այսքան տարի
Մահմետի որդիքներին թողիր հպատակ, Բնչ եղար:

Սառեցաւ մեր արիւնը ցուրտ հողմային պաղուծիւնից,
Ե՛կ, հաօիր, լոյս ջերմարար, կենդանի կրակ, թնչ եղար,
Բալքանեան լեռներիցը նոր դուրս գալով արևի պէս,
Մէկ դուն էլ, Հայոց արև, ցոյց տուր նշանակ, թնչ եղար:

Ափսոս ենք, խղճս մէկ ագնիւ լուսարար թագուհի,
Ընծայէ Հայաստանին արժանի պսակ, թնչ եղար,
Կեանք կուտան ողջ հայերը, Զիւնիւն էլ քեզի համար,
Գուրս արի պալծաւ լուսով, ազատ — համարձակ, թնչ եղար:

Բ Ի Ն Գ Ե Ս Լ Ի

Առաւօտեան քաղցր և անուշ հովերըն,
Մերձեալ հնչեն մեղմով թփոցդ քովերըն.
Արդ ծածանին աչացս լցեալ ծովերըն.
Բացիր, բացիր, իմ կարմիր վարդ աննման.
Գեղըդ նման արեգական վառվառման:

Քանի ողբամ՝ նոր ի նորոյ խոցոտիմ,
Զփալլուն գեղդ ՚ի միտ բերեալ բոցոտիմ,
Յորդ արասուօք՝ ցալդ և ցերեկ թացոտիմ.
Բացիր, բացիր, իմ կարմիր վարդ . . .

Լեզուս քնար, սիրտս ջնար՝ քեզ երգեն,
Թիւք իմ, մատուռք՝ որք միշտ զլանջս հարկանեն,
Թռչունքն ամեն և բազմականք սպասեն.
Բացիր, բացիր, իմ կարմիր վարդ . . .

Պարունն էանց ես քեզ կարօտ մնացի,
Այրիմ — տապիմ՝ որպէս իհուր հնոցի,
Քեզ շատ օրեր՝ ես ՚ի ձեռաց զնացի.
Բացիր, բացիր իմ կարմիր վարդ . . .

Ք Ի Ի Ր Տ Ի Պ Տ Ը Ն Գ Ի Ի Բ Ե Ի Թ

Առաւօտեան քաղցր հովիկ,
Գնս գէպ երկիրն Զաւախ,
Ունիմ մէկ ծերունի մայրիկ,
Գնս տես ի գիւղն Կարծախ:

Այնտեղ է ազգս երամս,
Քոյր ու եղբայր բարեկամս
Այնտեղ մեռած պապ ու մամս,
Գերեզմանը մտած են վաղ:

Ինձանից շատ բարեւ արս,
Երբ դու մօրս լինիս ներկայ,
Գնս լատկապէս Կիլերթայ,
Որ է մեր գիւղի մէջ մէկ թաղ:

Այն թաղի մէջն է մեր տունը,
Քերովք է եղբօրս անունը,
Ինձ համար կտրել է քունը,
Մալրս տրտում ու անծիծաղ:

Հովիկ, Զիւնույս լուր տար,
Թէ հարցանեն ինձի համար,
Ասա, թէ միշտ ձեռին քնար՝
Ազգի համար կանչում է խաղ:

Վ.Ը.Ն - Գ.Ի.Ի.Բ.Է.Ի.Թ

Ով նազելի, մի լար, բնւ է,
Վառվում եմ, Ասլի, վառվում եմ,
Յաւս ուրիշ տեսակ ցաւ է,
Վառվում եմ, Ասլի, վառվում եմ:

Այս ցաւը ինձ մահ պատճառեց,
Կերաւ կեանքս և սպառեց,
Քո կրակդ ինձի վառեց,
Վառվում եմ, Ասլի, վառվում եմ:

Ինձ լսէ, իմ հատընտիրս,
Մի տեղ ամփոփէ մօխիրս,
Այսպէս էր ճակատագիրս,
Վառվում եմ, Ասլի, վառվում եմ:

Քեարան եմ թշուառ արարած,
Այսպէս էր կամեցել Աստուած,
Փափաքս սրտումս մնաց,
Վառվում եմ, Ասլի, վառվում եմ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԱԺԻՆ

ԽԱՌՆ ԵՐԳԵՐ

«ԸՅ Ի Մ ԱՐԱԶ»

Արագն էկաւ լափին տալով,
Ժեռ քարերին, ափին տալով,
Ո՞րտեղ թաղեմ ես իմ դարգը,
Չոր գլուխըս տափին տալով:

Ա՛յ իմ Արազ, ջուրըդ փորար,
Սիրուն ետրիս ետրաբ տեսնօր,
Ես չը հասայ իմ մուրազին,
Արա՛զ, ետրաբ կարօտս առնօր:

Ամպերն ընկան Մասիս սարին,
Կարօտ մնացի ես իմ ետրին,
Աստօժ սիրես, էրուած սրտիս,
Ջուղաբ բերես էկող տարին:

Քշերն անքուն գիր կը գրեմ,
Արատսունքս գետ կը շինեմ,
Արա՛զ, ծէգը ջրիդ չառած,
Իմ սև դարտը քեզ կը բերեմ:

Կասես՝ շողքը քարին ընկաւ,
Կրակն իմ սրտիս մէջ ընկաւ,
Կամար ունքից, թուխ աչքիցը,
Յաւն իմ ջիւան ջանին ընկաւ:

«ԿԱՅՆԻ ՍԷՅՐ ԱՆԵՄ»

Արի՛ էրթանք սարը սէյրան,
Դու գըլմանիս չօլի ջէյրան,
Սէֆիլ տղէն քեզի հէյրան.
Կալնի սէյր անեմ, սէյր անեմ,
Բօյիդ հէյրան եմ, հէյրան եմ:

Դու ման կգաս վերի—վերի,
Կրակն ընկել սիրտս կերի,
Բու մօրն ըստ մէկն էլ բերի.
Կալնի սէյր անեմ . . .

Դու ման կգաս կտրները,
Սաղրի մաշիկ կըրնկները,
Գիւլաբաթին պօւրկները.
Կալնի սէյր անեմ

Դու ելել ես կերթաս ի բեր,
Ոչ բերն ընի, ոչ բէրատէր,
Ընձի թողիր խեղճ ու անտէր.
Կալնի սէյր անեմ

Դու կալնել ես լուացք կանես,
Շամամ ծծերդ բաց կանես,
Ինձ տեսնելիս սուտ լաց կանես.
Կալնի սէյր անեմ, , , ,

ՂԱՐՍԵՑՈՅ ԵՐԳԵՐ

ԴԱՐԲԵՔԱՐԻ

Աւալըմ միր վախըտը, գիտիս ինչ կենեինք կը,
Ինչ քէֆիր, ինչ զաւղ ու սաֆէք քշէինք կը,
Միր տունը, ձիր տունը վիճ էր ջսկջսկսղը,
Վէրտիդ եղնիր, մինք քէֆիրս կենեինք կը:

Խաչը վկայ, էնդից լետիվ, գիւլուդ իմ մեռիր,
Աջար միր ահբապով ինչքը ինք էրիր,
Միանձուկը միր ձեռքէն ինչքը է քաշիր,
Լիզու լէլլիր խօսիր՝ գիւլուն քնչ կենեինք կը:

Սալըղով ըսիմ, օր հասկընաք, Պլստան քարը,
Ձուրս բուլուրը բռնէինք կը միր Ղարսայ պարը,
Ձիր զատէն տանիր Ձուֆլակ Ափարը,
Ղուճղուճէն հետնիրս ման կուգայինք կը:

*
* *

Ետը, քու սէրդ ընձի եփիր—վառիր է,
Էդ քու սիւ աչքերդ խիլքս տարիր է,
Էսօր չիմ տեսիր՝ զամրդ ընձի առիր է,
Ձիս օր էրեվար՝ չէզնի՛ ֆելլա գառիր է:

Անմարելի կրակ սիրտս քցեցիր,
Հափըսխանէն էրիր՝ գուռը գոցեցիր,
Անդանակ, անդամայ ընձի խոցեցիր,
Ընչք էգպէս սիրտըդ ընձէն սառիր է:

Եղբան մի՛ ղըմըշեր, հըլա ջահել իմ,
Կլոր սուրաթ՝ թաւադ բօյիդ մայիլ իմ,
Ընձի հիտդ դժուխք տանիս՝ ղայիլ իմ,
Թա՛ք թող ըսին-յեղսանը Մըկօյին առիւր է:

* *
*

Ձիմ գիտիր ինչ պիտիր տանիս դուն գունյի մալէն,
Մէ պաքըմ կուզիմ կը չիս տար յերեսիդ խալէն,
Կտորճիկըմ հասկընայիր դուն իմ ահվալէն,
Ղըսմաթ էղնիր քըցէի գըխլուդ ալ վալէն:

Խաթըր բանդայ չէղնիս, օր բանըմ ըսիմ,
Բի՛ր մէ իդի յերիսըդ յերիսիս քըսիմ,
Օր էղնի՛ օր բանմ ըսիս իս էլ լսիմ,
Հէչ չիմ կշտանար էդ քու յերեսիդ խալէն:

Ի՞նչ կեղնի օր, մէկ հիտս էնիս խօսքդ,
Հէչ չիս ճանչընար դիւշմանդ, դօստըդ,
Քեաշկեամ մաղտաշ վախտըդ կօռտիր օրուցքդ,
Ձըթչի Թաթուսն իմ, քօռցա իս լալէն:

ՈՐՈՐԱՆԹԻ ԱՂԷԿԻ ՆՐԳԸ

Գեղովի թօփ էղան մէկ գիր գըեցին,
Քառսուն հոգու մէջ Աղէկին գըեցին

Օրեր, օրեր, օրեր,¹⁾

Դուք ուր էք կորեր²⁾:

Թուերս կապեցին տութսաղ էրեցին,
Արգուհալ խնդիրս եաման ա դառել:

Մէկ գիր գըէք ղրկենք իմ ծնօղներիս,
Անուշ եղբարներիս, կարօտ քուրերիս,
Մէ իլլաջըմ էրէք, էս սև օրերիս,
Ձորս բոլորս պարիսպ - բազան ա դառել:

Ես Աղէկն եմ Ձամուլեցի մէկ ջիւան,
Թուերս կապին տութսաղ տարան Էրեւան,
Մէկ դատաստան չը կար, հոգևոր դիւան,
Ձորս բոլորս քեամանդ՝ սալդատ ա դառել:

ԽՈՐԵՆՈՒՄ ԷԻՆ ՋԵՆ՝

Բերդիցը դուրս էլալ Ալադեադ տեսալ,
Խանում էլալ ջան.

Աբարան աչքերիս դուման ա դառել.

Դուն կեցիր բարով, ես կերթամ լալով,¹⁾

Լալով ողբալով, քեօչ ու բարխանով,²⁾

Խանում էլալ ջան³⁾:

1) 2) Ամեն երկու տողից չետոյ կըկնել ասյ տողերը:

1) 2) 3) Ամեն երկու տողից չետոյ կըկնել այս տողերը:

Ոչխարն էսդին կարծայ, էնդին գառները,
Կանչըցեր ա ծաղիկները, ծառները:

Արի էրթանք քու ման գալած արտերը,
Քեզի տեսայ թաժացաւ իմ դարդերը:

Ձեռ ու ոտս կապին՝ բերդը դրեցին,
Ձուխա, շալվար լալով տունը բերեցին:

Ես Աչէն եմ Ձամուլեցի մէկ ջիւան,
Տուժսաղ էլայ ըստուց չուրի Էրեւան:

ԴՈՎԱՍԵՆՔ ԹԱՆՉՊԱՐԻՆ

Գովեմ ռանչալար զանազան,
Տէրն օգնական ռանչալարին.
Դու էլ քիւֆր չտաս եզան,
Ամակն հալալ ռանչալարին:

Ռանչալարն էր կանանչ կապով,
Յորեն ցանեց Աստուածն յաօրով,
Հատ վերցնէր անհետաքով,
Վարձքն հալալ ռանչալարին:

Յանաձգ ցորեն ու գարի,
Ողորմութիւն տաս հազարի,
Նշխարք էղնի սուրբ տաճարի,
Խովը՝ օսկի ռանչալարին:

Խովն ու արօր էրին բազար,
Մէկ ցանեցին դարձաւ հազար,

Ձեզ օգնական Յիսուս Նազար,
Դատքն հալալ ռանչալարին:

Խովն ու արօր հետ ախոսին,
Մաճկալ, հօտաղ բարեխօսին,
Անուն կուտան Սուրբ Յիսուսին,
Տէրն օգնական ռանչալարին:

ՔԱՋ ԱՐԱՐՈՅԻ ԵՐԴՐ

Դրոյ տանի քուրտ Աբուին,
Ըսպաններ է ջոջ Ափուին,
Իլլաջ մացեր Արաբուին,
Չարթիւր, լաօ, մըռնիմ քըզի:

Չուր եք մնամ էլու դռներ,
Էրթամ գտնիմ զիմ խեղճ գառներ,
Սուքեմ զիմ բաղչալի ծառներ,
Չարթիւր, լաօ, մըռնիմ քըզի:

Դէն իրիշկէ գալող սրն է,
Քաջ Արաբօ բաղգաւորն է,
Կարմիր իրիցանց զինուորն է,
Չարթիւր, լաօ, մըռնիմ քըզի:

Խեղճ Մշեցին մնաց լալով,
Հեռու երկրներ մանգալով,
Մեռաւ թուրքի պարտքը տալով.
Չարթիւր, լաօ, մըռնիմ քըզի:

Ոտքի կայնէք, կարիճ Խերան,
Չօրքով գնա՛ տառաջ ուրան,

Սալաթ Մէլրու բաժին զուբան,
Զարթիւր, լաօ, մըռնիմ քըզի:

Սէֆիլ - շիւար, մացած Հալիւր,
Էղած անտէր—բնաւեր Հաւքեր,
Տէր, դու փրկէ, պահէ արթուն,
Զարթիւր, լաօ, օգնէ Հայուն

Ա Ջ Ո Ւ Ե Ր Գ Ր

Ես թնչ կենեմ կով ու կթան,
Որ մենք չունինք չաթ ու գութան.
Ազի, ազի, ազի, ազի, ազի,¹⁾
Ազու գարտեր սարերով էր²⁾
Անուշ, անուշ, անուշ, անուշ³⁾
Զահիլ եմ, ջիւան եմ. չեմ էրթալ
Ազի ջան:⁴⁾

Անարատ կաթ Աստուածածին,
Դու սաղ պահէ նանի բալին:

Արեն ելաւ կամար կամար,
Էս լուրն ելաւ մեզի համար:

Էլ մենք չունինք միթիթարանք,
Երկնուց գետին ընկանք—կորանք:

Սասունու սարերը փուս էր,
Խեղճ Մշեցուն աչքի լուս էր:

1. 2. 3 և 4 տողերը ամեն տան վերջ կրկնել:

Խաչը տարան գլին ջուրը,
Նոր էկաւ մեզի էս լուրը:

Եկան գրեցին ձիանը,
Տաճկից էղաւ մեր գիանը:

ԲԱՅԵԼԵՏՈՒ ԿՈՍՏՈՅՈՒ ԵՐԳՐ

Ես Կոստոն եմ Բալաղէզցի,
Նիկեար ջան¹⁾
Ոչ բարով Բզգիր գնացի,
Եարա ու եմ, եարօ ջան:²⁾

Բզգիրու ճամփէն քար ու քրօս,
Թուր ու զամէն կը փրօփրօս:

Էսգին տատ, Էնգին տատ,
Ջիւան ջանիս կարին վատատ:

Ասատուրի լօտի մէջը,
Ղամէն գարկին սրտիս մէջը:

Էսգին բաղ էր, Էնգին բաղ էր,
Մարօն գիտէր՝ Կոստոն նաղ էր:

Էսգին դուզ ա, Էնգին դուզ ա,
Դօխտուրն էկէ ջանդակ դուզա:

1) 2) Կրկնել իւրաքնչիւր տողից չէտու:

ՄՇԵՏՈՒ ԶԴԱՅՄՈՒՆՔԸ

Եօթն օր, եօթ գիշեր,
Շախկամնի գօտիս թոռմշեր,
Եար մզիկ զըռնէն դուրս չեղնայ,
Փշուրմի սիրտ մըզիկ խովնայ —
Վալլէ, վալլէ, վալլէ, վալլէ .

Երթամ Ստամբուլ,
Դատիմ փարա բօլ,
Իմ եարի խամար,
Առնիմ ջուխտ մի սօլ.
Արի, եար արի,
Խուով մի կենայ,
Աստուորիս բան՝
Եար, մզիկ չի մնար:

Առնիմ զտամբուրէն,
Յէլնամ քու մամուլ լէրթիս,
Զիմ կաքվու անուշ ձէննի լոիս,
Եար, անուշ քնէդի զարթիս:
Վալլէ, վալլէ, վալլէ, վալլէ .

Կալներ ես լիզին՝
Խաղող կու քաղես,
Շամամ ծծերով՝
Շաքար կու մաղես.
Ալմաստ բիշաղով՝
Զիմ սիրտ կու դաղես.
Արի, եար արի . . .

Վալ, սանխէր Կիվկիվ,
Դու գացիր ի Մուշ բարով,
Ել չըս լիզայ հազար տարով,
Խարս պարկե տղայ բերէ,
Առջընեկ լէ գուլթան կու վարէ —
Վալլէ, վալլէ, վալլէ, վալլէ:
Քամբախ Բուլանըխ,
Ինչ անուշ գեղ է,
Երկուսս մէ շապիկ,
Փողպատնի նեղ է,
Եարիս մէ պագնի,
Սրտիս գեղ է.
Արի, եար արի . . .

Մկրորսի քամբախ Էրկրէն,
Խաբրիկ մէ էկեր —
Թ' Տաճիկ լցուի գեղ,
Յըմմէն թալնէ ու տարեր,
Վալլէ, վալլէ, վալլէ, վալլէ:
Խալեր. վախ, Խալեր,
Շիւար էք մացեր,
Զիմնաք մըր Էրկրի,
Լացեր՝ ու թացեր,
Արի, եար արի . . .

«ԷՐՎՈՒՄ ԵՄ ԵՂՋԻԿ»

Ելնեմ ժուռ գամ քու ման գալած արտերը,
Կարմիր քամին դիպչի մօրդ, ալ աղջիկ.
Երվում եմ աղջիկ, վառվում եմ աղջիկ:

Դու խօսք տուիր ինձանից չը զատուէիր,
Թէ զատուէիր՝ հախ Տիրոջէն դատուէիր.
Երվում եմ աղջիկ, վառվում եմ աղջիկ:

Թուխ ծամերդ թափուին՝ դու ուլլան մնաս,
Սխար տարի եօրդան դօշկի մէջ մնաս.
Երվում եմ աղջիկ, վառվում եմ աղջիկ:

Ախպօրդ չեմ ասի՝ որ մէկ ու ճար է,
Ջիւան ջանէդ մահրում մնաս, ա՛յ աղջիկ.
Երվում եմ աղջիկ, վառվում եմ աղջիկ:

ԴՈՒԵՈՏ ԴԵՆԵՐԸՆՆԵՐԸ-ՂՈՒԿԱՍՏԵՐԸ

Եկաւ հասաւ Վանայ ծովուն,
Ուրախութիւն բերեց Հալուն,
Ուրախութիւն Տէր-Ղուկասով,
Դրախտական Տէր-Ղուկասով:

Օրդուն քաշեց սարի հովին,
Դուշմանի հետ քցեց դաւին,
Դէպ Օսմանցուն եկաւ պատեց,
Ջաբախանի ճամբէն փակեց:

Յաղթութիւնով առաջ անցաւ,
Քանի շահարներ անց կացաւ,
Կալսեր պալատն ուրախացաւ,
Դրախտական Տէր-Ղուկասով:

Հալն երեսին հանեց խաչը,
Կանչեց Լուսաւորչաւ աջը,
Աստուած խրկեց առիւծ քաջը,
Դրախտական Տէր—Ղուկասով:

ՍԵՍՈՒՆՅՈՑ ԲՈՂՈՒՐԸ

Ե՛, աղբըրտանք վոլա թուլմուլ էք վըրըծակ,
Մըք կըտրեցինք ու կըտըրուեցանք,
Դըք էր կանաք ու շուարեցաք,
Կինաք շուրվա ապուր է կը գըղթաք,
Մըր աղբըրներ ու տիրացուներ,
Վըրժապետներ ու վըրժաճետներ,
Ըզատ երկիրներ գինի կը խըմէք,
Մըկ երկիր կը սուքէք, մէկ լէ կաւրէք,
Կը ծընծակ ու խընտակ՝ արծիւ էք.
Թա վըր կըռիւ տեսնէք՝ անծեղ էք.
Մընակ մըժլով Սասուն կազըտիք,
Ըզորտ աւրուաւ մըր երկիր ու սարեր.
Կտրեցին մըր քուլֆաթն ու ճըժեր,
Տարան զհարսներ ու ջըհել աղջիկներ,
Սմմա էմլէ մըք կտնք ու կը կենանք
Եմլէ կապրինք ու կը մեռնինք,
Լը դուք, վըր օրվալ էք աղբըրտանք,
Մըր վրէն էկան քսան աշիրաթ,
Տասը հազար լը տսքեար ու զապուլթ,
Մըր բերգն էր Անդոք ու Կէփին,
Փըռֆըռ քար ու ջուխտակ ծեր Մարաթին,
Դուշմնի ձեռք կըր այնալի սև կոթ,
Լը մըր ձեռք չախմախի գըռկոթ:
Մըք չունինք հըց, կերանք ալնի խոտ,
Ընք ունէր հըց ու միս աղոտ,
Ու ըպալ էս հալով ու խուդրաթով,
Չուզինք թուրքին հալել ու մալել:

Ու հետուածեն ամեն օր քաշել,
Մըք մեռաք առօք ու փառօք,
Լը գուք մամոնի ձեռօք:

Խ Ղ Ճ Ո Ւ Կ Զ Ի Ն

Ընցաւ տարին, Հայոցս էլ փառք ընցաւ հետ,
Գրախտի սարէն գարունն լեաին բարեւ ետ.
Կտրիճք առան զէնքերն իջան տակ հողին,
Վահ մըր գլխուն, սե մուր էկաւ էն օրին:
Հայու աչքեր թող մեզ լան,
Ա՛խ մեզ լան, վահ մեզ լան:

Հայեր, գերի էղանք բողբոսն անողոք,
Աստուած, հրեշտակ, մարդ չլսեց մըր բողոք.
Մըր լալերու ձէն ծածկուաւ ճարնօլ տակ,
Մշու գաշտեր պահեն սրտից հառաչանք:
Հայու աշղղք թող մեզ լան,
Ա՛խ մեզ լան, վահ մեզ լան:

Մըր աշխարհի քակվուկ շէնքերու ներքեւ,
Նստուկ մամ, պապ՝ ճըթեր մանցին անարեւ.
Նօթի՛ տկլոզ, ան, չկայ տէր տիրական,
Անգուժ քրտու զըլմին էղած ենք խուրպան:
Խարիւր աղբերք թող մեզ լան,
Ա՛խ մեզ լան, վահ մեզ լան:

Մատղաշ աղջիկն ու հարս հալաւ մի չունի,
Որ իր մարմին անօրէնին գէմ ծածկի,
Էնպէս գրած ձեռքերն աչից տմջըկոտ,
Գուժի, սիրոյ՝ ողորմութեան է կարօտ:

Հայ աղջրկներ թող մեզ լան,
Հայու հարսներ թող մեզ լան:

Կեցէք, Մշու գաշտի քամիք, քիչմ՝ կեցէք,
Մըր ողբաձէն բարեն էլ ձըր հետ տարէք.
Ու եր ընցնիք սուրբ օրէնքի կամարից,
Հոնկուց ըսէք խարիպ մըր հայ աղբերից,
Էլ թնչ պետքէ որ մեզ լան,
Ա՛խ մեզ լան, վահ մեզ լան:

Մացէք բարով, իմ հէր ու մէր, քուր, աղբեր,
Մացէք բարով ծանօթ սարեր ու գաշտեր,
Գուցէ մեռնիմ, էլ չը տեսնիմ ալուհետ,
Գարա մի էնէք, գուշման տարեր եմ իմ հետ

Ա Շ Խ Է Ն Ի Ե Ր Գ Ը

Թալիշու ճամբէն գուզ ա,
Եար ամման, ամման, ամման, ամման,
Է՛լ ամման, ամման, Է՛լ ամման.
Անտոն կայնել Աշխէն գուզա,
Խօրօտ էր Աշխէնը, կօլօտ էր Աշխէնը:

Անտոնի ձիու բաշը,
Եար ամման, ամման, ամման, ամման,
Է՛լ ամման, ամման, Է՛լ ամման.
Աշխէնին դրին նաշը,
Խօրօտ էր Աշխէնը, կօլօտ էր Աշխէնը:

Անտոնի գռան զըշեր,
Եար ամման, ամման, ամման, ամման,
Է՛լ ամման, ամման, Է՛լ ամման,

Աշխէնին տարան գիշեր:

Խօրօտ էր Աշխէնը, կօլօտ էր Աշխէնը:

Անտոնի ձեռի վարդը,

Եար ամման, ամման, ամման, ամման,

է՛յ ամման, ամման, է՛յ ամման,

Մեռնէր Աշխէնի մարդը:

Խօրօտ էր Աշխէնը, կօլօտ էր Աշխէնը:

Խ Ղ Ճ Ո Ւ Կ Ի Ի Ա Յ Ը

Ի՛մալ պըտի էնինք, ես լէ չըմ գինալ,
Որ չը թօրկինք քոչինք մըր տուն ու վաթան,
Չունինք խաց ու խալաւ, խեղճինք չուր մըկալ,
Հիմկուց լետե տըսնանք, փոխինք գմեր բան:

Իտա խարիպուծեն աւիրեց մըր տուն,
Կը թօրկինք հեռենանք ճըժերսի սիրուն,
Լալով մընք հաց կուտինք չուրի լիրիկուն,
Ել Էք միտք կուբերինք մըր խեղճ Խալատան:

Սէֆիլցեր՝ կը դողանք քրտերու առաջ,
Տաճկին գանգատ կէնինք, չի էնէ անկաջ,
Ծանտրցուցեր է մըր վրէն խարճ — խարաջ,
Խեղդերին պարտքնաէր, քեաֆիր խարկախան:

Թորկած խօրօտ հանտերս, թորկած սիրելիս,
Թորկած Զահալ եզս, թորկած մարալիս,
Եա Ստամբուլ կերթանք, եա թէ չէ Թիֆլիս,
Էնտեխ աչքերս առած ենք սև գերեզման:

ՊԵՆԻՍԻԼՅԱ ՎԵՆԵՅՈՒ ՎԵՌ ԻՂՁԵՐԸ

Ինկեալ թաղէ թաղ աղչէմ ճարիցի,
Տըվի թապաղէմ թըղթիկ առիցի,
Աչքիս արտըսունք թանաք արիցի,
Շողշողուն մատկերս՝ կալամ արիցի,
Սրտիս տարտեր՝ տավթար արիցի,
Ստամբուլ քաղաք էօրէօխկեցի:
Կարիպնի նստեր վէր օտար փուլցին,
Կարիպնի ախ կանի իւր խոր խէրանին,
Կանչեմ ջան արե, սարեր լացուցեմ,
Շատ կարիպ, կուրբաթ, ճամփէն դարձուցեմ:

Ծովուն խավքմ կէր՝ անունն էր Արօր,
Վգիկն էր էրկէն, սրտիկն սևաւոր,
Կապեմ պէչարէն, էրթամ խեա ինոր,
Էն իմ տարտ գիտէր, ես էլ կէօ ինոր:
Պէօստան եմ դրեր՝ վէր էնա գարին,
Չէլաւ մէկ շամամ էօրէօխկեմ եարին,
Աստուած շէն սլախէր էս տարվան տարին,
Չէլաւ մէկ շամամ էօրէօխկեմ եարին,
Շամամ թօռօմաւ, իմ եար խռովաւ:
Արե, եար արե, խռով մի մնալ,
Աստըվորիս մալ, ծի, քե չի մնալ:

Պաղչէմ եմ տնկեր վարդ խազար թավուր,
Մէջ հըմէն վարդին՝ իմ վարդն էր քեաֆուր,
Շահ-սլլալիւն իջաւ վէր իմ վարդին խուր,

Լէզուս քե գինի, սիրտս քե խուրովու:
Աչքերդ թուխ թուխ ընքվերդ փերիշան,
Իմ մատի մատնիկ կուտամ քե նշան,
Որ չես ավատար, կէօ հան Սուրբ Նշան,
Թարթրփներտի կըռքնկու ճիվան:
Արե, եար արե, խռով մի կէնալ,
Աստըվորիս մալ, ծի, քե չի մնալ:

Երկինքնի ամպեր, կուգալ մարմար ձիւն,
Կ'խալի, կաթի վէր մալուլ մարդուն
Մէկ էս եմ մալուլ, թէ աշխարհս պիթուն,
Էսօրնի ամպեր կուգալ անձրև ու ձիւն.
Ա՛խ երբ կէլնի որ, իմ եար գալ մեր տուն:
Էսօր քնչ օրի — ուրբաթ ու պախսի,
ձուխտըմ եար ունիմ տէլ նորախարսի,
Խորած վարդապետ կ'ասի չ'խասի:
Կանչեմ. եար արե, խռով մի մնալ,
Աստըվորիս մալ՝ ծի, քե չի մնալ:

ՎԱՆԵՑԻ ԿՆՈՋ ԶԳԱՑՄՈՒՆՔԸ ԳԼՊԻ ԻՐԻ ԸՄՈՒՈՒՆԸ

Քեամբախ Բէյօղլի, պլէր Իւսքիւտար,
Որ չանէր իմ եար վէր ձիկ դարբէգար,
Քեամբախ Բալխլի քնչ անուշ տեղ էր,
Մէջ քէօ էրկու ծոց՝ քնելու տեղ էր,
Արե, եար արե, մալուլ մի մնալ,
Կուրբաթ ես ինկե, արե մի մնալ:
Պէտնցրիկ սարերաց լըմէնին տէր կալ,
Յըմէն եղնիկին մէկ էլ մարդ մը կալ,
Ես խօրօտ էղնիկ, ընձիկ տէր չկալ,
Վոլ ձիկ չը սիրե, ուր սիրտ սէր չկալ...
Ստամբէօլ քաղաք վէր սև ծովերաց,
Վաթան կուրիսէ վէր կարիբներաց,
Կարիբիս մեռնեմ, ուր ճամխներաց,
Որ չ'երթէր մնէր յետև սարերաց.
Վանայ չիւմ Պօլիս մէկ էօրէօխկեցի,
Շատ կարիբ -- կուրբաթ՝ ոտով դարձուցի,
Արե, եար արե, արե, ջան արե,
Վալլահ կու մեռնեմ, խոցերս խասէ...

ԼԵԼԵ ԵԱՄԱՆ

Լէլէ եաման —
Դու էլել ես կերթաս ի բէր,
Լէլէ եաման —
Ոչ բերն ըլնի, ոչ բերատէր.

Հաւար Գուլէ, մատաթ Գուլէ:

Լէլէ եաման—

Տօ, պատիկ խարս նոր սիրոյ տէր,

Լէլէ եաման—

Ապրի քու հէր, ջուխտակ աղբէր,

Հաւար Գուլէ, մատաթ Գուլէ:¹⁾

Առաւօտուն բարիլուսուն,

Քու կոճկներ հարուր լիսուն,

Ես զուրբան եմ էդ քու տեսուն,

Չուր եք պահես դու իմ բուսուն:

Մըր տուն, ձըր տուն մէկ դառապով,

Յելնաս մտնես կանանչ կապով,

Զիրար սիրենք Աստուածն ապով,

Քըզի զուլ էզնիմ մարապով:

Մըր տուն, ձըր տուն դիմաց դիմաց,

Հար եք աչօք էնեմ իմաց,

Իմ լերեսի հալէն գնաց,

Աստուած սիրես մէ գօշըդ բաց:

Բ Ա Յ Ա Թ Ի Ք

Կապուտակ ձին նստել եմ,

Արագին մօտացել եմ,

Արագ, ինձ մի ճամբայ տուր,

Մասիսին կարօտցել եմ:

Անի, Անի, ախ Անի,

Քանդողիդ տունը քանդուի,

1) Հեռակալ բոլոր տները այս տան նմաներգել:

Քեզ որ ազգը չպահեց,

Մէկ սուգ տնոյն թնչ անի:

Ունիս բազում նահատակ,

Պարկել են սե հողի տակ,

Քեզ պէս քաղաք չէր լինի,

Ափսոս, եղար աւերակ:

Երեսըդ բաց ու ետ տար,

Երբ ուզենաս հոգիս ան,

Թող մէկ հողըդ, անի, մտնեմ,

Էն վախար սէրդ էլ ետ տար:

Բաղըր մեզի հալածեց,

Երկրէ երկիր տարածեց,

Մենք էլ մի երամ էինք,

Դէպքը ախպէս հարուածեց:

Տար էդ հաւին՝ ալ ուրուր,

Աշխարհքս դանակ ա ու սուր,

Չօռ մարդի թուրն ա կտրում,

Խեղճն ուր կորչի, անի, ուր, ուր:

Ախ, Հայաստան, Հայաստան,

Մնացիր անդատաստան,

Այլոց օթեան դառար,

Ուր են քո Արամ Տիգրան:

Երկնքի կանանչ կարմիր,

Ալ սիրուն կանանչ կարմիր,

Լերգս ու թոքս չորցել է,

Սար ու ձոր կանանչ կարմիր:

Ընկել եմ, անի, սարէ սար,

Գարմտն չունիմ, ոչ մէկ ճար,

Ուզում եմ դամ քո սար,
Առաջս ծով, սար է, սար:

Կանանչ են անի, սար ու ձոր,
Ձէնա բարակ, սիրտս, խոր,
Հողիս էլ տամ չես լսիլ,
Ի՞նչ ես ընկել սար ու ձոր:

Պ Ա Ն Դ Ո Ւ Խ Տ Ն Ա Ռ Կ Ո Ւ Ն Կ

Կռուկ, ուստի կուգաս, ծառայ եմ ձայնիդ,
Կռուկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս,
Մի վազեր երամիդ, շուտով կու հասնիս,
Կռուկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս:

Թողեր եմ ու եկեր մըլքերս ու ալգիս,
Քանի որ ախ կանեմ, կու քաղուի հողիս,
Կռուկ, պահ մի կացիր՝ ձայնիկդ ի հողիս,
Կռուկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս:

Աստուորիս բաներն կամաց կամաց է,
Եթէ աստուած լսէ, դռնակն բացցէ,
Ղարիպին սիրտն է սուգ, աչերն ի լաց է,
Կռուկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս:

Աստուած, քեզնէ խնդրեմ մուրվէթ ու քերէմ,
Ղարիբին սիրտն է խոց, ճիկէրն է վէրէմ,
Կերած հացն է լեզի ու ջուրն է հարամ,
Կռուկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս:

Գրեր եմ մէջ թղթիս, թէ հոս մընացի,
Օրիկ մի օրերաց զաչերս չը բացի՝

Սիրելիք ձեզանէ կարօտ մնացի,
Կռուկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս:

Աշունն է մօտեցեր, գնալու ես թէպտիր,
Երամ ես ժողովեր հազարներ ու բիւր,
Ինձ պատասխան չը տուիր, ելար գնացիր,
Կռուկ, մեր աշխարհէն գնա հեռացիր:

Այսօր զարիպութիւնն մենակ մեղաւոր,
Հողով և մարմնով ես եմ մեղաւոր,
Սուրբ Սարգիս օգնական ճերմակ ձիաւոր,
Կռուկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս:

Կ Ր Տ Ո Ւ Ռ *)

Կորեկն օր անկաջ քցեց դուս,
Անտրի կիտուռ կտրեց իր բուս,
Աւրէր ուր տուն, խաւրէր ուր լուս,
Վա՛յ լըմըն կիտուռ, վալլըմըն թրթուռ.¹⁾
Աւրէր քու տուն, դրուէր քու դուռ.²⁾

Կիտուռն էլաւ գնաց աղբին,
Կերաւ կորեկ թորկեց իր պին,
Կոամի չեղաւ տէնք սոխի գին...

Կիտուռն էլաւ գնաց խովեր,
Կերաւ կորեկ՝ թորկեց չփեր,
Սէլըմ փաշէն կապեց թօփեր...

*) Մորեխ.

1 և 2. Ամենաչն տանց վերջը կրկնել.

Կիտուռ զնաց Ամբէի դուռ,
Ատաւած զարկէր կտրէր ուր ճուռ,
Ընչի չէնէր սաւգալու ծուռ ..

Խարաբանէ, խարաբանէ,
Կարմնջի կողք կտրեկ ցանէ,
Մանարիկ կիտուռ սղգտիկ բան է...

Կիտուռն էլաւ զնաց Բագնոյ,
Կերաւ արտեր, մտաւ բարդոյ,
Մզիկ էղաւ կրակ ու բոյ .

Կիտուռն էկաւ նըհանջ տարին,
Կարեց կերաւ ցորեն, գարին,
Զրկեց խղճուկ ըռընչպարին .

Կիտուռն էլաւ էկաւ Վանալ,
Քեալլէն քանդալ՝ դան կը հանալ,
Կարման կուտէ՝ դան կը տանալ .

Կիտուռն էլաւ զնաց Խնուս,
Կարեց ցանած հացերու բուս,
Երկնուց, գետնուց կտրաւ մըր լուս .

Կիտուռն ուրին տուեց լեզեր,
Կերաւ ցորեն, խոտի գէգեր,
Պրծաւ՝ իր թաթեր կ'լիզէր .

Կիտուռ զնաց գէտ Արզրուծ,
Արտեր կերաւ խորոմ խորոմ,
Յառէջ լէլաւ պրակորոմ...

Յանգուց էկաւ գըրխ Արփաշալ,
Գումրին ընկաւ կրակ ու վալ,
Կիտուռն էղնէր սատանի փալ...

ՍԵՍՈՒՆԻ ՊԵՏԵՐԸՄԸ

Մանկունք, երբոր հրացան բայուաւ,
Գուռն, գոչուն լեռներն ընկաւ,
Քուրա խոտի պէս գետին թափուաւ,
Խեղճ Սասունցուն օգնող չեղաւ:

Ահա Վալին էկաւ Բաղշէն,
Զօրք, թնդանոթ բերեց Մուշէն,
Եւ ուրին զօրք չարս կողմերէն,
Խեղճ Տալուորցուն ջնջել կուզեն:

Խեղճ Սասունցիք կանչին, Ատուած,
Անոթի ենք, տուր մըզի հաց,
Ամենքս մէկ և անկասկած,
Զարկինք ջարդինք մինչ կատարած:

Հալեր, տեսաք քաջ Տամատեան,
Ի Տալուորիկ նստաւ գրգան,
Ծնաւ Նորայր, Արամ, Տիգրան,
Կանգնել զանկուն և հինգգարեան:

Իրաւ, լանկարծ ալս փոթորիկ,
Ծագումն տաւ ի Տալուորիկ,
Խեղճ Տալուորցիք մերկ ու բոբիկ,
Հրացան վերցին մարդ, ընտանիք:

Ահա՛ ութ հազար զօրք Քրտուն,
Հալաց միայն թուով ութսուն,

Գէմ գէմ լէլան բարի լուսուն,
Գոսպար բոռաց—զարկէք զայդ շուն:

Անգուժ Քրտեր վերցին զբալան,
Գոսպար բոռաց կորեան նման—
Տղէկներ, դուք իք Վարդան, Վահան,
Առիւծի ձագ Մամիկոնեան:

Յանկարծ էրկինք, էրկիր ձայնեց,
Սարեր, ձորեր ձայն արձակեց,
Որոտաձայն գնդակ թափեց,
Քրտերու զօրք իսպառ լափեց:

Յայնժամ կասէ մենծ Խումանտար—
«Էդ Հայերուն դու ձեռք մի տար,
Հայեր վառուած են չարաչար,
Զմըզի կէսին ամօթահար»:

Անդից Վալին կասէ. — «Աւաթ,
Հայոց ազգն է թերահաւատ,
Մըր պառեկն է հզօր Մահմատ,
Ադոնց հազար՝ ու մըր մէկ մարդ»:

Վալուն կասէ, Գելու Իշխան.—
«Հզօր Մահմատ ձեզի պաշտպան՝
Սուրբ կարապետ մեզ օգնական,
Զարկինք, ջնջինք զճաճկաստան»:

Վալին կատղած կըսէ. — «օղուլ,
Մշու գաշտն է բիրինջի խօլ,
Կարիմ զգլուխդ՝ խաղամ ի հօլ՝
Զմարմինդ ճամբիմ էրթայ Ստամբօլ,

Անվախ Պետօն կասէ Վալուն —
«Ես նստեր իմ վըր էս սարուն,
Բռնիմ զքու ձեռք զարկիմ քարուն,
Ստամբօլա դօլ լցուի արուն»:

Կատղած Վալին կասէ. — «անգէտ,
Քո ձեռք չըկայ կտոր մի փէտ,
Բռնիմ զքեզ, քէրթիմ գլխէդ,
Քո մորթ կըլնամ կորէկ ու լէրդ»:

Պետօն կասէ Վալուն. — «քելէ,
Այս խօսք քեզնէ շատ աւել է,
Ես առիւծ իմ, ձագերս գել է,
Քեզ կը պատռեն, անտէր մարդ ես»:

Վալին — կատղած կասէ խըշման,
«Ի՞նչ կը խօսաս, Գելու Իշխան,
Ես Տէր ունիմ Ալի—Օսման,
Սուլթան Աբդուլ—Համիդ քաջ խոն»:

Պետօն կասէ Վալուն. — «դադան,
Մեզ աջակցեր է Եւրոպան,
Թողում ըսել զմերձական,
Զանպարտելի Ռուսն ու Անգլիան»:

Կ Տ Ր Ի Ճ Ս Ը Ս Ո Ւ Ն Տ Ի Ք

Մընք սրտով կարիճ ու բաժով պարթև,
Ունինք հաստ—հաստ թև ու վազենք թեթև՝
Հէսրութենի մէջ մըր սիրտ կհալի,
Տուէք մըզի, հայեր, մէկ—մէկ այնտի:

Մընք քար կը հալցունք, ջուր դարձունք գերկաթ,
Ափսոս չի՞նք մնանք, վատ ճաճկին ընխաթ.
Հէսրութենի մէջ մըր սիրտ կը հալի,
Տուէք մըզի, Հայեր, մէկ մէկ սիւրմալի:

Անտօք, Ծովասար, Կէփին, Մարաթուք,
Կանչին, հարի եք մեռուկ մնաք դուք.
Բէզրանք նստելով, մընք կռիւ կուզենք,
Միայն թէ, Հայեր, տուէք մըզի գէնք:

Շիր մըր առջևէն փախնի քընց կատու,
Ափսոս չի՞նք մնանք ճաճկին հարկատու,
Սրտերսի չեն վատ, քաջ տղէք կան շատ,
Ունինք լուս հաւատ, յորի՞ չինք ազատ:

Մըր սուրբ Մարափէն էզնի ձեզ վկայ,
Աշխարհք քընց մըզի կտրիճ մարդ չկայ,
Հանդէ կը կանչինք ու յառաջ վազինք,
Շուտով մըր վըզէն լուծ, շղթան խզինք:

Անօթի, ծարաւ, աղ լէ չը մնաց,
Կուտինք չոր արմատ, չընք յուզի արծաթ,
Մենակ մընք կուզինք ձըզնէ ծակ էրկաթ,
Ընտրով մընք Սասուն ու զՄուշ կազատինք:

ԿԻԿՅՆ Ի ԳԵՐԸՄ-ԲԵՇԸ

Մըր խօր պատկէ գերեզման,
Թողի հոնտեղ կիգամ ման,

Խոգիս կէլնի իւքի տակ,
Խաւտա դժուար ա վաստակ.
Վայլէ լէ, լէ, լէ, լէ, լէ: ¹⁾

Քանի զուրպաթն եմ ընկեր,
Միջացս գօտին չեմ քակեր,
Խարսնուկ սնուշ, անթառամ,
Քեզնից գատ կինն է հարամ:

Հիմիկ լաճերս քնչ կանեն,
Մեռան, կորան, քնչքան են,
Սիրուն Շուշոն ներօտիկ,
Կըրպօն, Մըրտօն խօրօտիկ:

Հիմիկ իմ արտ քնչ կէզնի,
Ընձնից մահրում կու դեզնի,
Յամքի ռեհան, նունուֆար,
Գոմից պակսի մըր տաւար:

Արև շողցեր ա պաշտաւ,
Նաշխուն ա դաշտ, ձեզն ու ծառ,
Զէրգիս վերև են հաւքեր,
Կու ճըլվըլան մըր խաւքեր:

Ախ, շաշխուն եմ, քնչ էրի,
Ղարիպ ընկալ, սիրտս կէրի,
Տղայ, սո՛ւս կաց, քնչ պէտք երգ,
Կիգամ, կիգամ իմ տղէրք:

1) Կըկնեւ իւրաքանչիւր տան վերջում:

«Թ Ա Մ Ե Ր Գ-Թ Ա Մ Ե Ր Գ»

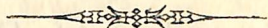
Մի զատիր ինձանից թանկագին սէրդ,
Յոյց տո՛ւր ինձ պայմանով Համարի նման
Ծամերդ, ծամերդ, կանթեղ է աչքերդ,¹⁾
Կամար է ունքերդ:²⁾

Լուսափայլ երեսդ, կանթեղ աչքերդ,
Ունքերդ երկնային կամարի նման:

Քեզ պէս սիրուն աշխարհքումն էլ չկար,
Որքան որ սէր ունիս՝ քեաշկեա ինձի գար.

Գարդս կռայում եմ՝ հօ ու բենումն ա,
Համարքըն իմացէք գումարի, նման.

Ղարագեօղեան, չիտեմ էլ ինչ տսեմ ես,
Անզգամ, լիմարաց համբերել պարտ ես:

1) և 2) Կրկնել իւրաքանչիւր տան վերջը:

Ն Ե Ի Ը Վ Ը Ր

Նաւափար դու ինչո՞ւ օյդպէս,
Մտածմունքով անձդ տանջես,
Նայէ մէյմը չորս բոլորըդ,
Հարիւրաւորք են քեզի պէս:

Ալեաց կոհակքն ալ տարուրեր,
Խորտակեցին նաւիդ լաստեր,
Շատ մի տրամիր, յուսո՛ւ ի Տէր,
Հարիւրաւորք են քեզի պէս:

Բախդը չի թողուր միշտ մարդուս
ձրագը վառ մինչև ի լոյս,
Պատէ բոլոր մառախուղ փուս,
Հարիւրաւորք են քեզի պէս:

Գնա՛ ի տես սիրուն վարդին,
Սոխակաց հոգիքը գարթին,
Ա՛խ, երբ դառնաս գոյն սաղարթին,
Հարիւրաւորք են քեզի պէս:

Պահլաւիկ, յոյսդ մի կարիր,
Սա կաղաչեմ Աստու խաթեր,
Նաւիդ ղեկը ձեռքդ բռնիր,
Հարիւրաւորք են քեզի պէս:

Ս Ե Ս Ո Ւ Ն Յ Ո Յ Գ Ե Ն Գ Ե Տ Ը

«ԱԶԻ» ԵՐԳԻ ԵՂԱՆԱԿՈՎ

Սասուն վազեց արեան գետեր,
Զէնքեր չունինք առանք փետեր,
Խայեր, խայեր, խայեր, խայեր,
Մըր դարալ դուք հէջ չըք քաշեր,
Խայեր, խայեր, խայեր խայեր,
Կու գիմնանք, կու մեռնինք,
Կու սպաննենք, կու ջարդենք քրաւբուն¹⁾

Անգուժ Տաճիկ խըտ Քրտերուն,
Աւիրեցին մըր տեղ ու տուն:

Մըր ջիւաններ տարան գերի,
Թորկին մըր տներն անվերի:

Խարս ու աղջիկ բռնին թուանք,
Տընով տեղով մընք քանդուանք:

Մեռան մօմ, պապ, ճժեր մեռան,
Սովէն թե թիկունքներս կեռան:

Սասուն ձեռնէ գնաց, խասէք,
Զուր տեղ մարդու մի բամբասէք:

Զոր խաց տուէք ու քանիմ գէնք,
Էլ ուրիշ բան ձըղնէ չուզենք:

1) Հեռեկալ բոլոր տները այս տան նման երգել:

Քրդի մըռնինք Սուրբ Տիրամէր,
Դու մի թորկի մըզիկ անտէր:

Խըզուկ Խըշաւ, կանչէ ու լաց,
Բալքի քու ձէն լսէ Աստուած:

Տ Ե Լ Ո Ւ Ո Ր Ի Կ Յ Ի Կ Տ Ր Ի Ճ

Տալուորիկցի կարիճ եմ խորթ,
Քաղքցու պէս չեմ թուլամորթ,
Սարի զաւակ, քարի որդի,
Հին քաջ Հայոց եմ մնացորդ:

Տալուորիկցի զաւակ եմ քաջ,
Զեմ խոնարհիր թուրքի առաջ,
Քարոտ լերանց ես ազատ լաճ,
Զեմ տեսեր՝ ոչ արօր, ոչ մաճ:

Երբոր բացի սչքս այս աշխարհ,
Ազատ տեսայ մեր սար ու քար,
Մինչև փակեմ աչքս ի խաւար,
Պիտ չ'կոխէ հոս ոտք օտար:

Իմ պապ ծնաւ զիս պալու ծոց,
Ինձ ընկույզ կոճմ եղաւ օրոց,
Տըկուզ ծնած, մեծցած տըկուզ,
Դէմ արևու, սաստիկ հողմոց:

Ոտքս բոբիկ, սիրտս միշտ բաց,
Ի՞նչ փոյթ՝ թէ քոյրս ալ մերկ մնաց,
Ինձ մօտ մէկ է արև, բուք, ցուրտ,
Բաւ չէ իշխեր վրաս թուրք, բուրտ:

Յորենի տեղ կուտեմ կորեկ,
Երկաթ ծեծեմ գիշեր ցորեկ,
Շինեմ փէտատ, խոփ, խաճրկաթ,
Ծանր է դադուծս, բայց եմ ազատ:

Հարստութիւն, ուսում, հանճար,
Պատիւ և փառք չեն ինձ համար,
Բաւ է՝ ունիմ ճաք, թուր, խանճար,
Բաւ՝ չի իշխեր վըրաս օտար:

Զէնքս է միակ իմ խաղաղիկ,
Կ'ստեմ հանդարտ կեանք խաղաղիկ,
Կը սիրեմ օրս, կռիւ, տւար,
Կապասեմ՝ երբ ընկնի հաւար:

Գիշեր գէնքս վրաս քնեմ,
Երագիս մէջ կռիւ կընեմ,
Կռուելը ինձ մօտ խաղալ է,
Կռուով մեռնելն ինձ հալալ է:

Կռուի մէջը մեռաւ իմ պապ,
Այդ կերպ մահն է անուշ մրափ,
Ես ալ կուգեմ մահ՝ մէջ կռուի,
Որ իմ անուն անմահ գրուի:

Այս սարերը անմատչելի,
Իմ քաջ նախնիք երբ ընտրեցին,
Ըսին, ազատ սրգոյ սրգի,
Քաջաց սերունդ թող հոս ապրի:

Եւ իմ խելօք ջոջ պապ Յարէ,
Աստուած հոգին լուսաւորէ,
Ինձ կըսէր միշտ, ազատ ապրի՛ր,
Մի ծուր վիզ, հարկ մի վճարի՛ր:

Տալուորիկն է սև-սև սարեր,
Խոր, մութ ծործորք, սեպ-սեպ քարեր,
Վերև ջուխտակ ծեր Մարաթուն,
Հոգիս մատաղ մեր Մարութուն:

Մեզմով պարծի ալսօր Սասուն,
Մենք ենք խրախօյս Հայոց նկուն,
Տալուորիկ սար, ժայռոտ Զէյթուն,
Տան իրարու ազատ ողջոյն:

ԱՍԼՈՒ*) ՏՐՏՈՒՆՋԸ

Քանի՜ մէկ բորբոքուիմ, քանի՜ մէկ վառուիմ,
Մայրիկ, սէր է սրտիս մխիթարանքը.
Հէյ, նազանքմ հէյ, ջանանքմ հէյ, ումուղքմ հէյ,
սիրելի:

Տայ Աստուած որ ես էլ մեռնիմ սպառուիմ,
Այսուհետեւ ինչու է պէտք իմ կեանքը.
Չէ, չէ աղբեր չէ, չէ ջանքմ չէ, չէ հոգի չէ,
սիրելի¹)

Երանի՜ էր ինձ չը ծնէիր, մայրիկ,
Չունենալիր ինձ պէս տարաբաղդ աղջիկ,
Պուք էլ ինձ հետ եղաք խեղճ, ապերջանիկ,
Մաշեց, քանդեց մեզի դառն փորձանքը:

Ասլին եմ, չը փոխուաւ իմ օրս լուի,
Կարմունջ դառայ ես հոգսերի ու ցաւի,
Եթէ Աստուած չը կամենայ, լիրաւի,
Չի կտտարուի ոչ մի մարդու բաղձանքը:

*) Աչքը Քեարամի սեղահին:

1) Բոլոր աները այս տան նման պէտքէ կրգել:

Մ Ե Ր Շ

Լօ, լօ, լօ. — Սիփանայ սէգ սարի վերայ,
Կտրիճները շտապով գալիս են միանում,
Այնտեղ անվախ որդիք, հսկայ լեռան վերայ
Զէնք ու զրահի են ընտանում: (էրէնէլ.)
Ահա վառւում են զինւում,
Սանձակոճ ձի հեծնում անհամբեր,
Արիւնը նրանց բորբոք սրտի մէջ եռում,
Թռչում, անցնում անհամբեր,
Զերթ Սիփանայ պինդ քամին,
Սլանում են դէպի ցած,
Գաշտի միջին թշնամուն պտտահում են
Եւ մեծ վրէժ անմոռաց. —
Ահեղ կռւում նրանից առնում,
Հատու սուսերը հանում,
Յեղապետին են սպանում,
Եւ զերթ կիզող հուր վառւում: (էրէնէլ.)
Այժմ բոլոր ցեղն ոտի կանգնած
Թշնամու դէմ, մահառիթ մարտի է կանչում —
Արեան մեծ վրէժը թշնամուց պահանջում.
Եւ թշնամին սպրտուած՝
Թողնում փախչում սարէ սար՝
Յետ ձգելով մեծ աւար: (էրէնէլ.)
Արիւն թափեցին արիւնի փոխանակ,
Արիւն քամեց ծարաւի սուսեր.
Նրան յագեցած՝ զրեցին պատեան,
Ելնում են ի լեռ, սէգ Սիփանն ի վեր,
Սէգ Սիփանայ կանանչ գլխին յաղթող

Յեղն անում է, ոհ, մեծ խնդում,
Ամպերի թանձրութեան միջից՝
Սիփանն ամբողջ է թնդում...
Ել չեն դալ մեզ մօտ թշնամիք,
Սուր տեսան մեր պողպատիք:

Առաւօտ թափիր փոշին,
Իմ դօշն առնի քու դօշին,
Ինչ որ հալուէն մըջ լօշին:

ԵՐԲՈՐԴ ԲԱԺԻՆ

ՊԱՐ-ԵՐԳԵՐ

« Լ Ո Ւ Ր Ի Վ »

Առաւօտուն թընդիր մութս,
Կլոր՝ աչքեր ընքներ թութս,
Աթիր Մուշն ու Բուլանութս:
Լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ¹⁾
Բարթէմ, լուրիկ, լուրիկ, լուրիկ²⁾:

Առաւօտուն էրկու մարդ,
Աչքս առաւ էղաւ դարդ,
Դու կու մանիր քաֆուր վարդ:

Գացի արտեր բռնի լոր,
Քըզի տեսալ եալլի ձոր,
Կարմիր իր, մանիր խնձոր:

Առաւօտ բարի լուսուն,
Քու խալան հարուր լիսուն,
Վերցի զարկի վըր քուրսուն:

1), 2) Կրկնէլ իւրաքանչիւր տան վերջը:

« ԸՐԻ ՍԻՐՈՒՆ, ԳՆԸ՝ ՍԻՐՈՒՆ... »

Մեր տան ետե քառսուն կարաս,
Քառսուն կարսի գինին էր խաս,
Օսկէ զիւզիւմ արծըթէ թաս,
Ամեն թասին պագիկ մի տաս:
Արի սիրուն, գնա՛ սիրուն,
Հազար էրանեկ քու տիրուն:

Մեր տուն ձեր տուն մօտիկ, մօտիկ,
Դու կապել ես կարմիր գօտիկ,
Երթանք քաղենք կանանչ խոտիկ,
Տըսնանք վիճր եարն է խօրտիկ:
Արի սիրուն, գնա՛ սիրուն,
Հազար էրանեկ քու տիրուն:

Քամին էկաւ էրան էրան,
Դնաց հասաւ Մշու բերան,
Մշու հաւեր թեւաւորան,
Քեալաշի տուն սեւաւորան:
Արի սիրուն, գնա՛ սիրուն,
Հազար էրանեկ քու տիրուն:

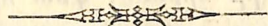
«ՍՕՆԱՆ ԵՆՐ»

Արազը հեշտացել ա. — (Սօնա ետր)¹⁾
Համփէքը կոշտացել ա,
Խապար տարէք իմ նանին,
Մուշտարիս շատացել ա:

Արազ — նըզանըմ գեամին,
Գեօքսիս ա տալիս քամին,
Ես մի ղարիբ ջան ունեմ,
Հասրաթ եմ ծոցի համին:

Քեանքիւղիդ կալին մեռնեմ,
Էրէսիդ խալին մեռնեմ,
Լսել եմ կարդացել ես,
Սաղմոսիդ կողին մեռնեմ:

Էս օր գութանը մերն ա,
Մաճ բռնողը իմ հէրն ա,
Եղնարած շէկլիկ տղէն,
Ալամ գիտէ իմ տէրն ա:

1) «Սօնա ետր» կրկնել ամեն մի տողի վերջը:

«ԸՆՏ ՊՈՒՃՈՒՐ ՈՂԶԻՎ»

Այ պուճուր աղջիկ տալգովն արի.¹⁾
Պուճուր աղջիկ զալում ես,
Ջան Պուճուր աղջիկ տալգովն արի.²⁾
Մագերդ սղալում ես,
Խուճիկ — մուճիկ մի էղնի,
Ինձ առնելու կամ ունես:

Ղարաֆիլ եմ տալ չուճեմ,
Խաս իգիթ եմ ետր չուճեմ,
Եարս էկաւ անց կացաւ,
Ջահիլ եմ, խապար չուճեմ:

Ետր կանչեմ, արի, արի,
Բաղումը տեսալ, արի,
Ետր, արի մտի պարը,
Ես էլ ասեմ էս խաղը:

Էս բակը բակ լմանի,
Գլխունը թագ լմանի,
Ջան տղէն անցաւ դնաց,
Իրմովը բակ լմանի:

1), 2) Կրկնել իւրաքանչիւր տողի սկզբին:

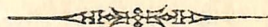
«ԱՅ ԻՄ՝ ՆԱԶԱՆԻ ԲՕՐԸՍՊ»

Աղբէր բաղրդ անուշ է,
Բաղրդ միջինը նուշ է,
Ա՛յ իմ նազանի բօլըս¹⁾
Թէլլու նազանի բօլըս²⁾
Ախպէր խաթրդ չը մնա,
Նարս քեզնէն անուշ է:

Էս սարը բանձրսար է,
Տակը զանջուռ քար է,
Առածս մէկ ու ճար է,
Հաքածը ըռուքեար է:

Էս տներ պուճուր տներ,
Միջին կար օսկէ սներ,
Սուն ու գերան պար պիտէր,
Սըտով սիրած եար պիտէր:

Ջուրս տաք է, ջուր բերէք,
Հնդստանու հունդ բերէք,
Էլ ու գիւնս թամամ է,
Ղարիք եարիս տուն բերէք:

1), 2) Կրկնել իւրաքանչիւր երկու ատկից չետոյ:

«ՍԻՐՈՒՆԻԿ ԶԸՆ ԿԸՏՆԻ ՏԵՍՆԵՍՊ»

Աղբէր հանաքիդ մեռնեմ,
Ոսկէ դանակիդ մեռնեմ,
(Սիրուեիկ ջան կաջնի տեսնեմ¹⁾)
Ճամփայ էրթող շէկ աղբէր,
Դուքեան բաղարիդ մեռնեմ:

Առուիդ արասին զուրպան,
Գինուդ կարասին զուրպան,
Ճամփից դալող շէկ աղբէր,
Սրտիդ հաւասին զուրպան:

Մի ջաղաց էրկու դբունի,
Բարձ գրէք եարս կըռնի,
Ես դու մի բազում պտենք,
Ես չինարի, դու նըռնի:

Կայնել ես կանչում էլ չես,
Բօլիցդ ամանչում էլ չես,
Էկալ կշտովդ անց կացալ,
Տէր ես՝ ճանանչում էլ չես:

Բերդիս կտերը ցել ունեմ,
Սլ աբրեշում թեւ ունեմ,
Թելիկ—մելիկ սարկաւագ,
Ես քեզանից մէլլ ունեմ:

1) Այս ատղը կրկնել իւրաքանչիւր երկու ատկից չետոյ:

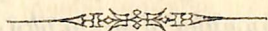
«ԿԵՐՃԸ ԼԻԿ-ԿՈՒՐՃԸ ԼԻԿ...»

Բարակ ճամփէն մտել եմ,
Վալ գիտի զալըմ.¹⁾
Կորցրածս գտել եմ,
Կարճըլիկ — կուրճըլիկ, փնջըլիկ Գուլէ.²⁾
Սրտիս սիրածն ինձ տուէք,
Մի ասէք թէ փտել եմ:

Արևը գնաց մտաւ,
Սիրած սիրածին գտաւ,
Թէզ արա՛, ելի էրթանք,
Պահած զատերս փտաւ:

Աղջի արի՛ մեր բաղը,
Պոկեմ շամամիդ թաղը,
Քս երեսի շափաղը,
Հանել ա սրտիս զաղը:

Մի բարձ եմ արել իմն ա,
Մինն էլ եմ արել իմն ա,
Գեանջու քարվանը զալիս ա,
Միջի թաւաղն էլ իմն ա,

1), 2) Կրկնել իւրաքանչիւր երկու տողից չետող:

* * *

Բոբիկ մի քելէ (վնլ) փուշ ա,
Սիրունի պագն անուշ ա,
Այ տղալ հրեշտակ ես,
Լաւանեակ ու արեգակ ես:

Մէ եար ունիմ աւչի ա,
Մէջքը բարակ զամչի ա,
Ջը գիտեմ անըմն թնչ ա,
Մի գեղի բօլախչի ա:

Եարս նստել ա դօշակին,
Ուշ ու միտքը փէշակին,
Խմել ա նռան գինին,
Հոտ կանի մանիշակին:

Իմ աղբէր ծառի տակին,
Սաղմոսը կռան տակին,
Սաղմոսը գիր ա դառել,
Լեզուն բիւլբիւլ ա դառել:

Մեր տան լետնէն բաղչա կալ,
Բաղչի միջին ուէհան կալ,
Ռէհանը քաղող պիտի,
Ծոցումը խաղող պիտի:

* * *

Գացէք տեսէք ո՞րն ա կերել գէժ,
Գացին տեսան գէլն ա կերել գէժ.
Գէլն ըզ իծուն, էժն ըզ տկուն, տիկ գարևուն,
Հալալ է կրմօ, հալալ է, հալալ է ջամօ, հալալ է,
Էս թնչ քափուր դարու հասանք հալալ է.
Ըս թնչ խրտար կրմօ ստացանք հալալ է:
Գէ գնա՛ կիգամ, գէ գնա՛ կիգամ, շուտ կիգամ,
Կարմիր սօլերս հագնիմ իգամ, շուտ կիգամ:
Գացէք տեսէք ո՞րն ա կերել գէլ.
Գացին տեսան արջն ա կերել գգէլ.
Արջն չգիլուն, գէլն ըզ իծուն, էժն գտկուն, տիկ
գարևուն,
Հալալ է կրմօ, հալալ է, հալալ է ջամօ, հալալ է,
Էս թնչ քափուր դարու հասանք հալալ է,
Էս թնչ խրտար կրմօ ստացանք հալալ է:
Նազ մի՛ աներ, նազ մի՛ աներ, նազ աղջիկ,
Մինթանովդ թող մի՛ աներ ջան աղջիկ:
Նազ կու էնեմ կու, նազ կու էնեմ կու,
Նազ կու էնեմ, նազ կու էնեմ, նազ տղայ,
Մինթանովս թող կու էնեմ շան տղայ:
Խօրօտիկ, խօրօտիկ, խօրօտիկ, — մօրօտիկ իմ եարն է: —
Գացէք տեսէք ո՞րն ա կերել գարջ,
Գացին տեսան առիւծն ա կերել գարջ,
Առիւծ գարջուն, արջն գգիլուն, գէլն է ըզ իծուն,
էժն գտկուն, տիկ գարևուն,
Հալալ է կրմօ, հալալ է, հալալ է ջամօ, հալալ է,
Էս թնչ քափուր դարու հասանք հալալ է,

Էս թնչ խրտար կրմօ ստացանք հալալ է:
Ծառը ես եմ, բարը դու ես, Աննա ջան,
Սրտով սիրած եարս դու ես, Աննա ջան:
Ծառը դու չես, դու, ծառը դու չես, դու,
Ծառը դու չես, ծառը դու չես, չար տղայ,
Սրտով սիրած եարս դու չես, շան տղայ:
Խօրօտիկ, խօրօտիկ, խօրօտիկ — մօրօտիկ իմ եարն է.
Գիրգօրն եմ, Գիրգօրն եմ, ձեր մայլեցի Գիրգօրն եմ:

Պ Է Պ Ն Ը Կ Ի Պ Ը Մ

Գէ գնա՛ կիգամ, վա՛յ գնա՛ կիգամ, շուտ կիգամ,
Նիւշուն միգարս առնիմ իգամ, շուտ կիգամ:
Գէ գնա՛ կիգամ, վա՛յ գնա՛ կիգամ, շուտ կիգամ,
Կարմիր սօլերս հագնիմ իգամ, շուտ կիգամ:
Գէ գնա՛ կիգամ, վա՛յ գնա՛ կիգամ, շուտ կիգամ,
Խօրօտ բըճերս առնիմ իգամ, շուտ կիգամ:
Գէ գնա՛ կիգամ, վա՛յ գնա՛ կիգամ, շուտ կիգամ,
Գլխուս լաչին առնիմ իգամ, շուտ կիգամ:
Գէ գնա՛ կիգամ, վա՛յ գնա՛ կիգամ, շուտ կիգամ,
Թափալիկներս առնիմ իգամ, շուտ կիգամ:
Գէ գնա՛ կիգամ, վա՛յ գնա՛ կիգամ, շուտ կիգամ,
Ապըճաններս առնիմ իգամ, շուտ կիգամ:
Գէ գնա՛ կիգամ, վա՛յ գնա՛ կիգամ, շուտ կիգամ,
Միգրիս կապերն առնիմ իգամ, շուտ կիգամ:
Գէ գնա՛ կիգամ, վա՛յ գնա՛ կիգամ, շուտ կիգամ,
Էրեսնոցներս առնիմ իգամ, շուտ կիգամ:
Գէ գնա՛ կիգամ, վա՛յ գնա՛ կիգամ, շուտ կիգամ,
Գեղ ու գեղգիլիս առնիմ իգամ, շուտ կիգամ:

ԵՐԲՈՒԹԵՑԻ ԽՐԶՈՅԻ ՍՊԵՆՈՒԹԵՐՆ ԸՌԹԻՒ

Ես Խաչոն եմ Արմուլեցի,

Ոչ բարով արտը գնացի.

Եաման Խաչո, եաման¹⁾

Եաման, եթում, եաման²⁾:

Երևնու էկաւ նուռը,

Սապապն էղաւ էն ճմուռը:

Խեղճ Խաչօլի ոտներ բոբիկ,

Բուկը քցին քեանդը գօտիկ:

Բուկը քցին քեանդը գօտիկ,

Քաշին տարան չակլին մօտիկ:

Համբարձրմայ իրան օրը,

Հօղըները թափան ձորը:

Վարդուորի իրան օրը,

Հէքիմն էկաւ բացեց փորը:

Յակօն կայնե գառ կը խուզէ,

Սաքօն կայնե արունք կուզէ:

1), 2) Կրկնել իւրաքանչիւր երկու տողեց չետոյ:

« Բ Ը Շ Բ Ը Լ Ե Բ Ը Ն . . . »

Ելել եմ Ալագեազը,

Վայ լելէ լելէ լելէ լէ.¹⁾

Չեմ առնի մայամազը.

Բաշ բալբառները զարկեցէք:²⁾

Ախշի նստել ես բրջին,

Կը գործես խալի խուրջին,

Ախշի քու ծամը կտրի,

Խապարգ է հասել Գիւրջին:

Աչքս քցել եմ սարին,

Ոտքս տուել եմ քարին,

Աստուածներդ օր սիրէք,

Բան մի ըսէք իմ ետրին:

Մտիկ արէք էն զշին,

Ոտը դրել ա փըշին,

Գլուխս դուրբան կտամ,

Չալ աչքին, կարմիր թշին:

Անձրե էկաւ շաղալէն,

Ուռ ու տերե դողալէն,

Հրէս էկաւ իմ աղբէր,

Ալ ձին տակին խաղալէն:

1) 2) Կրկնել իւրաքանչիւր տողեց չետոյ:

«Ձ Ա Ն Ի Մ Ա Ն»

Ելայ էրթիս էրթիս տըփի,
Ջան իման, ջան իման ¹⁾
Եարս տունն չէր նստայ լացի,
Ջան իման, ջան իման, ²⁾
Չինար բօլիդ ես ղուրբան. ³⁾
Ջան իման, ջան իման ⁴⁾,
Սև աչերուդ ես ղուրբան ⁵⁾:

Դու լուստ կիգաս, դու Խլաթա,
Բոլոր էրես լմանի գաթա,
Պագիկ մի տուր տամ գօլաթա,
Կանչիմ եար արի, շուտ արի:

Դու լուստ կիգաս դու Խասգեղու,
Դու կու քելիս ինչ օր մեղու,
Պագիկ մի տուր տանիմ դեղու,
Կանչիմ եար արի, շուտ արի:

Մըր տունն, ձըր տունն մօտիկ մօտիկ,
Երթանք քաղենք հորթկան խոտիկ,
Տըսնանք վիճր եարն է խօրօտիկ.
Կանչիմ եար արի, շուտ արի:

Արի էրթանք Կունկու սար,
Բերդ մի շինինք մտնանք խասր,
Խարուր կուղին՝ կիտամ խազար,
Թուխ աչքերուդ խաթրու խամար:

1), 2), 3), 4) 5) Կրկնել առաջին և երկրորդ տողերից
յետոյ:

* * *

Ելի պարը բոլըրաւ,
Եարս մէջը մոլըրաւ,
Կալնայ քարին դուշ էղայ,
Սիրած եարիս դուշ էղայ:

Ջրի միջի ճիւ խոտը,
Ջան տղի անուշ հոտը,
Ջրի միջին հաւուզ է,
Հագինդ ղանաւուզ է:

Ախչի բինէդ Կողբայ ես,
Տեղն ու տեղդ սոխտա ես,
Ախչի բաղդըդ բացուել է,
Վախտ ու վատէդ լցուել է:

Ջրի վրա սազ պտի,
Իմ օրգակը ղազ պտի,
Ինչ եմ անում թուլանգին,
Իմ եարը շահպազ պտի:

* * *

Էս ձորն ի վեր ծնեբակ,
Դու լմանիս արեգակ.
Արեգակը դուս գալուս,
Մէկ տեղ էրթանք դարը դուս:

Մուրազատուր սուրբ Սարգիս,
Դու հասնիս մեր էրկուսիս,
Ջիւան ջաններս պահես,
Դու շմանի աչքը հանես:

Էս ճամփէքը ոլոր ա,
Ես քեզ տեսայ մոլորա,
Մոլորիս մէկ ճար արան,
Ինձ էլ քեզ ընկեր արան:

Դու նստել ես դռնակին,
Ուշ ու միտքդ փեշակին,
Խմել ես նռան գինին,
Հոտ քաշել մանիշակին:

* * *

Էս գիշեր լուսնեակ գիշեր,
Ձունն էկել գետին նախշել,
Դռնդ գէմ արա պաշեմ,
Կեռ ունքեր, կարմիր թշեր:

Քամին էկաւ հով բերեց,
Եզը ծնաւ կով բերեց,
Քո ջահիլ ջանին դուրբան,
Քեզի ըստեղ ո՞վ բերեց:

Փամի դուռը հինած ա,
Հինածը հատհըտած ա,
Կարմիր մովը փռած ա,
Եարս տակին քնած ա:

Հով ալվանը մտել եմ,
Ամպհովանիս գտել եմ,
Ամպհովանիս տամ փէշքաշ,
Էղնեմ եարան ու եօլտաշ:

Դու թան վարենք պտերով,
Քեզ թռցընեմ ճտերով,
Ինձ քեզանից ջոկողին,
Խանչալն ընկնի կողերով:

«ՈՐԻՋՈՒԽԻ-ՓՈՒՆՋՈՒԽԻ ԻՄ ԵՆՐԸ»

Էլանք սարերը մօտիկ,
Ունջուխի, փունջուխի իմ ետրը¹⁾,
Ձունը էկել է գոտիկ,
Նայ նա նայ, նայ նա նայ, նայ նայ նայ²⁾,
Ախի, դու թնչ խօրօտիկ,
Արի մեր դռան մօտիկ:

Ախի թնչ շատ մազ ունես,
Սողանու փարուազ ունես,
Խօսքիս ջուղաբ տալիս չես,
Ի՞նչ շատ էշիս ու նազ ունես:

Սարի թրթնջուկ թազա,
Մեզր ու շաքար քեզ մազա,
Ինձ պէս նազանի ախիկ,
Քեզ պէս տղին ո՞նց սազա:

1) 2) Կրկնել առաջին և երկրորդ տողերից չետոյ:

Այ տխրի, հուր ես, մուր ես,
Ես ծարաւ եմ, դու ջուր ես,
Ախրի, ես որ չը լինիմ՝
Դու գարբէգար կը կտրես:

«ՏՈՒՆ ԱՐԻ-ՏՈՒՆ ԱՐԻ-ՏՈՒՆ ԱՐԻ ԵՐՐ»

Էրթիկ էրթիկ բռնել ես,
Էրթկալ տակին կռնել ես,
Տուն արի, տուն արի, տուն արի, եար¹⁾,
Մթնել ա, տուն արի, անջիգեար եար²⁾
Կանչըմեմ, եար արի, եարալու եար³⁾.)

Ձէն տուի՝ ձէնս չառար,
Մագեամ ընձէն ջորեկ ես:

Ձուն դնեմ թաւէն խաշեմ,
Ելնեմ էրթիկը աշեմ,
Տեսնեմ եարս գալիս ա,
Ձոքեմ չաքմէքը քաշեմ:

Հանդէն գաս դեղը մտնես,
Իմ քցած տեղը մտնես,
Ընձնէն դիւման եար բռնես,
Բէմուրվաթ հողը մտնես:

Ծառներ, դուք ծիրսն միք տալ,
Ճղներ՝ դուք էլ բար միք տալ,
Ես դարիբ եմ, զոնաի եմ,
Դարգերս իրար միք տալ:

1), 2) 3). Կրկնել իւրաքանչիւր երկու տողեց չեառոյ:

«ԹԱԼԱՆՆ ԷԿԱԻ ԹԱԼԱՆՆՑ ՏԱՐԱԻ...»

Թալանն էկաւ թալնեց տարաւ մեր մալը,
Քեաֆուրն էկաւ թալնեց տարաւ մեր մալը.
Այ տղալ թալան տուիր.
Թալանն էկաւ թալնեց տարաւ մեր մալը.
Քուրդն էկաւ թալան տուեց,
Թալանն էկաւ թալնեց տարաւ մեր մալը.
Տուն ու տեղ կրակ տուեց,
Թալանն էկաւ թալնեց տարաւ մեր մալը.
Սիրտ առաւ հալի տղէն,
Թալանն էկաւ թալնեց տարաւ մեր մալը.
Թողեց փախաւ քուրդ աղէն,
Թալանն էկաւ թալնեց տարաւ մեր մալը:

«Ժ Ա Մ Թ Ե Լ»

— Իմ գլխու ֆութէն կիտամ, (չըմեւ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.
— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Ձեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:
— Իմ գլխու չամբար կիտամ, (չըմեւ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.
— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Ձեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:
Եար ունի, եար ունի,
Եարսի եօթն ախպէր ունի.

Եար ունի, եար ունի,
Նօթ լէ դացած քանելու.

Եար ունի, եար ունի,
Նախարարեն ուռի ծառ.

Եար ունի, եար ունի,
Խնձոր թալեմ արի տար.

Եար ունի, եար ունի,
Խնձորի կէս խածած էր,

Եար ունի, եար ունի,
Չորս բոլորն արծրթած էր.

Եար ունի, եար ունի,
Աղբէրս ուզեց չը տուի,

Եար ունի, եար ունի,
Անուշ եարի խրկած էր^{1.})

— Իմ խաքի շապիկ կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ դօշի սրտնոց կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ թւի թւնոց կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ վզի վզնոց կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ լերսի ճըթիկ կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ սերսուփ ծամեր կիտամ,
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ մէլդան ճակատ կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ կամար ունքեր կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ ֆինջան աչքեր կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ մեղրիկ բերան կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ բոլոր լերես կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

— Իմ շարմաղ ձեռներ կիտամ, (չրէնէլ.)
Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.

— Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:

1.) Իւրաքանչիւր ութ աղբից չետոյ մի տուն ետլի սրա նը-
ման պէտք է չորդորակ ասել:

- Իմ սիվտակ դօշ քե կիտամ, (հրէնէլ.)
 Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.
 Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
 Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:
 — Իմ բօյն ու բուս լէ կիտամ, (հրէնէլ.)
 Դէ խանա ծամթելն ի ծովէն.
 — Լողվորի մէկ լէ ես եմ,
 Չեմ խանա ծամթելն ի ծովէն:
 — Իմ ծամի ծանտրութենէն, (հրէնէլ.)
 Ծամթելս կտրե ընկե ի ծով.
 Իմ ծամթելն խան տուր ի գիս,
 Քու ջըհել արևն յաբով:
 — Իմ ջուխտակ աչիչ վրայ, (հրէնէլ.)
 Ծամթելդ խանեմ խտամ քըզի,
 Ե՞ք կիտա յըն օրն Աստուած,
 Օր էրանեկ իտան մզի:

* * *

Ինձի տար քու հէրանց բաղ,
 Նայ նա նայ նա նայ.¹⁾
 Չեր վարդերին դրել շաղ,
 Վայ լէ լէ լէ լէ վայ լէ լէ լէ.²⁾
 Հէրդ ընձի ուղէ քեզի,
 Աստըծուն կանեմ մատաղ:
 Փալաք զարկեց սրտիս նետ,
 Արտըսունքս էղաւ գետ.
 Ա՛յ ախչի հոգուդ մատաղ,
 Ինձ էլ չես տանի քու հետ:

1). 2). Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

Դալըդ՝ մէրըդ չիմանայ,
 Քեզի խայտառակ կանայ,
 Ախչի, դու ու քու Աստուած,
 Ընձի տես, չետոյ գնայ:

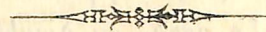
* * *

Ծաղկաձորը ձուն կուգայ,
 Ծաղկաւորը տուն կուգայ,
 Օձը տայ իմ դուշմանին,
 Սև խապարը ընձի գայ:

Էս տներ պուճուր տներ,
 Միջին կար օսկէ տներ,
 Սուն ու գերան պար պիտէր,
 Սրտով սիրած եար պիտէր:

Արևը մէրէ մէր ա,
 Օչխարը, գառն անտէր ա,
 Մէրաւորը մէրն ընկաւ,
 Անմէրը ընչք տէր ա:

Թարաքեամէն իր օբէն,
 Տուէք մինթանիս քեօբէն,
 Մինթանիս քեօբէն լէն ա,
 Իմ սիրած տղէն էն ա:

«ՋԱՆԻԻԼԻՍ»

Ծառիս տակը մանիշակ,
Ջան գիւլում, ջան, ջան¹⁾,
Իմ եարը քանց քեզ շիշակ,
Ջան ծաղիկ, ջան, ջան²⁾
Ութ թումանից անց կենամ,
Քեզ կանեմ եարիս մշակ:

Ծաղիկ ունիմ նարնջի,
Այ տղայ վեր արի փընջի,
Իմ մէրը քեզ աղջիկ չի տալ,
Քանի մանգաս եաւընջի:

Ծաղիկ ունիմ ալալ ա,
Ալալ չի ալվալալ ա,
Եար բռնելը լաւ բան ա,
Բաց թողալը բալալ ա:

Այ օրօն օրօն ծաղիկ,
Կարմիր ու տօրօն ծաղիկ,
Ալվալալ խալխ եմ կիտել,
Էն էլ քեզ օրօն ծաղիկ:

Այ օրօն, օրօն ծաղիկ,
Կարմիր ու տօրօն ծաղիկ,
Տարէնը մի հետ կ'գաս,
Փամ քեզ օրօն, ալ ծաղիկ:

1) 2) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

«ԻՐԹԱՆՔ ՄԵՐ ԲԱՂԸ...»

Կայնել ես ախա բախա,
Վայ լէ լէ լէ լէ վայ լօ լօ լօ¹⁾.
Լաչակիդ տուտը կախ ա,
Երթանք մեր բաղը, անենք մեր խաղը²⁾
Շէկ տղայ սիպտակ աղջիկ,
Բռնել էք իրար եախա:

Ոչխարն արել եմ դուզը,
Ջոկել եմ զարագեօզը,
Աղլուխդ զարկի նախշեմ,
Թափ տուր քեանքիւլիդ թողը:

Բաղի բոլորը պատ ա,
Հէրն ու մէրը թնչ գատ ա,
Ես սիրել եմ, ես կառնեմ,
Վերեւ Աստուած շըհատ ա:

Տուն եմ շինել զանանայ,
Ղառղու կտամ գիմանայ,
Կուռդ մէկնի ջուրն ինձ տո՛ւր,
Խմեմ սիրտս հովանայ:

1), 2) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

«ՓԻԼԻՍՈՐ ԶԵՆ...»

Կայնել ես կազ կը մտնես,
Դիլբար ջան, դիլբար ջան,¹⁾
Դիլբար ջան դօշդ մի բանա,²⁾
Նշանուլ սալբատ եմ, ես չեմ գիմանա.³⁾
Արեգակի նման ես,
Դուռը դիր ու ներս գնա,
Շատ մարդու ճամբուց կանես:

Ախչի արի բտեղ կաց,
Խնձորով անեմ իմաց,
Մինչի երբ մտնես խոր քուն,
Համբարձումն էկաւ գնաց:

Ժամի դռնէն դուրս կ'գաս,
ձրագի պէս լուս կ'տաս,
Ընձի մտեհան չենես,
Թէզ թէզ դու իմ մօտս գաս:

Սիրունը սիրունի յօգէն,
Սիրունի կապի քօբէն,
Սիրուն ջան, Աստուած սիրես,
Մի հեռանայ իմ մօտէն:

«ՓՕՆ ԸՐԻՓՕՆ ԸՐԻ...»

Կայնել ես եառի վրայ,
Դօն արի, դօն արի, դօն աղբէր,¹⁾
Ձինարի ծառի վրայ,
Էրկու քուր ենք մէկ աղբէր.²⁾
Փուսքիւլի ֆաս ես գրել,
Սատաֆ մազերիդ վրայ:

Գնացի չալը լուացք,
Սապօնս էր սոկեջրած,
Իմ հէրն ու մէրն թնչ անեն,
ձակատիս էս էր գրած:

Ղարաֆիլս գեղին է,
Ձեռ քցածս գեղինն է,
Միսս սոկուէս որ ջոկեն,
Մէկ կտորս էն տղինն է:

Էս գիշեր երազ տեսայ,
Արտերս վարած տեսայ,
Ամօթ քեզի, ա՛յ տղայ,
Քու եարը տարած տեսայ:

1), 2), 3) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

1), 2), Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

«ԷՂՆԻՆՔ ՍԻՐՈՒՆ ԵՐՐ. . .»

Կողբայ քարեր մադան ա,
Էղնինք սիրուն եար, եղնինք եար,¹⁾
Իմ եարն ընձի բադան ա,
Վայ լէ լէ լէ լէ լէ վայ նանէ ջան.²⁾
Ասին եարդ հիւանդ ա,
Մարալ եղը մատաղ ա:

Ա՛խ էս կուռը, էն կուռը,
Քաղեցի Գեանջու նուռը,
Ես իմ սիրածը չառայ,
Աչքս մնաց էն դուռը:

Ջաղացս ման եմ տուել,
Սիրել եմ ջան եմ տուել,
Օխտը տարի սէրով թիւն,
Մէկ օր պայման եմ տուել:

Մեր կտրով քօչ ա էրթում,
Քօչ քօչի մէջ ա էրթում,
Էրնէկ էն քվեր աչքին,
Օխտն աղբօր մէջ ա էրթում:

1), 2.) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

* * *

Կանանչ արտի քեանարը,
Ո՛վ ա տեհել իմ եարը,
Քարափի գլխի եարը,
Սաբախտան քօչենք սարը:

Բոյով ախչիկ մի թռնի,
Բարով քու մարդը մեռնի,
Չեմ զըմըշի բան ըսել,
Քամին թւերդ տանի:

Կապուտ թալը տակիս ա,
Ալ բաղդատին բրկիս ա,
Իջայ չալը ջուր խմի,
Շէկ քեանքիւլ թւերիս ա:

Քեարամ աղէն նուռ բերեց,
Ամենքին էլ դուռ բերեց,
Առտուանձ, մեռնեմ դարգեահիդ,
Էս դուռումը ոնց բերեց:

«ՈՐՏԻ Ը-ՈՐՏԻ Ը ԽՐ ՋԵՆԵՐՔ»

Կարմիր վարդը ջամով ա,
Ո՛րտի ա, սրտի ա, իմ ջանանը¹⁾
Սիրած եարը համով ա:

1) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

Էս դարն անցա, էն դարը,
Ի՞նչ կանեմ դունչի մալը:

Ղարափիլ եմ տալ չունեմ,
Ղօչ իգիտ եմ եար չունեմ.
Ջրերն էկաւ առուերներ,
Գրող խեղդէ պառուերներ:

Ա՛յ տղայ հուր ես - մուր ես,
Ես ծարաւ եմ, դու ջուր ես.
Արի՛ գնանք ուխտ անենք,
Մեր գուշմանին խախք անենք:

Չատր եմ զարկել զարին,
Իրդար եմ տուել եարին,
Ի՞նչ կանեմ էն թուլանգր,
Ինձ տուէք մին ու ճարին:

* * *

Կարմիր վարդիս վար չունեմ,
Չիմանաւ թէ եար չունեմ,
Գիտես թէ ես մենակ եմ,
Մակեար սիրելի չունեմ:

Սիւլտակ ձին նալն ի՞նչ կանի,
Սիրունը խալն ի՞նչ կանի,
Քեզի սիրող իգիթը,
Աշխարհի մալն ի՞նչ կանի:

Ամպել ա ամպա տակին,
Ծունկս ծնկանդ տակին,

Ես քեզ սրտեղ սիրեցի,
Մեխակի ծառի տակին:

Տեղ եմ քցել փոթ կ'գալ,
Բարձ եմ գրել սօթ կտալ,
Մեռնեմ միջի քնողին,
Անուշ խնկահոտ կգալ:

«Բ Ը Լ Ի-Բ Ը Լ Ի-Բ Ը Լ Գ Բ Ե Ը Բ Օ»

Կեանքիդ արեւիդ մատաղ,
Բալի-բալի բալդըր եարօ¹⁾
Կանանչ տերեւիդ մատաղ,
Նամակով լիշել էիր,
Ղրկած բարեւիդ մատաղ:

Կողբալ քամին բոլորաւ,
Եարիս բեխերն ոլորաւ,
Եարիս գրեցին սաղատաւ,
Սիրաս փորս մոլորաւ:

Ա՛յ տղայ, արի գնա՛,
Շապիկդ տուր ու գնա՛.
Լուամ լուամ չխտրկուի,
Վարդաջրեմ կխտրկուի:

Դու նստել ես գերանին,
Ղառուռ շուին բերանին,
Ոսկէ զալթան եմ գործել,
Կարեմ ջրբիդ բերանին:

1) Կրկնել եւրաքանչիւր տաղից յետոյ:

«ՀԱՐՈՐԻԱՆ»

Հարրբան, ջանէ ջան.¹⁾
 Հաց եմ թխել դարի ա,
 Իմ եարը սափարի ա,
 Եար ջան սափարիդ դուրբան,
 Խօսքերդ շաքարի ա:

Պուճուր աղջիկ սևաւոր,
 Խալիսի դռները սափոր,
 Գնա՛, մէրդ կանչըմա,
 Թող ինձ ջանէ մեղաւոր:

Ծառատակին ջուխտըմ դօշ,
 Մինը փնջած՝ մինը ոչ,
 Աստուած, դարգեահիդ մեռնեմ,
 Մընին կտաս՝ մընին ոչ:

«ՀԱՐՈՐԻԱՆ»

Հարրբան, Հարրբան, Հարրբան, քեզ դուրբան,
 Հարրբան օյ, օյ, Հարրբան օյ, օյ,
 Սինամ սարեր օյ օյ:
 Իրկուշը մութը կոխեց,
 Դռները շուքը կոխեց,
 Հարրբան օյ, օյ, Հարրբան օյ, օյ,

1) Կրկնել իւրաքանչիւր տան սկզբին:

Էրի թէ եարս տեսնեմ,
 Խալալ խալալի կոխեց:

Հարրբան, Հարրբան, Հարրբան, քեզ դուրբան,
 Հարրբան օյ, օյ, Հարրբան օյ, օյ,
 Սինամ սարեր օյ օյ:
 Զուրն առալ ելալ դարը,
 Զտեսալ ֆիտան եարը,
 Հարրբան օյ օյ, Հարրբան օյ օյ,
 Ֆիտան եարը ինձ տուէք,
 Զը քաշեմ ահուղարը:

Հարրբան, Հարրբան, Հարրբան, քեզ դուրբան,
 Հարրբան օյ, օյ, Հարրբան օյ, օյ,
 Սինամ սարեր օյ օյ:
 Զուրը մտել եմ խոր ա,
 Քաթան շապիկս նոր ա.
 Հարրբան, օյ, օյ, Հարրբան, օյ օյ,
 Խալար տարէք իմ նանին,
 Դիար դիար ես կորա:

Հարրբան, Հարրբան, Հարրբան, քեզ դուրբան,
 Հարրբան, օյ, օյ, Հարրբան, օյ օյ,
 Սինամ սարեր, օյ, օյ:

«ՀԱՐՈՐԻԱՆ»

Հարրբան. — Եալի բոլոր կանանչ է,
 Տունը մեզի ճանանչ է,
 Թոփով շամամը կանչէ,
 Զանէջան. — Իմ դարտ քեզի ալան չէ:

Հաբըրբան. — Երկէն գոմը սալել եմ,
Սլ ձին մէջը կապել եմ,
Սլ ձին քնչ կանէ նալը,
Ջանէ ջան. — Սիրունն քնչ կանէ խալը:

Հաբըրբան. — Ախչի արի էս ըզին,
Երկու ջէլրան բուրդ գըզին,
Սիրած սիրածի չեն տալ,
Ջանէ ջան. — Մեղքը հօրն ու մօր վըզին:

Հաբըրբան. — Ելալ գնացի բէրը,
Քաշել եմ կաթի սերը,
Ձը տուին հէրն ու մէրը,
Ջանէ ջան. — Պարտական տէրտէրները:

«Հ Օ Յ Ե Ա Ր»

Հօյ եար. Ծաղիկ ծաղկեմանալ ես,
Հօյ եար. Ասլըգ Երեւանալ ես,
Հօյ եար, Հօյ եար, ազիզ եար ջան դուռը բաց,
Հօյ եար, Հօյ եար. ոտներս — ոտներս ցրտուն գնաց.
Հօյ եար. Տարէնը մի հետ կգաս,
Հօյ եար. Մակեամ նուբարխանալ ես:
Հօյ եար, Հօյ եար, ազիզ եար ջան դուռը բաց,
Հօյ եար, Հօյ եար. ոտներս — ոտներս ցրտուն գնաց: ¹⁾

Ջուր է գնում արխումը,
Աբըրշումէ չարխումը,
Էն օրին էրնէկ կտամ,
Ջոմարդ կանգնես խալխումը,

1) Հետեւեալ աները աչս տան նման պէտքէ երգել:

Մեր բաղումը բաղմանչի,
Սալուի ծառին նման չի,
Շատ հարս տխիկ դուրս էկան,
Մէկն իմ եարին նման չի:

«Հ Ա Յ Ն Ո Ւ Ր Ա Ր . . . »

Հնլ նուբար, նուբար, նուբար, ¹⁾
Իմ բօյ քու բօյ բարէնբար. ²⁾
Հնլ նուբար, նուբար, նուբար, ³⁾
Սարերու ծաղիկ նուբար: ⁴⁾

Յուշիկ քելա վըր պաղին,
Ձընիկ կտորի սըջբաղին,
Սըջբաղու ձէն անուշ ա,
Սարի թփիկ նմուշ ա:

Գնա, գնա, խըտ քե գամ,
Խըտ քու շուշի ձէնին գամ,
Փառչիկ լըլնամ ու քե տամ,
Պազիկմ առնեմ ու ետ գամ:

Կաքաւ թռում քարերուն,
Յելնալ իջնալ դարերուն,
Խարսներ կանչեմ վըր ջրուն,
Պազեմ ճակատ ղրկեմ տուն:

1). 2). 3). 4). Աչս դարձուածքները կրկնել իւրաքանչիւր երկու տողից չեաոյ:

«ԿԱՅՆԻ ՄԻ ԳՆԱԼ-ՄԻ ԳՆԱԼ»

Է՛յ նազանի նազլի գիլբար,
Լէ, լէ, լէ, լէ, լէ, լէ, լէ, լէ, լէ, ¹⁾
Կայնի, մի գնալ, մի գնալ,
Ի՞նչ քաղցր գրից ես անում,
Կայնի, մի գնալ, մի գնալ:

Կաղըզվանու ամպի հովը,
Փէրուշան ես հալիդ զուրբան,
Վարդիհէրի վանքի քովը,
Բռնած խաղցած պարիդ զուրբան:

Քու ազգդ ջէլրան է զագի,
Խելքս գլխէս տարար զաթի,
Պըռկըններէդ մեղը կաթի,
Խառումառ եաշմաղիդ զուրբան:

Սազ ու քեամանին կը ճընկալ,
Ես քու սիրուդ հիւանդ ընկալ,
Հարաւ քամին կը շընկշընկալ,
Զարկէ գիլիֆ տալիդ զուրբան:

Հաղել ես ալվան ռախտը,
Դիլբար ընկալ ես քու բախտը,
Սէլրանից ես գալած վախտը,
Մաս-բաբուճ բաշմաղիդ զուրբան:

1), Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

Զեռնէրդ գրել ես հինէն,
Ո՛րտից է ձեր ասլը — բինէն,
Թէզո՛ւց ես ելի ձեր տնէն,
Կայնի մի գնալ, մի գնալ:

«ՀՕՑ ԵՐՐ»

Հօյ եար, ջանըմ նա նալ¹⁾
Աւագեօզ եար, ֆիտան եար.²⁾
Այ տղայ, հուր ես մուր ես,
Ես ծարաւ եմ, դու ջուր ես,
Մուղարլամ թառլամ շոր ես,
Համբարձում գիշերն ուր ես:

Ծաղիկ եմ քաղել գեղին ա,
Իմ եարը ձեր գեղին ա,
Հէլ ու մեխակ շատ ունեմ,
Հրէ եարիս ձեռին ա:

Մեր տան ետնէն մի մառան,
Տղէրքն եկան ետ դառան,
Զեռս տարալ թէ բռնեմ,
Դիփ լալ ու մարջան դառան:

1), 2), Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

«ՀՕԴ ԱԼԼՕ ԶԱՆ ՀՕԴ ԱԼԼՕ»

Հօգալլօ ջան, Հօգալլօ ջան, Հօգալլօ¹⁾
 Զգլար շիրին, դալալլօ ջան, դալալլօ²⁾
 Այ եար, ալ եար կանել ես,
 Մըսրալ ալլուխ բռնել ես,
 Բարև տուի առար ոչ,
 Մակեար թարգս տուել ես:

Սեր տան տակին վար կանեմ,
 Զալ ագռաւին քար կանեմ,
 Թէ իմ սիրածը ինձ տան,
 Գժուլթ իւնս թարկ կանեմ:

Այ տղայ օտար լինիս,
 Սե հաւի կատար լինիս,
 Ինձ մէկ խումար եար սիրի,
 Դու ճոթ ու պատառ լինիս:

«ՀՈՎ ԱՐԷՔ ՍԱՐԵՐ ԶԱՆ...»

Հով արէք սարեր ջան, Հով արէք,¹⁾
 Իմ դարտին դարման արէք²⁾
 Մեռալ բաղը գնալէն,
 Զրերի հետ խաղալէն,

1). 2) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:
 1). 2). Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

Ծառներին թուփ չը մնաց,
 Դարտիս դարման անելէն:

Անցալ Արագն էն վաթան,
 Փռել եմ թօփըմ քեաթան,
 Ող որ իմ սիրածն առնի,
 Կարեմ աղիզի պատան:

«Փ ԱՐ ԱԼՕ Փ ԱՐ ԱԼՕ»

Մարալօ, մարալօ, մարալօ.¹⁾
 Լուսնեակ, դու անցի, գնա՛,
 Կանգ տո՛ւր ու էնպէս գնա՛,
 Որտեղ եարիս կտեսնես,
 Բարև տո՛ւր, անցի, գնա՛:

Լուսնեակը ինձի ցերէկ,
 Շիրուանու քարուան բերէք,
 Աղլուխըս մուժտա կուտամ,
 Եարիցս խաղար բերէք:

«Վ Ա Յ Լ Է Լ Է Լ Է»

Ուռի ես կռանալ մի, (Էար.)
 Վալ լէ լէ լէ լէ լէ լէ լէ¹⁾
 Լէ լէ լէ լէ լէ լէ լէ լէ²⁾
 Վալ լէ լէ լէ լէ լէ լէ լէ լէ³⁾
 Մեր գռնէն հեռանալ մի, (Էար.)

1) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:
 1). 2). 3). Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

Ետք, Աստուածդ կը սիրես, (Էտք.)
 Սիրել ես մոռանալ մի: (Էտք.)

Բարակ ճամբէն մտել ես, (Էտք.)
 Կորցրածդ գտել ես, (Էտք.)
 Ձիթ ալիսալուղ չը մաշես, (Էտք.)
 Ընձի մտէդ քցել ես: (Էտք.)

Արաղից ջուր ա գալիս, (Էտք.)
 Չ'գիտեմ ո՛ւր ա գալիս, (Էտք.)
 Մի լաց, սիրուն սիրական, (Էտք.)
 Բաժանման լուր ա գալիս: (Էտք.)

«Վ Ե Յ Լ Է Լ Է Լ Է . . .»

Պատի տակը տալդա է,
 Վալ լէ լէ վալ լէ լէ լէ լէ լէ լէ¹⁾
 Էս քնչ անուշ դալդա է,
 Թողէք ետքս առաջ գալ,
 Ջանս ընտուր բադա է:

Էսօր գութանը մերն է,
 Մած բռնողը իմ հէրն է,
 Եզնարած շէկլիկ տղէն,
 Աշխարք գիտէ իմ տէրն է:

Ա՛յ տղալ իր անել տուր,
 Մի մտար գիր անել տո՛ւր,
 Ինձանից քեզ ճար չկալ,
 Քեանքիւղ վեր անել տուր:

1) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չեառի:

«Ջ Ը Ն Մ Ե Ր Ե Լ Ջ Ը Ն»

Ջան մարալ ջան.¹⁾
 Էս սարէն մէկ քօչ անցաւ,
 Քօչը տո՛ւաւ մէջ անցաւ,
 Սիրտս մէկ կրակ ընկաւ,
 Ոչ վառաւ ու ոչ հանգաւ:

Սև փուշին ճիտս եմ քցել,
 Կրակը սիրտս եմ լցել,
 Էս օր հինգ օր չեմ տեսել,
 Իմ ետըը միտս եմ քցել:

Արեւն առաւ զերանին,
 Էս մեռնեմ աւետարանին,
 Ջուխտ աղունեկ գուրս ելան,
 Կանանչ խտրը բերանին:

«Ք Ե Ր Մ Ե Ր Ե Լ Մ Ե Ր Ջ Ը Ն»

Ջաղացիս գուռը կանանչ,
 Նանակ նանակ, վալ նանէ ջան
 Դուրս կուգաս ամանչ ամանչ
 Քեասիբի քեարվան Մարօ ջան.
 Ջուխտ ու կենտ կապիտ մեռնեմ,
 Էս էլ մէ գուրան Մարօ ջան.

1), Կրկնել իւրաքանչիւր տողի սկզբի:

Մինն ալ ա մինը կանանչ:
Վալ լէ լէ լէ լէ վալ նանէ ջան: ¹⁾

Ջաղացիս դուռը տաշած,
Աղլուխիս գիւլը քաշած,
Մեռնեմ կեռ-կեռ ունքերին,
Ոսկէ զալամով քաշած:

Ջաղացս պատիկ - պատիկ,
Աչքերդ նռան հատիկ,
Ամեն քեզի տեսնելիս,
Համ Համբարձում Համ Զատիկ:

Ջաղացս կանի խաւար,
Գուշման քու աչքը խաւար,
Սիրել ենք, իրար կառնենք,
Թող տանին եօթը տաւար:

«ԱԼԵԳԵԼՁ ԲԵՆՁԻ ՍԱՐ Ա»

Ալագետզ բանձր սար ա, ¹⁾
Ալագետզ բանձր սար ա, ²⁾
Ջաղացիս դուռը տարթ ա,
Կտուրը լիքը մարդ ա,
Հըրէս եկաւ իմ եարը,
Գոտիկը լիքը վարդ ա:

Ջուր ա գալի լափ տալէն,
Էրկու խնձոր ծափ տալէն,

1). Հետեւեալ տները երգել այս տան նման:
1). 2). Արկնէլ Խւրաքանչիւր երկու տողից չետույ:

Հըրէս եկաւ իմ եարը,
Թուխ գտակը թափ տալէն:

«ԸՅ ՍԱՐ ՈՒ ՍԷՅՐԱՆ...»

Այ սար ու սէյրան ու եար ¹⁾
Մարալ ու ջէյրան ու եար. ²⁾
Ջաղացս մանի մանի,
Քուսնս անուշ կ' տանի,
Իմ եարը սարում քոլում,
Իմ քունը ոնց կը տանի:

Բազումը կար բաղմանչի,
Շուին ածէր ու կանչէր,
Թարուն գառած գուրս թռան,
Մինն իմ եարի նման չէր:

Մի բարձ եմ արել իմն ա,
Մինն էլ եմ արել իմն ա,
Գեանջու քեարվանը գալիս ա,
Միջի թաւադն էլ իմն ա:

«ԱՅ ԱՂՋԻԿԸՄ ԳՈՅՆԻ ՇԱՄԱՄ...»

Ջուր կուգար արփին-արփին,
Այ աղջիկմ գոյնի շամամ սաւառակիւմ ¹⁾
Համ տիրացու, Համ դարբին,
Արի էլթանք իմ ախպէր ջան քեզ դուրբան ²⁾

1). 2). Արկնէլ Խւրաքանչիւր երկու տողից չետույ:
1). 2). Արկնէլ Խւրաքանչիւր տողից չետույ:

Ձուր չէր ջրե ծառները,
Գիր չէր գրե մատները:

Էրկանքս աղի վրէն,
Շամամը թաղի վրէն,
Ես մէկ թեւաւոր դուշ եմ,
Իմ հէրանց բաղի վրէն:

Հագեւ եմ ալ եմ էղե,
Սրտէս հիւլալ եմ էղե,
Հէրուա իմ ըիւրբիւ լիզուս,
Ես տարի լալ է գառե:

«Ո Ո Ն Ի»

Սօնէ¹⁾). — Լուսի լուսնեակը ես եմ,

» Ծովերի ձուկը ես եմ,
» Քշերուայ փախնող աղջիկ,
» Հետիդ ընկերը ես եմ:

» Ձեռներդ ծափ ես տալիս,
» Քեանքիւղ թափ ես տալիս,
» Ես օր -- էգուց ես քցել,
» Ամէն օր խափ ես տալիս:

» Շիմշիր գգալ շիրուանի,
» Քամին թել-թել կ'տանի,
» Միք մեղգրի, մարիկներ,
» Ես սէր եաման կը տանի:

1). Կրկնել իւրաքանչիւր տողն ուկեղբը:

Արեւ կեռ ու կամար,
Ես կը մեռնիմ քեզ համար,
Եօթը տարի դիմացայ,
Մենակ քու խաթեր համար:

«Շ Ո Ղ Ո Ն Ի Ր Մ Ա Յ Լ Ի Ն»

Սէրն թնչ է, սաւգէն թնչ է,
Նա նալ նա նալ նալ նա նալ նա նալ¹⁾
Ես պարի զայգէն թնչ է,
Շողոն էր մայլէն, Հէքոն էր եայլէն²⁾
Բանձր ծառ, քաղցր պտուղ,
Ձեմ հասնի ֆայգէն թնչ է:

Կողբալ ջուրը սառել է,
Ղամէն ձեռս տարել է,
Էդ շէկ մազաւոր աղջիկ,
Խելքս գլխէս առել է:

Մէ եար ունիմ անուշ է,
Հալած արծաթէ դուշ է,
Բողերի միջին տեսալ,
Ես սոի թառւան դուշ է:

«ՅԻԿ ՏՂԱՅ ԱՓՈՈՍ ԵՍ ԱՓՈՈՍ»

Էրթիկ էրթիկ բռնել ես,
Շէկ տղալ, ափսոս ես, ափսոս,
Էրթկալ տակին կռնել ես,
Ջանս քեզ մատաղ, ափսոս
Իմ նանը քեզ ախիկ չի տալ,
Թառւան ջան, ափսոս ես, ափսոս,

1). 2) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չեառոյ:

Անուշ քունդ կտրել ես,
Ջիւան ջան, քեզ սատաղ ավաստ:

Ես աղջիկ եմ ալ կուզեմ,
Շէկ տղայ, ավաստ ես, ավաստ,
Բարակ միջքիս շալ կուզեմ,
Ջանս քեզ մատաղ, ավաստ,
Ոսկին շարանով կուզեմ,
Թառլան ջան, ավաստ ես, ավաստ,
Շորը ծալուէծալ կուզեմ,
Ջիւան ջան, քեզ սատաղ, ավաստ:

«Կ Ե Յ Յ Ի Հ Ա Յ Ո Յ Հ Ա Ի Ա Տ Ը»

Կեցցէ Հայոց Հաւատը¹⁾
Կառնեմ Գիւրջու թաւառը²⁾
Սարէն կ'գալ սառը ջուր,
Ալ տղայ, արի տար քու քուր,
Քո քուրն ինձի Հաւան չէ,
Տար ինձանից լաւին տուր:

Ծառ եմ տնկել քիրազի,
Գիշեր քնայ երազի,
Ընկերաւիք, Աստուած կանչէք,
Ես էլ Հասնեմ մուրադի:

«Ս Ե Բ Ե Բ Ի Տ Ե Լ Գ Ո Վ Ն Ե Բ Ի»

Սարերի սինձըն թնչ ա,
Սարերի տալգովն արի.¹⁾
Վաթն ու բրինձն թնչ ա,
Իմ եարի սաւգովն արի.²⁾
Ես սիրել եմ, ես կառնեմ,
Խօսք ու զրիցն թնչ ա:

Մեր բարգիքը բանձր ա,
Սիրած եարը քաղցր ա,
Գնահ մօրս Հարցրահ,
Արի ինձի փախցրահ:

Կերածս կարմիր թուխ ա,
Ես կառնեմ, նանս չի տայ,
Ագահ, քս Հագուն մատաղ,
Ուրիշին իրդար մի տայ:

«Ս Ի Բ Ո Ի Ն Ի»

Սիրուն է.¹⁾ Արագի խոր ատէքը,
Կողբալ տուազ զեատէքը,
Նստել են այգիները,
Ասում են լաւ զայտէքը:

1), 2). Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

1), 2) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չետոյ:

1). Այս բառը կրկնել իւրաքանչիւր տան սկզբին:

Գուժանը հօլ ա, հօլ ա,
Գուժան քաշողը տօլ ա,
Տօլ ես, տօլութիւնդ արա՛,
Բո խօսքին նայող չը կայ:

Մարալ, մարալ, ման արի՛
Ջէյրան, ջէյրան, տուն արի՛,
Մթնել է, շուտ տուն արի՛,
Մենակ եմ, շուտ տուն արի՛:

«Ս Ի Ր Ո Ւ Ն Ի»

Սիրուն է՛.) Մեծ կալը երես-երես,
Բազրգեան, Աստուած սիրես,
Բաշ-Շօրագեալ գնալիս,
Իմ ետքը հետդ բերես:

Բազմ ունիմ զամուշ է,
Միջի մէլիէն անուշ է,
Միք մեղգրի, մէր ու քուր,
Սրտով սիրածն անուշ է:

Առունքը համամ է,
Ենգի բիւլուր շամամ է,
Ես էն աղջկան կառնեմ,
Որ անունը թամամ է:

Ժամի բոլոր աւագ է,
Ուտտա՛, ջուրէդ գիւժագ է,
Ժամը շինէ գլուխ բեր,
Վանքը մեզի մուրագ է:

1). Այս բառը կրկնել խաղաքանչիւր տան սկզբում:

«Ս Ե Ր-Ս Ե Ր-Ս Ե Ր Ո Վ Ն Ը Ր Ի»

Սար, սար, սարսփն արի՛)
Քիքիր ջան, բաղսփն արի՛²⁾)
Էս սարը բանձր սար ա
Միջին զարգեարի քար ա,
Մուղնուայ ջուրը սառն ա,
Մուղնի էրթողն իմ ետին ա:

Ապուր եմ էփել աղի,
Ուտողի սիրտը դաղի,
Ես ու դու իրար սիրենք,
Թող դուշմանը կատաղի:

«Ս Ր Տ Ո Վ Ը Ս Ի Ր Ե Լ Ե Ս .»

Սուրբ Կարապետ քու վանքը,
Վայ լէ լէ լէ լէ լէ,
Վայ լէ լէ լէ լէ լէ,
Վայ սիրելի ջան՛)
Ղազախի նախշուն թամբը,
Սրտովը սիրել ես,
Մոլորը թորկել ես,
Վայ անուշիկ ջան.²⁾)
Արգ էնեմ թագաւորին,
Անցել է հայի կեանքը:

1) 2). Հետեւեալները երգել այս տողերի նման:

Սև ամպերը պարզում չէ,
Սիպտակ եալլուխ սազում չէ,
Եօթը տարի ալ հագնիմ,
Սիրտս սև է, սազում չէ:

Ծիրան եմ ծառի ծերին,
Կերերամ հետ թերերին,
Եկան քաղեցին տարան,
Ծախեցին ախմախներին:

Կաքառ եմ քարամիջում,
Կը կարգամ ձորամիջում,
Աստուած, իմ մուրազս տուր,
Էս գալսդ շաբթու միջում:

ՀԸ ԵԸՆԳԻ-ԵԸՆԳԻ ՏՂԸՑ»

Վերնաքամին գալիս ա,
Հն եանգի, եանգի տղայ¹⁾
Թիկնամէջս տալիս ա,
Մէյգան արէք, անց կենամ,
Կարօտ եարս գալիս ա:

Ձեր բազի գուռը բաց ա,
Ոտներդ շաղով թաց ա,
Եարիցդ հեռացել ես,
Աչքերդ լիքը լաց ա:

1) Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չեառու:

«ՎԸՑ ԼԷԼԷ ՋԱՆ»

Վանքի բոլոր ալա է,
Վայ լէ լէ վայ լէ լէ,
Վայ լէ լէ ջան¹⁾
Մէջը լիքը վալա է
Վանքի բոլորը դամուշ է,
Քանի կանչեմ անուշ է:

Ամպել է, երկինք մութ է,
Աշխարհի վերջը փուտ է,
Թող իմ սիրածն ընձի տան,
Բերտի ասեն սուտ է:

«ՎԸՑ ՄԱՐԻԿ ՋԱՆ»

Վայ մարիկ ջան¹⁾ Իմ եարը գուռ կը դնէր,
Գոտիկը նուռ կը դնէր,
Ես կը մեռնեմ էն եարին,
Փափախը ծուռ կը դնէր:

Ջաղացիս չեաի կուռը,
Կը ցնծայ միջի գիւլը,
Վայ, իմ սիրած բիւլբիւլը,
Քաշեցին խանի գուռը:

1). Կրկնել իւրաքանչիւր տողից չեառու:

1). Այս բառերը կրկնել իւրաքանչիւր տողի սկզբում:

Իմ ետըը էլաւ գնաց,
Դարին զէմ առաւ մնաց,
Հալալ թողաւ թիւն չէրի,
Սրտիս դաղ էլաւ ծնաց:

«ԻՆՏԻՄԻ ՍԵՐԵՐԸ ԳՈՒՄԷՆ Ի»

Փոյխս ծիրանի կօթ է,
Իգտիրու սարերը դուժման է.
Սիրտս ետրալու խոց է,
Սալգատը էլելաւ գետառուկը.
Սիրտս սրտուժդ պիտի,
Սալգատը էլել ա Ալաճէն.
Գիտենաս սաւգէն ոնց է.
Նալ նա նալ նալ նա նալ նա նալ: ¹⁾

Հաւը թռաւ թռան էլաւ,
Մեր բանը դաւովն էլաւ,
Սաբաբի որդին մեռնի՝
Դուշմանի սրտովն էլաւ:

Ա՛լ տղայ բաղի միջին,
Ոտներդ շաղի միջին,
Կանչի, կանչելուդ մեռնեմ,
Ես եմ բու հաղի միջին:

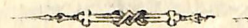
1). Հետեւեալ աները պէտքէ երգել ալս տան նման:

«ՔԵԼԵ ՇԻՐԻՆ ...»

Քանաքեռ բանձր տեղ է,
Բալա շիրին, ամման, ամման.
Ջուրը հիւանդի դեղ է,
Թառլան շիրին, ամման, ամման,
Բալա շիրին, ամման, ամման. ¹⁾
Սիրած սիրածի չեն տալ,
Էս ինչ անօրէն գեղ է:

Ա՛լ տղայ սեւ չուխաւոր,
Սաղմսը ծոցիդ սաւոր,
Էրնակ կ'տամ էն օրը՝
Մեր տունը դաս թագաւոր:

Ա՛լ տղայ բաղովն արի,
Ոտներդ շաղովն արի,
Էս թաղը զալմաղալ ա,
Ման տուր էն թաղովն արի:

1). Հետեւեալները երգել ալս տողերի նման:

* * *

Քարիս տակը քարոտ ա,
Նայ նա նայ նա նայ նայ
Նայ նանայ նանայ նայ¹⁾
Պարնի ձիանն արօտ ա,
Վայ լէլէ լէ լէ լէ,
Վայ լէ լէ լէ լէ լէ²⁾
Թամամ օխտը տարի ա,
Քիրն աղբօրը կարօտ ա:

Սարէն կգալ ձիաւոր,
Մեր տունը չարգախաւոր,
Հրէս էկաւ իմ ախպէր,
Իրեք օրուան թագաւոր:

Սարի խոտը ծեղվէ ծեղ,
Աղբէր էրթանք միատեղ,
Որ հարամին վրա տալ,
Գլուխս տամ գլխիդ տեղ:

1)» 2). Հետեւեալները երգել աչս տողերի նման:

Յ Ա Ն Կ

	Երէս.
Երբ զօրաց Տէրն Աստուած	5
Քու մասին իմ աչքի լոյս	7
Բիւլբիւլ քոյ նման քեզ վերայ	8
Ակնարկեա իմ սիրուհի	»
Ե՛լ ջումա, սաննան նիջա սըուար	10
Անխղճօրէն մեզ գատում են	»
Կոյս, իմ սիրուհին բնական	11
Իբրեւ Արաքս ես հոսում եմ	12
Հեռացէք, ով ամպեր, գնացէք հեռու	14
Ա՛խ, անիրաւ ախրութիւն	»
Սիրելիս, ոչ ոքից դու մի նեղանար	15
Դիշեր ցերեկ մօրմօքում եմ թնչ անեմ	16
Մէկ գիշեր երազով գեղեցիկ տեսալ	»
Վառն զի մնացիր անջուր	17
Տէր իմ, թռչունի պէս թեւաւոր	18
Երանի թէ շուտով ննջած լինէի	»
ձառագալթ լոյս փառաց անմահ	19
Կարգացէք իմ բաղդի նամակի սեւը	»
Կարգացել եմ ալբուրէներ առաջին	20
Տարակուսած ման եմ գալիս	21
Էս ինչ թաւուր քար ջիկար եմ	»
Ես քեզ սիրի, որ դու ընձի չը թարկես	22
Էս օր մի նազանի տեսալ	23
Հէքիմ, Աստուածդ կը սիրես	24

Բոլոր երկիրներէն ինձի համար	24
Ծաղկիր դու շուշան ցանկալի	25
Ախ, երբ պետքէ երևաս	26
Բազմացան վէրքերս, սաստիկ բազմացան	27
Օրը մէկ տրտմութիւն, տարին հազար ցաւ	»
Իմ տուած յարգանքս պատուելի ընկեր	28
Առանց վախի, առանց ահի	29
Աւետաբեր խօսնակը Հայուն	30
Ազգ իմ, որքան նկուն մնաս	»
Եկալ անցնելու քեզանից	31
Նազելոյս ամպ է իջել	32
Մի լինիր, ո՞վ բնութիւն	»
Դու աչն երկրէն մի հեռանար	33
Անմիտ ճնճողուկը բազէի ճանկից	34
Գնաց վրէժ առաւ Հռչէ արքայից	36
Վերջացաւ մեր աչգին, վերջ եղաւ	37
Դեռ գիշեր է, առաւօտ չէ	»
Օտարի բնական գիտութիւնիցը	39
Թորկեր եմ խեղճ տկոյր գիմ ճրժեր	40
Զախորդ օրերը ձմաւ նման կուգան	»
Խնդրում եմ, աղերսում եմ, Տէր իմ	41
Այս իմ ծով արտասուք գնան-ընթանան	42
Հանգիստը քեզի տխրի կը մնայ	43
Ի՞նչ եղար մէկ դուրս արի	45
Առաւօտեան քաղցր և անուշ հովերը	46
Առաւօտեան քաղցր հովիկ	47
Ո՞վ նազելի, մի լար, բաւ է	48
Արագն էկաւ լափին տալով	49
Արի էրթանք սարը սէլրան	50
Աւալըմ միւր վախրտը, գիտիս	51

Եւր, քու սէրդ ընձի էփիր վառիր է	51
Զիմ գիտիր թնչ պիտիր տանիս	52
Գեղովի թօփ էղան մէկ գիր գրեցին	53
Բերդիցը դուրս ելա Ալագետագ տեսալ	»
Գովեմ ռանչալար գանազան	54
Գրող տանի քուրդ Աբուին	55
Ես թնչ կենեմ կով ու կթան	56
Ես Կոստոն եմ Բալագէտցի	57
Եօթն օր, եօթ գիշեր	58
Էլնեմ ժուռ գամ քու ման գալած արտերը	59
Էկաւ հասաւ Վանայ ծովուն	60
Է՛, աղբըրտանք փոլա թուլմուլ էք	61
Ընցաւ տարին, Հայոցս էլ փառք	62
Թալիշու ճամբէն դուգա	63
Իմալ պըտի էնինք, ես լէ չըմ գինալ	64
Ինկեալ թաղէ թաղ աղչեմ ճարիցի	65
Քեամբախ Բէյօղլի, պլէր Իւսքիւտար	67
Դու էլել ես կերթաս ի բէր	»
Կապուտակ ձին յատել եմ	68
Կռունկ, ուստի՞ կուգաս	70
Կորեկն օր անկաջ քցեց դուս	71
Մանկսնք, երբոր հրացան բացուաւ	73
Մընք սրտով կտրիճ ու բաժով պարթեւ	75
Մըր խօր պապկէ գերեզման	76
Մի գառիր ինձանից թանկագին սէրդ	78
Նաւավար դու ինչո՞ւ ալգպէս	79
Սասուն վաղեց արեան գետեր	80
Տալուորիկցի կտրիճ եմ խօրթ	81
Քանի մէկ բորբոքուիմ	83
Լօ, լօ, լօ.—Սիփանայ սէք սարի վերայ	84

Առաւօտուն թնտիր մուխ	86
Մեր տան ետե քառսուն կարաս	87
Արազը հեշտացել ա	88
Այ պուճուր աղջիկ տալգովն արի	89
Աղբէր բաղդդ անուշ է	90
Աղբէր հանաքիդ մեռնեմ	91
Բարակ ճամբէն մտել եմ	92
Բորիկ մի քելե փուշ ա	93
Գացէք տեսէք սրն ա կերել զէծ	94
Գէ զնա կիգամ, վայ զնա կիգամ	95
Ես Խաչօն եմ Արմուլթեցի	96
Ելել եմ Ալադեազը	97
Ելայ Էրթիս Էրթիս արփի	98
Ելի պարը բոլորաւ	99
Էս ձորն ի վեր ծնեբակ	»
Էս գիշեր լուսնեակ գիշեր	100
Ելանք սարերը մօտիկ	101
Էրթիկ Էրթիկ բռնել ես	102
Թալանն էկաւ թալնեց տարաւ մեր մալը	103
Իմ գլխու ֆուլթէն կիտամ	»
Ինձի տար քու հէրանց բաղ	106
Ծաղկաձորը ձուռ կուգայ	107
Ծառիս տակը մանիշակ	108
Կայնել ես ախա բախա	109
Կայնել ես կազ կը մանես	110
Կայնել ես եառի վրայ	111
Կողբայ քարեր մազան ա	112
Կանանչ արտի քեանարը	113
Կարմիր վարզը ջամով ա	»
Կարմիր վարդիս վար չուռնեմ	114
Կեանքիդ արեւիդ մատաղ	115
Հաբըրբան, ջանէ ջան	116

Հաբըրբան, Հաբըրբան, քեզ ղուրբան	116
Հաբըրբան. — Եալի բոլոր կանանչ է	117
Հօյ եար. — Ծաղիկ ծաղկեմանայ ես	118
Հայ նուբար, նուբար նուբար	119
Ի՛յ նազանի նազլի դիլբար	120
Հօյ եար, ջանրմ նս նայ	121
Հօգալլօ ջան, Հօգալլօ ջան	122
Հով արէք սարեր ջան, Հով արէք	»
Մարալօ, մարալօ մարալօ	123
Ուռի ես կռանալ մի	»
Պատի տակը տալգա է	124
Ջան մարալ ջան. — Էս սարէն մէկ քօջ անցաւ	125
Ջաղացիս դուռը կանանչ	»
Ալադեազ բանձր սար ա	126
Ա՛յ սար ու սէլրան ու եար	127
Ջուր կուգայ արփին արփին	»
Սօնէ. — Լուսի լուսնեակը ես եմ	128
Սէրն թնչ է, սաւգէն թնչ է	129
Էրթիկ Էրթիկ բռնել ես	»
Կեցցէ Հալոց հաւատը	130
Սարերի սինձն թնչ ա	131
Սիրուն է. — Արագի խոր տտէքը	»
Սիրուն է. — Մեծ կալը երես երես	132
Սար, սար, սարովն արի	133
Սուրբ Կարապետ քու վանքը	»
Վերնաքամին գալիս ա	134
Վանքի բոլոր ալա է	135
Իմ եարը դուռ կը դնէր	»
Փոցիս ծիրանի կոթ է	136
Քանաքեռ բանձր տեղ է	137
Քարիս տակը քարոտ ա	138

Բ Ա Ռ Ա Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

Ա.

Ալամ — ընդհանուր, բոլոր.

Ահբաբ — պատրաստութիւն.

Ամրահի — աշուղի անուն.

Ալեան — լալտնի.

Անգիւման — անապատելի, անյուս:

Անջիգետար — անսիրտ.

Անպան — անգործ.

Անտրի — անպիտան.

Աշիրաթ — ազգ, ցեղ.

Ապրսպրել — պատուիրել.

Ապրուջան — ապարանջան.

Աջաբ — արդեօք.

Ասլը — ցեղ.

Ատուուր — աշխարհ.

Ատա — կղզի.

Արաս — ափ, եզր.

Արխ — առուակ.

Աւալլւմ — առաջ.

Աւալ-թաւալ — թաւալագլոր.

Աւջի — որսորդ.

Բ.

Բազուսուլի — իշխանական եղանակ.
 Բադա — փոխանակ
 Բազան — պարիսպ.
 Բաժ — հասակ.
 Բալաբան — թմբուկ.
 Բալան — տուտ, սաստիկ,
 Բալքի — որ, թերևս, գուցե.
 Բաշ — մեծ, գլխուոր, աւագ.
 Բարխեմ — գառնուկ.
 Բարէնբար — հաւասար.
 Բարխան — կահկարասիք, ճանապարհի իրեզներ.
 Բեզրել — լագներ.
 Բէտ — մեծ, խոշոր.
 Բէր — ոչխար կթելու տեղ.
 Բէմուրատ — նպատակից զրկուած.
 Բինա — հիմնական բնակութիւն, հիմք, հաստատութիւն.
 Բիչաղ — դանակ, գրչահատ.
 Բոխտիս — ծնոտի վարի մասը.
 Բուճ — գուլպայ.

Գ.

Գազէլ — մեղեդիական.
 Գեօքս — կուրծք.
 Գիւվազ — վարդագոյն, բոսորագոյն.
 Գիւլ — վարդ.
 Գիւլաբաթի — ոսկեթել երիզ.
 Գիւն — օր.
 Գօլ — լիճ:

Դ.

Դար — լեռ, բարձրութիւն.
 Դամ — պարապմունք, զբաղմունք, նուագածութիւն.
 Դաւի — վէճ, կռիւ.
 Դարտ — հոգս, ցաւ.
 Դարբաղ — մեծ դուռ.
 Դարբէգար — պանդխտութիւն, տարագիր.
 Դէլրա — կանանց զգեստ.
 Դըխ — դէպի.
 Դիեար-դիեար — անհետք:
 Դիւնիա — աշխարհ.
 Դիւբէիթ — երկտողանի.
 Դիլբար — սիրական, կանանց անուն.
 Դուշ — հանդիպում.
 Դուքեան — խանութ.
 Դուման — մաւախուղ, թախս, տեղի անուն.
 Դուշման — թշնամի.
 Դուզ — հարթ, դաշտ,
 Դօշ — կուրծք.
 Դօստ — բարեկամ:

Ե.

Եա — կամ.
 Եա չէ — կամ թէ.
 Եախա — օձիկ.
 Եաման — վերք, ցաւ, քաղցկեղ.
 Եարաբ — արգեօք.
 Եար — սիրելի, սմուսին.

Ենգի — ուշ եկող
Երիշկեղ — նայել

Զ.

Զապուխ — պաշտօնեայ.
Զալում — դժնդակ, չարաբարոյ
Զանջուլու — շղթայակապ.
Զաւղ — ուրախութիւն.
Զիւիֆ — խաղաղիկ, ուրախ մազ
Զօլաթա — ոսկի փող

Է.

Էլ — ազգ, ցեղ.
Էմէ — դարձեալ.
Էնկանտար — տխրան
Էշխ — աշխույժ, եռանդ.
Էօրէօխեղ — ուղարկել.

Ը.

Ընք — նրանք.

Թ.

Թա վըր — թէ որ.
Թալել — քցել.
Թախա — տախտակ տեղ, լեռան լանջ
Թամալլա — եեկրպագութիւն, յարգանաց նշան.
Թապալ — գլոր.

Թապաղա — թերթ թղթի
Թառլան — գեղեցիկ ամեն բարեմասնութեամբ.
Թափալիկ — կանանց գլխի արծաթեայ զարդ
Թափալ — պատուասիրութիւն.
Թաշուր — կերպ, տեսակ.
Թաւատ — ազնուական.
Թէճնիս — երկսայրի
Թաք — միայն թէ.
Թէլլու — նազաճեմիկ, վայելչահասակ
Թուլունդ — աւաղակաբարոյ, անպարկեշտ.
Թուռլու-թուռլու — տեսակ տեսակ:

Բ.

Բգիթ — կարիճ.
Բլլաճ — ճար, օգուտ.
Բմալ — քնչալէս
Բման — գուլթ, խիղճ.
Բւք — բեռ:

Լ.

Լաճ — զաւակ.
Լաչի — գլխակապ
Լարեղ — հետեւել, ետեւից վազել, հալածել,
Լէ — ևս, էլ
Լը — իսկ.

Խ.

Խամուրի — Խամուր բերդի եղանակ.
Խաթր — պատիւ.

Խալ — նշան, պիսակ
 Խաս — թանկագին, ազնիւ.
 Խալալ — ցնորք, զառանցանք.
 Խարճ-խարաճ — հարկ, տուրք:
 Խէր — հալը.
 Խլտ — հետ.
 Խորդ — քաջ
 Խուր — հիւր.
 Խտար — պարիսպ, շրջապատ, պաշտպանութիւն.
 Խոշ — դուրեկան.

Ծ.

Ծիկ — ինձ.

Կ.

Կալամ — գրիչ.
 Կազ — մետաքս (հում).
 Կապան — քարածերպ, քարակոյտ.
 Կէլ — գալլ
 Կէօհան — ահա.

Հ.

Համբալ — հարուստ.
 Հայեա — ամօթ, պտակառանք.
 Հար — մինչեւ.
 Հասրաթ — կարօտ
 Հաւուզ — աւազան
 Հաւք — թռչուն.
 Հափրսխանա — բանտ

Հետրութիւն — գերութիւն.
 Հէլրան — զմալլումն
 Հըճըպ — արգեօք.
 Հըլա — դեռ
 Հըց — հաց.
 Հիմկա — ալժմ
 Հիճրանի — գաղթականների եղանակ.
 Հիսապ — համար, թիւ, հաշիւ.
 Հինեւ — նկարել, հիւսել.
 Հմալ — ալգալէս:
 Հօլ — փայտէ խաղալիկ (գնտակ)
 Հօտաղ — տաւարարած.
 Հօրօտ — գեղեցիկ

Ղ.

Ղալանդարի — գէրվիշական եղանակ.
 Ղամ — կաթուած, վիշտ,
 Ղամա — գաշոյն
 Ղամիշ — եղէգն
 Ղամչի — մորակ.
 Ղաչիլ — լոժար.
 Ղալրի — բացի
 Ղալգա — կարգ, եղանակ.
 Ղատա — փորձանք.
 Ղարար — համբերութիւն.
 Ղըմըշեւ — չը խնայել
 Ղարաֆիլ — մեխակ.
 Ղանաուզ — դիպակ.
 Ղուճղուճայ — հուրան (աման ջրի կամ օղիի)
 Ղուշ — թռչուն.
 Ղօշմա — զուգընթաց.

Ճ.

ձան -- սիրելի, վեգ
 ձիվ -- սրունգ:
 ձիժ -- զաւակ, երեխայ.
 ձէր -- պարզ.
 ձըթիկ -- կանանց երեսի արծաթեայ զարդ

Մ.

Մագեան -- միթէ.
 Մագա -- մրգեղէն, քաղցրուենիք.
 Մալ -- ստացուածք, ինչք, սեփականութիւն
 Մաշիկ -- կանանց կօշիկ.
 Մախչա -- մանեակ, քթի զարդ.
 Մահրում -- զրկուած.
 Մահանայ -- պատճառ.
 Մաղմաղան -- երերալով.
 Մալիլ -- հիանալ, հիացումն.
 Մարալ -- եղնիկ, եղջերու.
 Մժլով -- խօսքով.
 Միանձուկ -- ուխտատեղի, աղբիւրի անուն (Աստուծոյ)
 Միզար -- գոգնոց.
 Միբ -- մեր.
 Մուշտարի -- գնող.
 Մուրազ -- իղձ, փափազ
 Մուրվէթ ու քերէմ -- գութ ու խնամք, օգնակա-
 նութիւն.
 Մրուկ -- որումն
 Մօհլաթ -- ժամանակակէտ, պայմանաժամ,
 Մօվ -- թանկագին կտոր, գիպակ,

Յ.

Յանգան -- ուշ.
 Յըն -- ալն.
 Յոնկուց -- ալնաեղից.
 Յոլստ -- որաեղից.

Ն.

Նազանի -- քնքոյշ:
 Նարտիւան -- սանդուղ.
 Ներոտիկ -- նոր ռաք ելած մանուկ
 Նըզանըմ -- չը գիտեմ.
 Նխշուն -- գեղեցիկ, խալտաճամուկ:

Շ.

Շահար -- քաղաք.
 Շաղ -- ցօղ.
 Շաղշիուն -- թմրած, ցնորուած
 Շարմաղ -- նաշիհ.
 Շարքի -- արևելեան եղանակ.
 Շիր -- առիւծ.
 Շիւան -- կոծ, սուգ.

Ռ.

Ռւր -- իւր.
 Ռւմուզ -- ուս, թիկունք.

Որման — օրպէս:
Որն օր — ով օր.
Ուլան — առանց մազի.

2

Չախմախի գուլիթ — կալծքարի հրացան
Չակիլ — քարակոյտ.
Չամբար — գլխաշոր, պարի անուռ.
Չանաք — բամբակի ժողովումն, իսկուծիւն
Չատր — վրան.
Չաքմա — կոշիկ, վերնազգեստ.
Չում, Չուր — մինչև.
Չօլ — դաշտ, անապատ

Պ

Պապկէ — պապ.
Պառեկ — թիկունք, պաշտպան.
Պէչարալ — լաստափայտ:
Պէօտտան — բանջարանոց:
Պին — հետք.
Պինիշ — մանթէա, վերարկու,
Պուխ — ծոպ, փունջ.
Պուռնկ — շրթունք, եզր.

Ջ.

Ջաբախանա — փառօթարկղ.
Ջամալ — տեսք, անուռ.
Ջամ — գումար.

Ջան — հոգի, անձն.
Ջիգեար — սէր, գուլթ, սիրտ, թոք,
Ջիւան — երիտասարդ.
Ջէլրան — վայրի ալծ,
Ջոմարտ — առատաձեռն, քաջաբար.
Ջուղաբ — լուր, պատասխան:
Ջուֆլակ — ոստայնագործ.

Ռ

Ռանգ — գոյն.
Ռանչար — երկրագործ.
Ռըքել — խռովել.
Ռուքեար — եզր, գործուածների կապոց.

Ս.

Սագել — չարմարուել.
Սալըղ — տեղեկութիւն, լուր.
Սաղրի — կենդանեաց սոչարմատի մօրթի.
Սամալի — ճգնաւորական եղանակ.
Սապապ — պատճառ.
Սաւտալու — սիրահար.
Սավալի — բացի.
Սաֆա — ապահովութիւն.
Սէլրան — զբօսնել, նալելու գնալ
Սէվկիւլի — սիրելի.
Սէֆիլ — խեղճ, թշուառ.
Սըչբաղի — ծամթել ուլունկներով զարդարուած,
Սըթարուել — պատապարուել:
Սիւվերէկ — երկրի անուն, ձիաւոր, արտասուալի.
Սինամ — թուխ, սև.

Սիւրմալի — հրացան.

Սղալել — կոկել, ուղղել.

Սոխտա. — տիրացու, ամբարտաւան, անաւատկ.

Սուրաթ — դէմք.

Սօլ — կօշիկ.

Վ.

Վաղա — ժամանակ.

Վաթան — բնակավայր, հայրենիք.

Վալա — քօղ.

Վախտ — ժամանակ.

Վեր — վրայ.

Վերտիղ — որտեղ.

Վերի-վերի — բարձր, հեռու, խոյս տալ.

Վրդընալ — վախենալ

Վիճվ — ով.

Վիթր — ում.

Վոլա — լիրաւի, ճշմարիտ, Աստուած վկայ

Տ.

Տալ — ճիւղ, ստ.

Տալդա — ծածուկ տեղ, հովանի.

Տամբուրա — սաղ, նուագելու գործիք.

Տարդ — վիշտ, ցաւ.

Տափ — արտ, մարգագետին, դաշտ.

Տէլ — գեռ.

Տիւն — դու.

Տոմրուղ — գելարան (գործիք՝ որով լանցաւորին ճնշումեն.)

Տուլթաղ — բանտարկեալ.

Տօլ. տօլաղ — զբօսասէր, գատարկաշրջիկ սկստանի.

Փ.

Փէրիշան — կանանց երեսի մարգարտեալ զարդ
Փողպատ — օձիկ:

Ք.

Քեաման — աղեղնաձև, շրջանաձև.

Քեանդր — պարտն.

Քեար — քար, օգուտ, շահ.

Քեաֆուր — անհաւատ, անգուլթ.

Քեօ — քո.

Քընց — քան

Քըռա — քարաւէժ, քարակոյտ, ժայռ.

Քուլֆաթ — ընտանիք.

Օ.

Օրդու — բանակ, զօրք.

Օրթէ — եթէ, որովհետեւ.

Փ.

Փալաք — աշխարհ, բազդ, վիճակ.

Փահր — արագընթաց, արշաւանք.

Փայդա — օգուտ.

Փէլ — գրութիւն.

Ֆիդան — մատաղահաս:

Ֆուլթա — գլխի շոր

Վ Ր Ի Պ Ա Կ Ն Ե Ր

Սխալ	Ուղիշ	Երես	Տող
ասլ	ալս	53	22
կանք	կանք	61	16
ապով	լաբով	68	13
խորթ	խորդ	81	6
Մարութուն	Մարաթան	83	1
մէլ	մօհլ	91	21
քաշել	կանես	100	12
Զգլար	Դգլար	112	2
ճաղկեվանալ	Ծաղկեվանալ	118	14

94-րդ երեսի քսան և մէկերորդ տողը աւելորդ է:

~~297~~

16443
16444

2013

